

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

ДУХЭРИГ

№26 (275)

2002
июниин
27
Четверг
№ 73
(20583)

Зунай дунда
улаан морин
харын
18
гарагай
5

Бурятия

СУРХАРБААН-2002

ЖЭЭЙ ОЙТОЙ ДАШАРМДУУЛАН...

Буряад Республикын арадуудай спортын үндээн тэргүүдэ тэрэ зандань үлөөхэ, саашадань хүгжөөхэ хадаа гол удха шанартай гэжэ республикын мөнгөлөө сэгнэжэ, тусхай захиралта хаяхан бабан байна. Тэрэшэлэн гол түлэб хорио ашаар морээр I Пётр хаанда ошоһон үйлэ зорюулагдаһан, мүн тиихэдэ Буряад Республикын Залуушуулай аяншалгын, физическэ спортын болон спортын талаар Гүрэнэй комитэдэй дунда дүримүүдэй ёһоор, 2002 оной июлиин 6-да, Улаан-Удэ хотодо «Сурхарбаан-2002» гэгээн үйлэ, олоной хабаадалгатай республиканска дээр үнгэргэгдэхэнь.

Б.ДОРЖИЕВА.

Мүнөөдэр - Россин Залуушуулай Үдэр

ЭДЭБХИТЭДЫЕ ШАГНАБА

Мүнөөдэр Россин залуушуулай үдэр тэмдэглэгдэжэ байна. Тиин Буряад Республикын Залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын, физическэ культурын болон спортын талаар хороон эдэбхитэй залуу үетэнеэ хүндэлэн амаршалба.

«Зодиакальна эблэл - пионерскэ эмхи» гэгээн хүүгэдэй эмхийн, «Олимп» гэгээн эдиршүүлэй клубай хүтэлбэрилэгшэдтэ, тусхай дунда нургуулинуудай залуу багшанар болон оюутадай нэгэдэлнүүдэй, клубуудай эдэбхитэдтэ Залуушуулай хэрэгүүдэй талаар хорооной түрүүлэгшэ С. В. Мантуров Хүндэлэй грамотануудые, үнэтэ бэлэгүүдые барюулба.

Ц.НАДЦАЛОВА.

ИТОГИ ГОЛОСОВАНИЯ ПО ВЫБОРАМ ПРЕЗИДЕНТА РБ, СОСТОЯВШЕГОСЯ 23 ИЮНЯ 2002 ГОДА

Выборы Президента РБ	АНТОНОВ В.И.	ГРОМОВ А.Г.	ДАГБАЕВ И.Б.	ПОТАПОВ Л.В.	СЕМЕНОВ Б.Ц.	Против всех вариантов
Число голосов	2360	3160	1597	*254342	86875	8023
%%	0.64%	0.85%	0.43%	68.79%	23.50%	2.17%
Баргузинский район	38	50	25	8010	2002	127
Баунтовский район	36	27	273	4156	390	109
Бичурский район	46	36	9	9727	1429	93
Джидинский район	45	37	43	9006	4192	152
Еравнинский район	52	17	19	3998	3797	45
Заиграевский район	102	146	66	15658	2503	290
Закаменский район	19	11	16	5069	7009	64
Иволгинский район	31	38	40	4551	3819	87
Кабанский район	277	371	72	18553	2232	829
Кижингинский район	36	22	13	3969	3632	50
Курумканский район	18	14	15	4831	2269	30
Кяхтинский район	97	161	84	12104	2292	351
Муйский район	19	51	12	4695	229	117
Мухоршибирский район	41	52	22	8131	2326	160
Окинский район	18	10	9	1305	1176	26
Прибайкальский район	91	99	25	9801	577	228
Селенгинский район	45	69	19	5447	422	148
г. Северобайкальск	80	208	24	5717	1391	507
Северо-Байкальский район	232	351	165	10573	4457	801
Тарбагатайский район	16	28	6	6868	285	74
Тункинский район	137	22	24	4863	4503	47
Иркутский район, г.Улан-Удэ	272	464	127	37402	8980	1130
Октябрьский район, г.Улан-Удэ	388	627	277	39692	16285	1747
Советский район, г.Улан-Удэ	181	220	132	15009	7969	738
Хоринский район	43	29	80	5207	2709	73

Замечание: отмеченный знаком * результат является избранным президентом Республики Бурятия.

Председатель Избирательной комиссии Республики Бурятия
Секретарь Избирательной комиссии Республики Бурятия

В.Г. ЛАРИОНОВ
Л.И. ДЕДУХИНА

ВЫБОРЫ ДЕПУТАТОВ НАРОДНОГО ХУРАЛА РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ 23 ИЮНЯ 2002 ГОДА

Список депутатов, выбранных в первом туре

БАУНТОВСКИЙ РАЙОН БАГДАРИНСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 3 Приняли участие 61.818% (выборы состоялись).	ИЛЬКИНСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 11 Приняли участие 53.994% (выборы состоялись).	МУХОРШИБИРСКИЙ РАЙОН МУХОРШИБИРСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 25 Приняли участие 56.385% (выборы состоялись).
СИДОРОВ Вадим Николаевич 3365 68.31%	СИДОРОВ Виктор Иванович 3512 58.39%	ПЕТРОВ Юрий Афанасьевич 4646 78.95%
БИЧУРСКИЙ РАЙОН БИЧУРСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 4 Приняли участие 60.620% (выборы состоялись).	ЗАКАМЕНСКИЙ РАЙОН ЗАКАМЕНСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 13 Приняли участие 65.180% (выборы состоялись).	ОКИНСКИЙ РАЙОН ОКИНСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 27 Приняли участие 73.510% (выборы состоялись).
СЕМЬЯНОВ Виктор Леонович 4240 73.74%	ЗУБАРЕВ Николай Михайлович 3534 53.97%	НАХАНЦАКОВ Доржо Доржиевич 1796 84.20%
КИРОВСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 5 Приняли участие 61.557% (выборы состоялись).	КАБАНСКИЙ РАЙОН СЕЛЕНГИНСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 16 Приняли участие 44.505% (выборы состоялись).	ПРИБАЙКАЛЬСКИЙ РАЙОН ТУРУНТАЕВСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 28 Приняли участие 64.239% (выборы состоялись).
СЕМЬЯНОВ Владимир Анатольевич 5209 87.05%	ГЕЙДЕБРЕХТ Владимир Оттович 3293 63.85%	ФОМЕНКО Александр Андреевич 4110 64.31%
ЕРАВНИНСКИЙ РАЙОН ЕРАВНИНСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 8 Приняли участие 69.189% (выборы состоялись).	ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 17 Приняли участие 46.430% (выборы состоялись).	ИЛЬКИНСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 29 Приняли участие 53.721% (выборы состоялись).
ДОРЖИЕВ Цырен-Даши Эрдэнеевич 3269 54.36%	ПОПОВ Александр Петрович 3483 67.41%	МЕЗЕНИН Сергей Георгиевич 3463 70.44%
ЗАЙГРАЕВСКИЙ РАЙОН ОНОХОЙСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 9 Приняли участие 54.542% (выборы состоялись).	БАБУШКИНСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 18 Приняли участие 50.609% (выборы состоялись).	ТАРБАГАТАЙСКИЙ РАЙОН ТАРБАГАТАЙСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 36 Приняли участие 66.733% (выборы состоялись).
СЕМЬЯНОВ Александр Николаевич 3545 50.59%	КОРЕНЕВ Александр Степанович 3013 53.33%	КАЛАШНИКОВ Иван Игнатович 5477 71.44%

(Окончание на 2 стр.)

ВЫБОРЫ ДЕПУТАТОВ НАРОДНОГО ХУРАЛА РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИИ 23 ИЮНЯ 2002 ГОДА

(Начало на 1 стр.)

Список депутатов, выбранных в первом туре

ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫЙ РАЙОН Г. УЛАН-УДЭ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 40 Приняли участие 48.483% (выборы состоялись).	ТЕЛЕЦЕНТРОВСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 50 Приняли участие 47.155% (выборы состоялись).	СОВЕТСКИЙ РАЙОН Г. УЛАН-УДЭ РАНЖУРОВСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 58 Приняли участие 45.498% (выборы состоялись).
КОРЕНЕВ Анатолий Степанович 3081 53.54%	БАДАНОВ Матвей Александрович 3299 56.78%	КААМЫКОВ Степан Владимирович 3305 55.3%
ИНДУСТРИАЛЬНЫЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 42 Приняли участие 51.431% (выборы состоялись).	СТУДЕНЧЕСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 54 Приняли участие 44.931% (выборы состоялись).	МЕЖРАЙОННЫЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 62 Приняли участие 46.591% (выборы состоялись).
КОВАЛЕВ Александр Сергеевич 3680 64.64%	САКТОЕВ Владимир Евгеньевич 3439 60.82%	МАТХАНОВ Иринчей Эдуардович 4148 68.6%
ШКОЛЬНЫЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 45 Приняли участие 47.492% (выборы состоялись).	СТРОИТЕЛЬНЫЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 55 Приняли участие 50.973% (выборы состоялись).	БАУНТОВСКИЙ РАЙОН ЭВЕНКИЙСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 65 Приняли участие 74.634% (выборы состоялись).
ЛЫСЦЕВ Сергей Владимирович 3131 53.85%	ЗУРАЕВ Игорь Иванович 2979 51.00%	ТУРАКИН Андрей Михайлович 262 57.3%
ВОСТОЧНЫЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 47 Приняли участие 55.283% (выборы состоялись).	КРАСНОФЛОТСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 56 Приняли участие 45.254% (выборы состоялись).	ВЫБОРЫ ГЛАВЫ МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ - МЭРА Г. УЛАН-УДЭ 23 ИЮНЯ 2002 ГОДА Приняли участие 47.355% (выборы состоялись).
КРАСНОПЕЕВ Алексей Геннадьевич 3576 52.57%	СУСЛОВ Анатолий Александрович 3854 69.37%	АЙДАЕВ Геннадий Архипович 102579 78.19%
ОКтябрьский район Г. Улан-Удэ ГЕОЛОГИЧЕСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 49 Приняли участие 53.119% (выборы состоялись).	ЖЕРДЕВСКИЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 57 Приняли участие 48.288% (выборы состоялись).	
ВАРФОЛОМЕЕВ Александр Георгиевич 4343 79.24%	БОТОВА Фаина Павловна 2895 56.93%	
	ЮЖНЫЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ОКРУГ N 58 Приняли участие 51.505% (выборы состоялись).	
	ЛУБСАНОВ Александр Гомбоевич 3409 51.45%	

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Избирательной комиссии Республики Бурятия

26 июня 2002 г.

О повторном голосовании на выборах

г. Улан-Удэ

депутатов Народного Хурала Республики Бурятия 7 июля 2002 г.

В соответствии со ст. 56 Закона Республики Бурятия "О выборах депутатов Народного Хурала Республики Бурятия" назначить повторное голосование на 7 июля 2002 года на выборах депутатов Народного Хурала Республики Бурятия по двум кандидатам, получившим наибольшее количество голосов избирателей 23 июня 2002 г., в следующих избирательных округах:

Баргузинский избирательный округ	№1
Баянгольский избирательный округ	№2
Джидинский избирательный округ	№6
Торейский избирательный округ	№7
Заиграевский избирательный округ	№10
Холтосонский избирательный округ	№12
Иволгинский избирательный округ	№14
Байкало-Кударинский избирательный округ	№15
Кижингинский избирательный округ	№19
Курумканский избирательный округ	№20
Кяхтинский избирательный округ	№21
Наушкинский избирательный округ	№22

Кударинский избирательный округ	№23
Муйский избирательный округ	№24
Хошун-Узурский избирательный округ	№26
Нижнеангарский избирательный округ	№30
Локомотивный избирательный округ	№31
Байкальский избирательный округ	№32
Тохойский избирательный округ	№33
Селендумский избирательный округ	№34
Гусиноозерский избирательный округ	№35
Тункинский избирательный округ	№37
Кыренский избирательный округ	№38
Шишовский избирательный округ	№39
Молодежный избирательный округ	№41
Заводской избирательный округ	№43
Пролетарский избирательный округ	№44
Центральный избирательный округ	№46
Удинский избирательный округ	№48
Дальневосточный избирательный округ	№51
Текстильный избирательный округ	№52
Пищевой избирательный округ	№53

Советский избирательный округ	№60
Зареченский избирательный округ	№61
Хоринский избирательный округ	№63
Межрайонный избирательный округ	№64

2. Окружным избирательным комиссиям изготвить бюллетени для повторного голосования на выборах депутатов Народного Хурала Республики Бурятия 7 июля 2002 г.

Председатель Избирательной комиссии Республики Бурятия В.Г.Лариков

Секретарь Избирательной комиссии Республики Бурятия Л.И.Дедюкин

г. Улан-Удэ
26 июня 2002 г.
№01-06/396

ҮНИНЭЙ ХҮЛЭЭГДЭНЭН БЭЛЭГ

Нёдондо жэл «Ока» автомашинуудые 300 ветеранууд абаа нэн. Мүнөө 360 автомашина үгтэхөөр

түсэблэгдэнхэй. Тэрэнэйн 84 машина абаба. Тийгэжэ үнгэрэгшэ долоон хоногой гарагай дүрбэндэ 38

ветерануудта машинын түлжюурнүүдые Президент Л. В. Потапов барьюулба. Эдэнэй хорёодын бэлгээ абахая хүдөө нютагууднаа ерээ юм. Үбгэн ветерануудай дунда залуу сэрэгшэн, Чөчнүда болоһон хуулита бэшэ

хөморолдоондо хабаадаһан Б. Луудай байгаа.

Хүхюутэй, жаргалтай ветерануу барандаа автобусто хуураа машинануудая абахая ошонод нэн. Ц. НАДЦАЛОВ

Фоторепортаж

У КАБАНСКИХ МАСЛОДЕЛОВ

Каждый день в 7 часов утра к воротам Кабанского маслодельного завода подъезжают молоковозы из разных концов района. Именно в летнее время молочная продукция поступает в избытке. Приемщица завода едва справляется с приемкой утреннего молока. В сутки поступает 6-7 тонн молока из шести хозяйств: из ОПХ «Байкальское», Елани, Мостовки, Тимлюя, Закалтуса и из одного хозяйства Прибайкальского района.

В аппаратном цехе работает полуавтоматический аппарат по

розливу и упаковке сметаны. Здесь же продукция проверяется на вкус и жирность. Фасовщица сметаны Анна Логинова - работница с большим стажем, за сутки она пропускает 1000 упаковок сметаны. В этом большом цехе предприятия честно и добросовестно работают ветераны труда Татьяна Кондакова и Татьяна Иванова.

Лаборанты, проверяющие качество и жирность молока Елена Поняшкина, Виктория Иванова и Августа Федоровна работают по-

сменно. Надежда Федоровна Бинаева после окончания Улан-Удэнского техникума мясной молочной промышленности, более двадцати лет трудится здесь. Продукция Кабанского маслодельного завода пользуется большим спросом на прилавках магазинов и рынков города.

НА СНИМКАХ: сменный мастер Н.Ф. Бинаева; рабочий аппаратного цеха Т.К. Кондакова.

С. БАЛДУЕВ

Вниманию страхователей и застрахованных лиц, уходящих на пенсию в 2003-2004 годах

В соответствии с требованиями Федерального закона о персональном учете, пенсионный фонд Российской Федерации централизованно (из Москвы) проводит в июле-сентябре 2002 года информирование определенной части застрахованных лиц нашей республики о состоянии их лицевых счетов, открытых в системе обязательного пенсионного страхования Российской Федерации.

В целях защиты пенсионных прав застрахованных лиц, которые в 2003-2004 годах достигнут общеустановленного пенсионного возраста (мужчины - 60 лет, т.е. 1943-1944 г/р., женщины - 55 лет, т.е. 1948-1949 г/р.) и не получающих пенсию, Государственное учреждение Отделение пенсионного фонда Российской Федерации по Республике Бурятия проводит работу по актуализации их лицевых счетов

в части адресов по прописке, фактического проживания и адресов уведомления.

Иными словами - на какой адрес застрахованные лица хотели бы получить информацию о своем стаже и зарботке, имеющуюся в системе персонального учета Пенсионного фонда Российской Федерации, на основании которой им и будет назначена пенсия.

По всем вопросам следует обращаться:

- Страхователям и неработающим гражданам - в районные Управления и Отделы ПФР;
- Работающим гражданам - в кадровую службу по месту работы.

Уншагшадтай сэхэ утаһаар хөөрэлдөөн

ХҮҮГЭДЭЙ ТЭДХЭМЖЭ, ПЕНСИ, ЗУНАЙ АМАРАЛТА БОЛОН ПУТЕВКОНУУД ТУХАЙ

Манай редакцияда апрель һараһаа эхилжэ, засаг түрымнай түрүүшүүд «сэхэ хөөрэлдөө» үнгэргэжэ захалаа нэн. Мүнөөдэрэймнай айлшан, Буряад Республикын ажалай болон социальна хүгжэлтын министр Степан Гаврилович ЕФИМОВ «сэхэ хөөрэлдөө» хэбэ. Хөөрэлдөөнэй эхилхэдэ, телефоной хонхо таһалгаряагүйгөөр наяраа гээд онсолоё. Тнигэжэ түрүүшын хонходогшо, Ивалгын аймагай Оронго нютагай ажаһуугша байба.

- Алло? Энэ «сэхэ хөөрэлдөөн» гү? Оронгын ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ Нимаев хонходоно. Ушар юуб гэхэдэ, манай нютагта хү тушаадаг гурбан газар нээгдэнхэй. Харин июнийн 8-һаа пунктууд хаагдаа. Үшөө нэмбэл, хүнэй сэншые бага, мүн түлбэриень арбаад хонгогой һүүлдэ түлэдэг нэн.

- Сайн байна. Хүүгэдэй зунай амаралтын, эдүүржүүлгын лагерьнуудай хэр мүнгөөр хангаданан, мүн лагерьнуудай болзор тухай газетнүүдтэ юундэ толилогдоногүй? (Виктор Алексеевич, Улаан-Үдэ).

- Степан Гаврилович, хүүгэдэй пособи хэзээ дээшлүүлэгдэхэ гэшэб? (Клавдия Федеровна Климашева).

- Энэ асуудалаараа директортэе хандаа нэн гүт? Үгы? Харюу үгэхэнь ехэ хүндэ. Юундэб гэхэдэ, «Байгал», «Гэсэр» г.м. гостиницын ажалшадтай салингай хэды байһыень мэдэнгүйб. Дүүрэн харюу гэхэ болобол, Буряад ороной гостиницинуудай салин шалгажа, тусхай шэнжэлэл хэхэ болоно.

- Алло? Би 1961 ондо түрэнһни, афган дайнай инвалид гээд, 1200 түхэриг пенси абадагби. Ажалай пенси намда үгтэхэ гү?

- Степан Гаврилович, тантай Людмила Ильинична Широкина хөөрэлдэнэ. Би 1995 ондо гэр бүлэтгээ Украинаһаа зөөжэ ерээб. Буряад орондо нэгэ жэл ажаллааб. Нёдондо жэл 55 наһа хүрээжэ, пенси дэ гарааб. Харин мүнөө наһанай болзороор үгтэдэг 700 түхэриг пенси абанаб. Ажалай пенси нэмэнгүй.

- Би үхибүүнтээ 1998 ондо Улаан-Үдэдэ үчедто зогсоһон байгаа. Харин 2000 ондо хүдөөгөө ошообди. 1998-1999 онуудайнгаа тэдхэмжэ абаха аргатай гүб?

- Би хүндэ байдалда байна. Энэ мүнгэн тон хэрэгтэй.

- Удэрэй амар мэндэ! Пенсионер Иван Баирович Бабушкин хонходоно. Эсэгын дайнай ветерануудта үгтэжэ байһан машинын ээлжэндэ 723-дахи зогсоһоб. Хэзээ машина абаха гэшэб?

- Би «Бурятия» гостиницада ажалланаб. Юундэ манай салин гостиницын ажалшадтай ажалһаа бага гэшэб?

- Социальна шэглэлэй мэргэжэлтэдые БГУ-да, ВСГУ-да бэлдэнэ. Эдэ мэргэжэлтэд хэрэгтэй гэшэ гү?

- Степан Гаврилович? Ушар юуб гэхэдэ, минии танил эхэнэртэй хүндэ байдал тохёолдоо. Паспорт үгы, тиимһээ үхибүүндэ гэршэлэлгэ абажа шаданагүй. Үхибүүнийн жэл хахадтай юм. Өөрөө үншэн һамган, тнигээд прописка хэхэ аргагүй.

- Танай танилые, намда ерэхыень дурадханаб. Долоон хоног бүри понедельнигтэ, үдэрэй дүрбэн саһаа зоной асуудалнуудта харюу-садагби.

- Сайн байна! Зунай сагта хотоһоо дачна автобусууд ябадаг болонхой. Тэндэ 1-дэхи группын инвалидууд хүнгэлэлтэйгөөр ябадаг. Тезд минии ханахада хоёрдохи, гурбадахи группын инвалидуудта хүнгэлэлтэ үгтэбэл, һайн байгаа.

- Иимэ хизаарлалга хотын захиргаанай тогтоолоор дэлгэрээ. Харин мүнөө Буряад Республикын прокуророй буруушаалга хэлһэнэй удаа хизаарлалга болоулагданхай.

- «Эсэгэ ороной урда шэн габьяатай байһанай түлөө» гэхэн орденной медаль орденной сасуулагдаа, тнигэжэ нэмэлтэнүүд, хүнгэлэлтэнүүд үгтэнэ гэжэ дуулаһан байһаб.

- Би үгы хэгдэһэн нөөсэ мүнгэнэй түлэлгэ тухай асууха һанаатай байнаб. Бидэ, пенсионернүүд үглөөнэй 4-5 саһаа Сбербанкда

ээлжэндэ зогсоһобди. Үдэрэй туршада энэ зоболонто мүнгые 1-2 хүндэ үгэнэ... Энэ хадаа үбгэдэ, хүгшэд дээрэ энеэдэжэ, гомодхоһон ушар болоно бшуу?

- Алло? Эдүүржүүлгын лагерьнуудай хэрэг хэр гэшэб? (Татьяна Никанорова Григорьева).

- Мүнөө дээрээ «Челночок», «Дружба» гэхэн лагерьнууд үндэрөөр сэгнэгдэдэг. Жэшээхэдэ, «Челночок» лагерьта мүнөө 660 мэдүүлгэ оронхой. Тиин нэгэ халаанай үсдэ 250 хүн амарха аргатай. Тиимһээ бүхы гурбан халаан

- Харууһагүй үхибүүдтэ юун хэгдэнэб?

- Намда хэлэжэ үгыт? Мүнөө сагта ямар мэргэжэлтэд тон хэрэгтэй байнаб? (Валерий Пунцыкнамжилов).

- Ажалаар хангагшадтай дунда техникескэ шэглэлэй мэргэжэлтэд дуталдана. һаяхана Клавдия Павловна Альцман хэлэнэ нэн: «Ямар саг болоо гэшэб? Фабрикадаа зайн гал заһабарилха һайн мэргэжэлтэниие олоногүйб».

Хүүгэдэй зунай амаралта

МАРТАГДАШАГҮЙ ҮДЭРНҮҮД

Буряад ороноймнай элдэб нютагууднаа суглархан үхибүүдтэй Дурна зүгэй Владивосток хотоодохи Бүхэроссин хүүгэдэй түб «Океан» лагерьта амараад ерээб. Энэ лагерь заха хизааргүй ехэ Номгон далайн багахан болохо Япон далайн эрьедэ оршодог.

Мантан томо онгосын хэлбэритэйгээр баригдаһан дүрбэн дабхар «Бригантина» гэжэ байшан соо айхабтар ехэ киноконцертнэ зал, хургуули, столово, дискобар, «Орфей», кафе, спортзал, медлункт би.

Манай амархан ба хураһан «Минии федераци» гэжэ сменэдэ элдэб олон яхатанай соёл гэгээрэлэй фестивал үнгэргэгдөө. Эб найрамдалай гүрлөө лагерьта байһан яхатан бүхэнэй хүүгэд гүрээжэ, энэ фестиваль нээб.

Эндэ бидэ - Буряад Республикаһаа, Агын болон Усть-Ордагай тойрогууднаа суглархан буряад хурагшад шэнэ һэеы гэртэ оролго тухай ёһо заншал сохор наадатайгаар, бүхэ барилдаатайгаар, хур харбалгатайгаар харуулжа, булта зоние тон ехээр һонирхуулаабди. Эндэ би өөрөө буряад арадай дуу дуулаһанайнгаа болон энэ фестивалда эдэбхитэйгээр хабааһанайнгаа түлөө «Океанай» дипломоор шагнагдааб. Харин тиихэдэ Яхадай, Тувагай, Хакассин болоод олон оцдоо яхатанай хүүгэд яһалашье гоёор хатар наада харуулжа, маниие угаа ехээр хужарлуулан

һонирхуулба, онсо һайшаагдаба.

Эндэ амаржа байха үедөө классическа хургуулида ябаабди. Үдэртөө дүрбөөд хэшээл болодог байба. Ном үзэһэнэй хүүдэ спортзал соо волейбол, баскетбол наададаг, заримдаа тренажерно зал соо бэе тамираа хүгжүүлэн хоридог, мүн «Океанай» дуунуудые хурадаг һэмди.

Удаань янза бүриин кружогуудта булта үхибүүд ябадаг байна. Жэшээхэдэ, хэн нэгэн бумагопластикын, картонопластикын, нааданхайнуудые нэхэлгын, хатарай гэхэ мэтэ гээд тоолоходо олон. Харин би визаж-студияда бэрхэ мэргэжэлтэнэй хүтэлбэри доро ноур гоёожо хурабаб.

Лагерьта байха үедэмнай бэеын тамирай үдэр, бэеэ даагаад хүтэлбэрилгын үдэр, апрелин нэгэндэ «Энеэдэ нааданай бухта» үнгэргэгдөө.

Унтахынгаа урда тээ заримдаа далайн эрьээр сэнгэдэг, үгышые һаа дээдэ дабхарай амаралтын талмай дээрэ гаража, танил болоһон басагад хүбүүдээр һонирхоһон асуудалнуудаараа хөөрэлдэдэг, элдэб юумэ бэе бэеһээ асуулсадаг байгаабди.

Владивосток хотоор аяншалгын үедэ океанариум соо элдэб загаһадые, амитадые, хэрэм-музей соо һонирхолтой экспонадуудые, харин дельфинари соо дельфинүүдые хараабди.

«Минии федераци» гэжэ сменын хаагдаһан үдэр олон хүүгэд диплом ба грамотануудаар шагнагдаа. Энэ сменын программада эдэбхитэйгээр хабааһанай түлөө грамотаар шагнагдааб.

«Океан» хадаа багахан шэдэйтэ орон юм. Эндэ бидэ һайхан һанаатай, сагаан сэдхэлтэй хани нүхэдые олообди. Хахасалгын үдэр бидэ хаанаш ябахадаа, бэе бэеэ һанажа дурсажа ябаха, хээээдшые мартахагүйбди гэжэ тангаригаа үгөөбди.

Энэ һайхан мартагдашагүй үдэрнүүдые намда бэлэглэһэн Захааминай аймагай ЦДЮТ-эй болон Мэлынгээ дунда хургуулин хүтэлбэрилэгшэдтэ, түрэлхидтөө маниие энэ холын харгыда абажа ябаһан Анастасия Владимировна ба Татьяна Николаевна багшанарта үнэн зүрхэнһөө халуун баяр хүргэнэб.

Бүхэ үхибүүдтэ «Океан» лагерьта ошожо амархыен хүсэнэб!

Дарима ДУЛМАЕВА,
10-дахи класс,
Мэлын дунда хургуули.

Түнхэнэй аймагай Шэмхын дунда интернат-хургуулин 130 жэлэй ой

ЭГЭЭЛ ХУУШАНАЙ...

Июниин 16-да Түнхэнэй аймагай Шэмхэ хуурида аргагүй ехэ баяр болобо. Ушар гэхэдэ, эндэхи дунда интернат-хургуули байгуулагдаһаар 130 жэлэйнгээ баярые үндэр хэмжээндэ тэмдэглэб.

Баяр ёһолодо амарша-лагшадай нэгэн тус хургуулие бүхэ аймагай аха захань гэжэ нэрлэхэдэнь, хэншые гомдобогүй. Үнэхөөрөөшые, аяр 1871 ондо эндэхи хүмын дэргэдэ хургуули болгодоо. Тэрэ үеһөө хойшо хургуули түрүү хургуулинуудай тоодо оролсоно, олон бэрхэ хүбүүд, басагадые хургажа гаргаа.

Аймагай захиргаанай толгойлогшин орлогшо Николай Петухов, национальна паркын директорэй орлогшо Сергей

Сушкеев, аймагай эрдэс хуралсалай табагые даагш Мүнхэ Майоров, хургуулин директор Валерий Степанов болон бусад амаршалгын үгэнүүдые хэлэжэ, үнэтэ бэлэ сэлэгүүдые барюулаа. Хургуулин багшанар Людмила Сымболова, Думма Хомоксонов хоёр Арадай Хуралай грамота шагнагдаа. Мүнөө жэл хургуули эрхимээр дүүргэһэн Юли Сушкеева мүн э мүнгэн шан хүртэбэ. Удаань багшанар болон хурагшадай бэлдэлэ концерт-наадан сугларагшад анхарал татаа.

Энэ үдэр ганса бэлэг сэлэг барюулагдаа бэшэ, хэдэн үе хүн сугларжа баярлаба гэжэ

Борис БАЛДАНОВ,
Радна-Нима БАЗАРОВА

ОАО «Росгосстрах» - Управление Росгосстраха по Республике Бурятия информирует:

В соответствии с Постановлением правительства Российской Федерации от 13.03.2002г. № 152 в 2002 году у граждан Российской Федерации, являющихся владельцами гарантированных сбережений (в том числе наследников первой очереди, относящихся к указанным категориям), по взносам, уплаченным до 01.01.1992г., возникает право на получение предварительной компенсации в сумме до 1000 рублей, если они относятся к одной из следующих категорий:

- граждане по 1940 год рождения включительно;
- инвалиды 1 группы;
- участники Великой Отечественной войны;
- инвалиды 2 группы по 1950 год рождения включительно;
- родители, а также опекуны детей - инвалидов;
- родители, а также опекуны детей инвалидов с детства;
- бывшие несовершеннолетние узники концлагерей гетто и других мест принудительного содержания, созданных фашистами и их союзниками в период второй мировой войны.

Выплата предварительной компенсации гражданам РФ 1939-1940 годов рождения будет производиться с 1 октября 2002 г.

Предварительная компенсация выплачивается также лицам, застрахованным по целевым вкладам на детей (договора по страхованию детей и к бракосочетанию (свадебные), при условии их окончания с полной оплатой взносов.

В случае выплаты предварительной компенсации наследникам первой очереди (смерть страхователя в период 1992 по 2000 гг.), принадлежность к какой-либо категории, определенной Федеральным законом, должен иметь не только сам страхователь, но и его наследник.

В случае смерти страхователя в 2001-2002 годах выплата компенсации на оплату ритуальных услуг производится его наследникам в размере 6000 руб., если сумма взносов на 01.01.1992 г. составит 400 руб. и более, если же сумма взносов на 01.01.1992 г. составит менее 400 руб., то сумма выплаты равна произведению суммы взносов на 15.

По всем вопросам, касающимся выплаты предварительной компенсации по договорам, заключенным до 01.01.1992 г., обращаться в страховые агентства районов республики.

В г. Улан-Удэ:

- Управление Росгосстраха по РБ, ул. Смолина, 18, тел. 21-44-00;
- Генеральное страховое агентство по г. Улан-Удэ, ул. Широких-Полянского, 20, тел. 33-84-25.

Для сведения: с 14.08.2001 г. по 24.06.2002 г. выплачено предварительной компенсации и компенсации на оплату ритуальных услуг на сумму 3 млн. 997 тыс.

Такие районы как:

- Мухоршибирский и Селенгинский выплатили более 400 тыс. руб. каждый;
- Джидинский - более 300 тыс. руб.;
- Кабанский и Генеральное страховое агентство по г. Улан-Удэ - более 200 тыс. руб.;

• Кяхтинский, Хоринский, Северобайкальский, Иволгинский - более 100 тыс. руб.

Рег. св-во № 014.613 от 19.08.92 г.

- ОАО «Росгосстрах» - Управление Росгосстраха по Республике Бурятия оповещает жителей и гостей республики о том, что в ряде регионов России создана неблагоприятная эпидемиологическая обстановка по заболеваниям, переносчиками которых является клещ.

В этом году период активности клещей ожидается на редкость длительным. Поэтому все лето и осень наслаждаться общением с природой придется с предельной осторожностью. Если клещ Вас все-таки укусил, нужно действовать немедленно. Лучшее всего доверить операцию по удалению клеща специалисту, который проведет и профилактический курс лечения иммуноглобулином или антибиотиками против заражения клещевым энцефалитом, болезнью Лайма и другими заболеваниями.

Если же Вы не предприняли превентивные меры и подхватили вирусносителя - клеща, то последствия Вам обойдется гораздо дороже, чем добровольное медицинское страхование при укусе клеща.

Для снижения риска расходов по обращению за медицинскими услугами при укусе клеща Вам поможет специальная программа ОАО «Росгосстрах», которая позволит провести профилактическое лечение, повысить оперативность и качество диагностики при присасывании клеща, снизить риск возможных осложнений заболеваний, вызванных укусом клеща, повысить качество медицинских услуг и лечение от заболеваний, переносимых клещом.

Программа добровольного медицинского страхования, предусматривающая оказание медицинских услуг при укусе клеща предусматривает организацию следующих медицинских услуг:

- первичный медицинский осмотр и удаление присосавшегося клеща;
- иммунодиагностика заболеваний, переносимых клещом;
- профилактическое введение иммуноглобулина и/или антибиотика широкого спектра действия;
- консультация специалиста в период возможного заболевания;
- в случае острого заболевания вследствие укуса клеща, при неэффективности проведенных профилактических мероприятий организация лечения в стационаре.

Медицинские услуги по Программе могут быть оказаны в выбранном лечебном учреждении.

Страховая ответственность составляет 5000, 10000, 15000 и 25000 рублей. Страховой взнос соответствует и составляет 35, 70, 105 и 175 рублей.

Уважаемые руководители, при заключении договора страхования пользу своих работников при страховании более 1000 человек предоставляется скидка со страхового взноса в размере 25%.

Приглашаем Вас в страховое агентство районов республики в г. Улан-Удэ: ул. Смолина, 18, тел.: 21-44-20; ул. Широких-Полянского, 20, тел.: 33-84-25. Рег. св-во № 014.613 от 19.08.92 г.

«БИБЛИ ОРШУУЛГЫН АСУУДАЛДА» гэхэн статья тушаа

НЕОБХОДИМО ПЕРЕВОДИТЬ ТЕРМИНОМ «БУРХАН»

ГАЙХАМААР ЕХЭ ОРШУУЛГА ХЭЭ

Бүри наяхан «Буряад үнэн» сониной хоёр дугаарнуудта (9.05.02 - 16.05.02) Монголой библиин ниигэмлэгэй адарта гэшүүн Балдоржын Цэрэндаш «Библин оршуулгын асуудалда» гэхэн статьягаа толилоо.

Энэ статья соогоо үнэн адарта христос шажанда хабаатай номуудые монгол изагуурта арадуудай хэлэнүүдтэ яжа зүбөөр оршуулхаб гэхэн асуудалда өөрынгөө оршуулгын туршалганууд тухайгаа хөөрэнэ.

Үнэн адарта Христос шажанай библие Цэрэндаш-гуай хүн түрэлтэнэй түүхэдэ үлэмжэ гайхамшагтай ном - хургаал гээд толооно.

Манай Буряад орондо үнэн адарта христос шажанда хабаатай «Маркын дуулгалан» найн мэдээсэл»

1994 ондо гараа. Бидэнэр саашадаа оролдосотойгоор христиан шажанай бэшэ талмуудые шудалжа, монголшоолжо хэблэээр гаргаха зорилготойбди гэнэ.

Цэрэндаш - гуай өөрынгөө статьянууд соогоо библиин нэрэ томьёо тухай дэлгэрэнгээр тогтоно.

1. «Библи» гээшэ юун гэхэн үгэ юм бэ? Библие «Священное писание» гээд тайлбарилна.

2. «Евангелие» хадаа «байн найхан мэдээсэл» гэхэн удхатай үгэ юм гэнэ.

3. «Библи» анха түрүүн грек хэлэн дээрэ бэшэгдээд, зуун нэгэн хэлэн дээрэ оршуулагдажа барлагданан юм гэнэ.

Зуун нэгэдэхи хэлэнийн буряад хэлэн болон гэжэ Оксфордын университет мэдээсэнэ.

4. «Библие» будаадын шажанай нэрэ томьёо хэрэглэжэ оршуулжа огто болохогүй юм, юундэб гэхэдэ: Библи мэдэхэгүй монголшуудта будаадын шажанай нэрэ томьёо хэрэглэжэ оршуулбал, монголшуудай ухаанень үймүүлжэ, сэдхэхэйн гунги болон зоболоние хэргэжэ магад гээд хэжэглэнэ.

Жэшээлхэдэ: «Бог» гэхэн үгэе «бурхан» гэхэн Ц-Д. Будаевай оршуулдагынь тон буруу. Юундэб гэхэдэ, Христос шажан, будаадын шажан удхаараа тон ондоо шажанууд болохоороо,

ЭНЭ ШАЖАНДА ШҮТЭХЭ МОНГОЛ УЛАД БАЙХА ГҮ?

Дух номерах газеты «Буряад үнэн» (9 и 16 мая с.г.) напечатана статья Бодонгууд Балдандоржын Цэрэндаш «Библи оршуулгын асуудалда» (из Улан-Батора). В данной публикации заключено, что нельзя переводить на бурятский язык словом «Бурхан», яко-будда. Это не Бог, а Будда. Мотивировка своего суждения Цэрэндаш-гуай к слову Бурхан доводит имя Будда («Бурхан Будда», «Бог Будда»). Но между термином «Бурхан» и словосочетанием «Бурхан Будда» в семантическом отношении существует огромная разница. Бурхан означает «Бог», Будда (или Бурхан Будда) - это человек, высокопоставленный буддистами.

Оршье шажанай нангин хургаалдаа бүхэдэлхэйн эрдэм болон соёлой, түүхын баялиг мүн

Следует подчеркнуть, что термины «Бог» в русском и «Бурхан» в бурятском языках выражают одно и то же понятие («Бог»). Поэтому не можем согласиться с мнением Цэрэндаш-гуай, что бы понятие «Бог» переводилось на бурятский язык надуманными, неестественными читателям словами «Оршолонто Юртэмсэ» или «Эзэн». Слово «Бог» необходимо переводить термином «Бурхан», и в частности всем носителям бурятского языка. Слово «Бурхан» употреблялось в значении «Бог» в переводах духовной литературы на бурятский («северобайкальских» (иркутских) бурят еще в 18-м веке. См. переводы «От Матфея» и «От Марка» (Иркутск, 1909; «От Матфея» и «От Марка» (Иркутск, 1912; «История Ветхого и Нового завета». Калуга, 1908).

Термин «Бог» выражается термином «Бурхан» не только в бурятском языке, но и в халха-монгольском, калмыцком и других родственных языках. Слово «Бурхан» в значении «Бог» зафиксировано в монгольских языках учеными-лингвистами еще в XVIII веке. См. Ц.Б. Будаев. Бурятские диалекты (опыт диалектологического исследования). Новосибирск, 1992, с. 208: «Бурятско-монгольско-калмыцкий словарь» коллектив Ф.П. Аделунга).

Эти факты неопровержимо свидетельствуют о том, что слово «Бурхан» никак не связано с именами Будда или Бурхан Будда. Поэтому недопустимо, когда при переводе с русского языка игнорировалось общемонгольское слово «Бурхан», семантически соответствующее понятию «Бог».

С.Б. БУДАЕВ. Доктор филологических наук, профессор.

(1996), «Иисус Христос тухай Иоаннай дуулгалан найн мэдээсэл» (1998) гэжэ номуудые БГУ-гай профессор Цырендаша Будаев ородоо буряадшала Москвагай Библиин оршуулга хэдэ институтадар хэблэн гаргуулаа бэлэй. Дүй дүршэлтэй бэрхэ оршуулга Ц.Б.Будаев ехэ ажал хээ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Агууехэ Октябрийн революциин урда тээ 1909, 1912 онуудта Матвейһээ, Маркһаа хоёр евангели хэблэгдэн байгаа. Энэ хоёр ном Байгалай баруун буряадуудай нутаг хэлэн дээрэ кириллицээр бэшэгдэнэ. Тэрэ гэхээр Библин буряад хэлэн дээрэ оршуулагдаагүй. Дээрэ дурсагдадан Ц.Б.Будаевай оршуулган номууд хадаа буряад литературна хэлэн дээрэ найруулагдадан түрүүшын номууд болоно. Харин халха изагуурай монголшууд Октябрийн хубисхалай урдашье, үүдэште будаадын шажанһаа тад оорэ, жэшээлхэдэ, үнэн адарта христос шажан тухай дуулаашьегүй, мэдэхэшьегүй байһан зон гэжэ мэдэнэбди. Мүнөө дээрэ яагаад, ямар шалтаганһаа боложо халха монголшуудта зориулжа, үнэн адарта христос шажанай хургаалтай номуудые оршуулба гэшээб гэхэн асуудал гараад ерэхэ баатай болоно. Баруун буряадууд Октябрийн хубисхалай урдахана саган хаанай баалалтаар үнэн адарта христос шажанда орожо, хамаг нэрэ обогын ород нэрэ, обогтой болоһонинь мэдээжэ ааб даа. Мүнөөшье баруун буряадууд Улаан-Удын ород шажанай хүмэдэ хэды үсөөнөөрөөшье хаа орожо, хүгэдэн шүтэдэг эдэ буряадууд би хэбэртэй.

Харин Монгол найхан орондо, будаадын шажанай уг нутагтаа дахинаа хүргэжэ, үргэнээр дэлгэрхэн саита христиан шажанда шүтэхэ, тэрэнэй монгол хэлэн дээрэ оршуулган номуудые уншаха нэгэшье монгол одоохонь маргамаар байхань дамжаагүй. Тиибэ яабашье, гайхамшагта монголой оршуулга Цэрэндаш-гуай ямар зорилго, эдэбхи табижа, тон гайхамсаар оролдог гаргажа, христиан шажанай номуудые оршуулба гэшээб?

Цэрэндаш - гуай энэн тухай ингэжэ харюусана: «Христос шажанай библи хадаа Оршолонто Юртэмсын Эзэнэй хургаал - хүн түрэлтэнэй хэлэн гэрэйн, хүн түрэлтэнэй угай түүхэ, бүхэдэлхэйн арад зоний сэгнэшээгүи ехэ баялиг» гээд зорилгоёо тайлбарилна.

Монголой библиин ниигэмлэг библиин «шинэ гэрээ» номы орчин цагийн монгол хэлэн дээрэ анха түрүүн оршуулаад, үүдэнь «Луухын түүрэн бэшээн баярта мэдээ» 1994 ондо, «Иоганай түүрэн бэшээн баярта мэдээ» 1996 ондо, «Хуушан гэрээ» (хоёр боти), «Шэнэ гэрээ» (хоёр боти) г.м. христиан шажанай номууд оршуулагдаһан юм гээд Цэрэндаш - гуай тэмдэглэнэ. Оршуулгануудһаа гадна үшоо нэгэ хонирхолтой «Есүүс» (Луухын бэшээн намтар түүхэ) кино-зүжэг Монгодо

«Бог» гэхэн үгэе «Бүтээгшэ Эзэн», «Ехэ эзэн», «Мүнхын эзэн», «Оршолонто юртэмсын эзэн Эсэгэ» гэхэ мэтээр оршуулха хэрэгтэй, тиймэ тула «Бог» гэшье «Бурхан» гэжэ оршуулжа огто болохогүй гэнэ. «Бог» гэшэмнай ород хэлэн дээрэ «Бог - это господь, сотворивший мир и все, что в нем есть», иимэ тайлбаритай хадань, Далай ламын «Известия» (V, 2000г.) сониндо үгэлхэн ярилсалгые (интервью) Цэрэндаш - гуай баримталжа, («Буддизм отрицает и Бога, и Творца, поэтому Будда (для нас не бог, а учитель)», хараадаа абажа бэшэхэдэ, Бог болбол Бурхан гэжэ оршуулжа болохогүй, тиймэ тула профессор Ц-Д. Будаевай оршуулгые (Бог болбол Бурхан), Библиин удха ушарые гуйбуулна гээд Цэрэндаш - гуай дэмы шүүмжэлэнэ.

Миний ханамжаар хадаа «Бурхан» «Будда» хоёр үгэнүүд үгынгөө бүридлөөршье, удхынгаа талааршье, уг изагуурааршье шал ондоо үгэнүүд мүн. Монгол найхан орондо будаадын шажанай дэлгэрхэ эхилхэдэ, эдэ үгэнүүд энэдхэг хэлэнһээ монгол изагуурта арадуудай хэлэндэ шэлжэн ороо юм гээд буддологууд тэмдэглэдэг.

Буряад хэлэндэ «Бог» гэхэн ород үгэе «Бурхан» гэхэн үгөөр оршуулдагынь тон зүб. Бурхан гэхэн үгэ изагуур түхэлөөрөө энэдхэг үгэ болобошье, будаадын шажанай Буряадта дэлгэрхэдэ, «бурхан» гэхэн үгэе удааараа ород хэлэнэй «Бог» гэхэн үгын удха шанарые шэнгээжэ тогтонижорһон үгэ мүн.

Үнэн адарта христиан шажанай олон ботинуудтай номуудые оршуулган монголой библиин ниигэмлэгэй дарга Цэрэндаш - гуай гайхамсаар ехэ эрдэм шэнжэлгын ажал хэбэ гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Монгол изагуурта арад зоний дунда үни урда саһаа дэлгэрхэн будаадын шажание турихэ хүсэлтэйгөөр үнэн адартын христиан шажанай санаартан, энэ шажан болон санаартание али болохоор дэмжэһэн Монголын Библиин ниигэмлэг, тэрэнэй ударидагша Цэрэндаш-гуай али болохо аргануудые хэрэглэжэ, монгол арадые оорэ шажанда турин оруулха нээлгэтэй юм гү гэхэн асуудал гарана. Монгол арадай Конституциин үндэһөөр, Монгол орондо будаадын, христиан, ислам шажануудай дэлгэрхэ хэрэг хуулиа ёһоор зүбшэгдэнхэй гэжэ мэдэнэбди. Тиймэһээ оршон сагын монгол хэлэн дээрэ Цэрэндаш - гуайн хэблүүлхэн христиан шажанай номууд ехэ хонирхолтой байна. Ямаршье шажанай нангин хургаал, ёһо гурим хадаа бүхэдэлхэйн эрдэм болон соёлой, түүхын баялиг болохонь дамжаагүй.

Харин мүнөө үедэ будаадын шажанай үргэн дэлгэрхэ дэлгэржэ байхада, христиан шажанай номуудые монгол хэлэн дээрэ уншаха, энэ шажанда хүгэдэн шүтэхэ монгол улад байха юм гү?

Улзы-Жаргал ДОНДУКОВ, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, БГУ-гай профессор.

«ДҮХЭРИГЭЙМНАЙ» ЛИТЛЭ

ами бэеые хүнийн сагта сахин хамгаалха хамагай шухала үүргые дүүргэдэг байгаа. Чингис хаан хэрэйдэй Ван хаание дараһанайнгаа удаа найманай Таян хаантай байлдаһынгаа урда бүхы сэрэгүүдэ арбан, зуун, мянган болгон хубаарилжа дууһаад, наян хэбтүүл, далан торгууд, хишигтэние тусхайлан томилжо, мянганай, зуунай ноёдые хүбүүд, дүүнэр болон эрхим сэрэгшэдэй дундаһаа хунгажа табиган байна. Мүн хорчин, торгууд, хишигтэн, буурч, үдэнч, атгач гэхэн сэрэгүүд томилгодо. Академик Ц. Дамдинсүрэн «Монголой ноууса тобшые» оршуулахдаа, «хэбтүүл» гэхэн үгэе «хүнийн манааша», «торгууд» гэшые «торгон сэрэг», «хишигтэн» гэшые «ээлжээгэй харгалзагша, ээлжэтын», «хорчин» гэшые «номо homo агсагшад», «буурчин» гэшые «тогоошон» гэхэн удхатай гэжэ тайлбарилһан байна.

790 жэлэй саана, 1211 ондо Чингис хаан Алтан улас руу довтолжо замдаа Онгуд аймагай нутагаар табадугаар нарада дайран гараһан юм. Тийхэдэнь

Онгуд аймагай эзэн Алгуш Теген элшэн сайдаа ябуулжа, Чингис хаание тон ехээр хүндэлэн угтаба. Тийхэдэнь Чингис хаан баярлажа, өөрынгөө талада бүримүһэн татахын тула ураг түрэлэй холбоо байгуулжа, Алагуа Бэхи үхиноо ахамад хүбүүндэнь хатан болгожо үгэлхэн юм. Мүн лэ баһа 790 жэлэй саада тээ, 1211 оной гурбадахи нарада Чингис хаан сэрэгэе абажа, Хэрлэн мүрэнһөө Алтан уласые дайлахаяа мордохынгоо урда Бурхан Халдун уулада гаража, бүхээз тайлан, хүзүүндэ үлгэжэ, Хүхэ Мүнхэ Тэнгэридэ хандан мүргэбэ:

«Хүхэ Мүнхэн тэнгэри, соносон соёрхо. Би Охин Бархагые, Амбагайе доромжолон алаһан Алтан хаанһаа яла асуухаяа сэрэг абажа, дайгаар мордохо гэжэ байна. Дээдэ тэнгэри минни, энэ бодолыемни зүб ойлгожо, үршөөн туһалыш!» Удаань Чингисэй сэрэг ехэ гүбине гаталжа, Онгуд аймагай нутаг ержэ, тэндэхи хүнүүдээр газаршалуулжа, Алтан уласые довтолжо эхилхэн байна. Монгол сэрэгэй ехэ хүсэтэйе дуулаһан Алтан уласай хаан

тэдэнтэй хэлсээ байгуулахаяа оролдобошье, Чингис хаан зүбшөөрэнгүй, довтолгоёо үргэлжэлүүлэбэ. Тийгэжэ Чингис хаанай сэрэг Сагаан хэрэмэй хойто талын сабшаал боолтонуудые эзлэн абаһан байна.

1211 ондо Чингис хаанай Зүрчидые байдан ороходо, тэрэнэй хүбүүд Зүчи, Цагаадай, Өгөдэй гэгшэд эсэгынгээ сэрэгэй баруун талые захиржа ябаһан юм. Тэрэл жэлэдэ Балшан хэрэм шадар болоһон байлдаанда Цагаадын ахамад хүбүүн Муутогоон алуулаа һэн. Тийхэдэнь Чингис хаан Цагаадаие дуудан ерүүлжэ, энэ уйдхарта мэдээсэл тэрэндэ дуулгалан байна. Цагаадай эсэгынгээ дэргэдэ гашуудалаа гаргангүй, газар гараад, айхабтар ехэ үй гашуудалаа гарган гэжэ нэгэ домог байдаг. Цагаадай аха дүүнэрһээ Өгэдэйдэ тон дуратай һэн. Эгээл тиймэһээ тэрэ Өгэдэие эсэгынгээ хүүлээр хаан шэрээдэ үргэмжэлхэ һанал гарган байжа болоо. Мүн Өгэдэишье хаан болоһонойнгоо удаа гүрэн турынгоо хэрэгые ябуулахдаа, нэн түрүүн Цагаадай ахатайгаа зүбшэдэг байгаа. Жэшэнь, Өгэдэй Цагаадай ахатайгаа зүбшөөд, хаан эсэгынгээ дууһаагүй аян даие үргэлжэлүүлжэ, Багдад болон Хитадые эзэлхээр, өөрөө сэрэгэе ударидан ябаба.

Дондок БАЛЬЖИНИМАЕВ.

Яруунын аймагай 75 жэлэй ойдо

НЮТАГАЙМ ШАРАЙ БАЙХАН ДАА

1927 оной сентябрин 28-да Яруунын аймаг тогтоо хэн. Аймагай тогтоходо, харьяата газар дээрэн 8896 буряадууд, 3999 ородууд, үсөөхэн еврейнууд, татаарнууд ажаһууһан байна.

Аймаг боложо бээ олоходонь, 38949 дүрбэлжэн модо газар таһалжа үгтөө хэн. Муйска районой Баунтһаа таһаржа, бээ даанхай район болоходонь, Яруунаһаа Романовкын поселково Совет таһалжа, Муйска райондо үгтөө. Тингэбэшье, газараараа Ивалын районһоо арба шахуу дахин ехэ, Мухар-Шэбэрэй районһоо 5,5 дахин, Хэжэнгын аймаһаа гурба дахин, Хорин аймаһаа хоёр дахин ехэ газартай республикын томо газартай районуудай нэгэн болохо Яруунын аймаг зандаа байһаар.

Уужамхан Яруунага ороходом, Угтажа уриханаар михэрнэ. Хабтагай Яруунага ерхэдэм, Хаража урдаһаамни михэрнэ...

гэжэ дуулаһаар Хүнтэй хаанай шэлье уяран, яран дабахадам, сэлгэсэн Яруунын нэбшээн сэдхэхэмни баясуулан угтажа байдаг юумэл даа. Юунтэй сасуулаар, жэшээр баяр баясхалан сээжэ зүрхэндэ бадарууддаг бэ даа: үгэнүүдээр зураглахань бэрхэтэйл.

Хүбүүн, машинаһаа буугаад, тэрэ барисада эдэнэй зүйл табин, - гэсэд, Бадама баабаймни 1947 оной зүүн Хүнтэй хаанай шэлын орондо гараха зуураа хэлээгшэ бэлэй. Яахадааб гэбэл, Ехэ Ярууна хоолойгоороо зүүн тээшэ уһана Витим, Зүлхэ (Ленэ) мүнэнүүдээр дамжуулан, Мүлһэтэ далайда дамжууддаг. Үдын голоор далажаад, Эгэтэ, Хэжэнгэ, Хори, Загарайн голнууд аршаанта уһана Байгал далайда баруулжан абаашадаг. Тимэһээ үндэр дээрэ байдаг буряадуудаар үшнһөө хүндэлэгдэдэг Хаан нэрэгтэй хада уула Буурал Баабай мүн гүүлэгшэ бэлэй.

Бодоод үзыг даа: Яруунада халтад гэбэл, эртэ хюруу унашадаг, богонхон зунтай ха юм. Ушар тимэһээ Яруунын аймагай олонхи хуури газарнууд Хонто зүгэй районуудта дэмы хабаатан болгондоогүй. Тарьян ажал эрхилхэдэ, овошц ургуулахада хэсүү, богони саг соо үрдижэ эдэшэдэггүй. Тимэ өөрын онсо шанартан хүрһэтэй боложо шадабал, һайн ургаса үрдижэл ургуулахш.

Яруунада үни холоһоо хойшо ажамидаржа ябаһан хүнүүд гол түлэб адуу, эбэртэ бодо мал, хони ямаа үсхэжэ, гол түлэб бэлшээринүүдые һэлгэн, хүдөө ажал эрхилдэг байгаа. Һүүлэй нанж жэл соо эли бодо хүнтэн болошоо. Миний багада улаан зуданда үхэр шонэ ногоо эдээд, һу ородог, шэрэмэй архи нэрэхэ саг ердэг байһан юм. Мүнөө үедэ тэжээлэй ургамалуудые ехээр тарижа, малдаа тэжээл элбэгээр бэлдэжэ, шахардуу байдалһаа гарахаар. Бодожо үзэгтэ, залуушуул, дэлгүүрэй ёно журам шанга эригэтэй.

ТҮҮХЫН ХУУДАҢАНУУДЫЕ ИРАЯ

1859 ондо бэжэгдэһэн мэдээсэлэй хуураһан. Мааргатага 38 модон гэртэй, 59 эшгэй гэртэй, 545 адуутай, 400 эбэртэ малтай, 658 хони, ямаатай 51 эрэ хүн ажаһуугаа. Миний хүгшэн баабай Ширабай эсэгэ Бороолдойн Жарба - эгэ 51 эршүүлэй тоо соо оролсоһон Мааргатын моотхон харгана Зүүн Мааргатага ажаһуугар байгаа.

Хориин арба нэгэн эсэгэнүүд сооһоо харгана галзууд хоёр үгээтэй, олон болодог байһан гэсэд урдань хэлсэдэг байһан юм. Жарба өөрөө зоримгой, ажалша бэрхэ хүн байгаа. Сагдан, Шираб, Лхасаран, Очир гэжэ хүбүүтэй, нэгэ басагатай болоод, сүлөө газар бэдрэжэ, хүбүүдээл шэнэ газарта түбхинуулахын тула зүүлжээ Түрхэл, Заза нютагуудта зөөжэ ябашоо хэн ха. Басаганиһын Муханди гэжэ басага түрөө хэн. Муханди Зодбо Цэбэгтэ хадамга гараад, табан хубуутэй, гурбан басагатай болоо хэн. Табан хубуутэй нэгэн Мүлхэ лама болоод, хожомын Россин Федерациин 21 дугаар Бандига хамба лама боложо алдаршалан намтартай.

Түүхэһээ абтаһан хоёрдохи баримта. Хуушан монголоор бэшээтэй. Молон багша уһан могой жэлдэ 1775 түрэхэн гэсэд бэшээтэй. Зарим ушарта ондоошые он заагдаг. Молоной ехэ хубуунэй басаган - аша Санжичин Цэбэг (үбгэн эсэгэ Молоноо арбатайһаа 19 хүрэтэрөө үргэлсэһэн хүн) туулай жэлэй (1903 оной бар нарын 25-га (февралын 5-га) үбгэн абынгаа айлдаһан үгэнүүдые тетрадин гурбан шюурта бэшүүлһэн байдаг. Тэрэ дурдалга сооһоонь хэдэн мүнүүдые уншагшадай онорто дуулгахам... «Үнэншэ хүн хойморто хууха, үгүй хүн ноён болохо, үнгигүй хүкэ түлээ хахалха» гэжэ мэтэ. Унгигүй хүкэ - хюрөөгүйгөөр хүдөөгдэ байхань бэрхэтэй. Бенжинээр хүдөөдэг хюрөөнүүд элбэгжэнхэй. Харин үгүй ноёдууд олошорходоо, араг сондоо хэсүү байдал асардаг.

Түрүүһын бэрхшээлүүдые хүдөө ажахын хүсөөр, баалалтаар хамтын ажал болголго ороной бүхэ хүдөө сондо, тэрэ тоодо ярууныхидташые айхабтар ехэ зоболон, гасалан

асараа юм. Ямаршые гэм хээгүй, гол түлэб өөрынөө гэр бүлһөө хүсөөр ажалаа хэжэ байһан шанга шадалтай ажахинуудые нюдгарган баяшуул «хулаагууд» гэшэт гэжэ зэмэлдэг, хамаг зөөриһень хамажа абаад, холо газар сүлэжэ, олон мянган хүнүүдые туража, үлгэхөөжэ алаһан байдаг. Еһотойл геноцид болоһон юм. Удаань һүрөөтэ 1957-1958 онууд эхилээ хэн. ярууныхид тэрээндэ ехээр дайрагдаагүй.

Тингэжэ хэдэ ехэ алдуу эндүүнүүдэй гараашые һаа, зүблэлтэ засаг буряад сондо, тэрэ тоодо ярууныхидта эрдэм гэгээрэл асараа.

Яруунын аймаг боложо тогтоһон ондо 538 хурагшанартай (тэрэ тоодо 115 буряад хүбүүд, 35 басагад, 559 ородууд, 18 еврей, 11 татаар), мүнөөнэйхээр эхин шатын 11 хургуули хүдэжэ байгаа хэн.

Анхарагтын: буряад басагад-хурагшанартай тоо хубуудһээ гурба дахин үсөөн байгаа. Мүнөөнэй медицина үгы шахуу байһан юм. Нэгэ нэгэ фельдшертэй хоёр пункт. Нэгэншын Поперечнэдэ, нүгөөдэнь Элһэтэдэ (Бага Яруунын зүүн урда) хүдэжэ байгаа.

Зүгөөр Эгэтын дасанда эрдэмтэй эмшэ ламанар олон байгаа. Тэндэхи класста хуража байтараа Сагаалганаар хорхой санжаар үбдэгэ, Эгэтын дасанда һара шахуу эмшэ ламада аргалуулаад, хойшолонгүйгөөр эдэгдэһэн хүнби. Эмшэ ламын гэрэй сонхонуудта шээһтэй бүтхлэнүүд жэрлэдэгэ хуудар хэн. Эмшэ ламанар ганса хуудалар, хэлээр үбшэнгэнэй үбшэ элчүүлэхээ гадна үбдэгдэн хүнүүдэй шээһэ шэнжэлжэ, тэрээгээр үбдэгшын үлбэрэй диагноз хэдэг хэн. Түбэд эмнэлэгдэ бүри мүнэн этигэгшэдэй нэгэнби. Энэ жэлдэ Гэгээтэдэ Мамбын дасанай арамтайлагдаһан ушар түбэд эмнэлгын улам дэлгэрхэдэ, зоной элүүрие сахилгын һайжархада ехэ тунһатай байхань дамжаагүй.

Ярууныхидай сэдхэлэй нэгэн һайн һайхан талые үнэншэ коммунист Базаржаб Гончиков (Эгэтын Агар) илгэжэ гэршээ хэн: Яруунын аймагай ГПУ-гай дарга Зүүн Мааргата зорюута

МААРАГТЫН ЭДИ ШЭДИТЭ АРШААН

1727 ондо Росси гүрэн Хитад хоёрой хоорондох хилые тодорхойлоһон Хэлсээн бата-лагдаа хэн. Тэрэ тоодо халха-монгол буряад-монгол хоёрой хоорондох хилэ тодорхойлоһон харилсаанда анха түрүүнэй хилэ тогтоолгы хани барисаанай баяр болгожо, зунай эхээр, мүнөөнэй Хаагта хот шадар хилэ-обоог гэжэ найр хэдэг болоһон юм ха. Тэрэ найртаа мори урилдаадаг, бүхэ барилдаа харуулдаг болоо хэн ха.

Нэгэ тиймэ хилэ-обоод бэлдэжэ байхадаа, Хоринтайшаа Дамба ноён арбан нэгэн эсэгэнэрингээ дарганарые суглуулаад, нэгэ нимэ захиралта үгэлэн гэхэ:

-Халхын хүлэгүүдые урилдан гараха гүйгөөшэ морин буряадуудта байхагүй. Харин бүхыень бүхэтэрүүлжэ бүхэнэр байжа болохо. Тиймэ бүхэ хилэ-обоо болотор дары ологты!

Харганын ноён бодожо ерээд, ингэжэ хэлэбэ:

-Зүүн Мааргагта тиймэ бүхэ би. Тэрэмнай барилдаанда нэгэ хүниие үхэтэрын бажуужархоб. Итанцин түрмэдэ мүнөө һуужа байна.

-Дары тэрэ бүхээз намда асара, - гэсэд Дамба ноён захирба. Харганынхид Мааргатынгаа бүхые Дамба тайшаада абаад ерэхэдэнь, халхын бүхэнүүдые хаябал, түрмэһөө табигдахаш, шан абахаш, хакулаа һаа, нударгаа сохюулаад, болзорингоо түгээсэтэр түрмэдөө һуухаш гэһэн зарлиг соносоо. Мааргатын бүхэ хилэ-обоогой найр нааданда ерэнэн халха-монголой бүхэнүүдые бүлтэнь хаяад бусахадань, Дамба ноён нимэ зарлиг үгэлэн гэдэг:

-Ши хүнөөр барилдаха хүн бэшэ. Ехэ хүсэтэйш, - гэсэд барилдахыень огто хориһон юм гэжэ. Миний эсэгэнэрыень хэлэгшэ хэн. Байха гү, али тиймэрхүү, тон буряад нэрэтэй манай угай хүн байһан.

Нэгэтэ Эгэтын-Адагта ябахадта, тэндэхи эгээл үндэр наһатай Гарба гэжэ үбгэжөөлөө тэрэ бүхэ тухай асуухадам, ингэжэ хэлээ хэн. Манай нютагта үбһэнһөө гараад байхада, намарай шара набшын үедэ түрэ найр хэдэг хэн. Нэгэ тиймэ түрэдэ суглараад хөөрэлдэжэ һууһан үбгэд Байхые заагаад, ингэжэ наадалан һагад Байхада хандаба ха:

-Залуудаа Байхые ехэл хүсэтэй хүн байһан гэлсэдэг. Тэрэ тэрэ мургэлдэжэ байһан хоёр бухануудһаа хүсөөрөө ямар байһан хаб?

-Баатар хүсэтэй Байха буруун бухатай жэшлэгүй гэжэ дуулаад, мургэлдэжэ байһан бээ хүсэнхэй хоёр бухануудай нэгэншын хойто хүлнүүднээ Барижа ерээд, шэдэжэрхизэн юм гэлсэдэг хэн, - гэжэ Гарба үбгэжөөлэй намда хөөрэнһыень огто мартагшагүйб. Тэрэнэй уг гарбалын Гармын Дамба хүрэтэр «Бүхэ Дамба» хүрэтэр аймагайнгаа зунай найр бүхэндэ шахуу буляад лэ байдаг, газар һабардажа үзөөгүй хүн байһан гэлсэдэг.

Мааргата голой уһан өөрын онсо убдистай юм гэжэ ябаган зугаа урдань таранги байһан гэлсэдэг. Мааргатын уһан дээрэ үндыһэн хүн бүхэн хүсэ ехэтэй, тиймэһээ найр нааданай бүхэ барилдаанда түрүүлжэ гарана гэшээ гэжэ хэлсэдэг хэн... Мүн хурдан гүйгөөшэ морёор түрүүн ябанабди гэжэ тоолодог бэлэй гээд урдандаа удаан багша ябаһан Митаб Дугаров «Мааргатын малгайгүй харгана» гэжэ статья соогоо «Буряад үнэншэй» 1988 оной январин 6-най дугаарта бэшэһэн байдаг.

ДУРАСХААЛЫНЬ МҮНХЭ БАЙХАЛ!

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Яруунын аймагай 75 жэл соо үзэгдэһэн эгээн хүндэ, эгээн олодо бэрхшээлүүдтэй, эгээн эхэ гашуудалтай үлэ хэрэг болоо хэн. Энэ хэсүү ехэ шалгалты ярууныхид нэрэтэй солотойгоо дабан гараһан габыятай. Дайны эхилһэн үдэр - 1941 оной июнь 27-до зүүн тээшэ поездоор Улаан Үдэдэ буугаад, дайны эхилһэншэ Ленинэй гудамжада ороо ябатаргаа мэдэгшэ бэлэйб. Зааб энэ дайнда хабаадахаб гэжэ хэлэ зуран зосоом ороо хэн.

Яахадааб гэжээ, 1941 ондо намар улаан сэрэгтэй уяагч албада татагдаха наһамни байһан.

Яруунын райвоенкомада татагдаһан сэрэгшэд сооһоо минэ зургаан хүн, тэдэнэй тоодо минэ ехэ аха Цэдэб Чимит хурайтай хоёр тоонго нютагаа бусааг сэрэгшын баатар үхэлөөр Эсэгэ оронойнгоо бээ даанхай байһанай эрхэ сүлөөтэй, нэрэ хүндэ түлөө алдалан унаа юм. Тэдэнэй хэтэ мүнхын алдар соло. Огто зуугаад ярууныхид-фронтонь гүүд шэн зоритгойгоор баатар шалга харуулан дайлагдаһан түлөө Советскэ Союзай орден медальнуудаар шагнагдант сэлгэһэн Яруунага бусааг байдаг.

«Зоболонһоо айгаа хар золтой ушархгүйш, золгон танилтай болохогүйш, зобогүй эрдэмтэй болохогүйш» гэжэ арадайнгаа хургаал заабатар баримталан ябажа, юристын журналистын дээдэ мэргэжэл болоод, Зүблэлтэ засаг гүйһалмажа, тэдхэмжэгүйгөөр жэлдэ Москвада хураха аргатай ойнаагүйб. Армиһаа табигдаһан дэһин, эсэгэм 75-тай болоһон айд хаһа хөөргээ орхөөр ябаа. Тэдэ колхознигууд дайны һүүлээр хан гэхэ эдэ ажал үдэрто абдадгүй байгаа бшуу. Эрдэмт хүнэй пенсия хоолодо арай ядаа хүрөө болохо. Гадна залуу хүн хубсахаа зэргэтэ һамгатай болоһоршин, үр хүүдэ - басагад, хүбүүд гарал халһаа.

Зүблэлтэ засагаа магтадаг Хүн түрэлтэһи аюулта дайны фашизмые бута сохиһон, газар дэлхэйн хахад зониее колониальна даралтаһаа сүлөөлжэ шиндэхы үүргэ дүүргэһэн сол хүнүүдэй ээргэдэ ябаһан омогорходогб.

Ганса Яруунага бэшэ, Хар гүрэнөө суурхууһан уран рааша Цыренжаб Сампила Советскэ Союзай Герой И.М.Түфимов, Социалист Ажалай Гер Цокто Номтоё, СССР-эй араг артистка Галина Шондагань болон бусад ажал хэрэгүүдээр алдаршалан, ехэ аша габэ харууһан, засаг турын дээдэ шангуудта, нэрэ зэргэдэ хүртэй багшанар, врачнар, артистын механизаторнууд, малшад, заһашад, бусад түрүү хүнүүд Яруунадаһан олон даа.

Эрдэм бэлэн эрхим баян гэжэ үнншэй сэдхэл ухаан хадуужа абһан миний нютагаархин зүблэлтэ засагай хүнүүдтэ дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэдые, эрдэмтэдэ бэлдэдэ талаар горитой амжалтанууд туйлаа. Яруунаһаа урган гарал залуу үеһин эрдэмтэд соёл Антонов Владимир Иосифович онсолон тэмдэглэмээр Буряада Россиһаа гадна Германия, Япондо, Монголодо, США-а Казахстанда мэдээжэ болонхон.

Түүхын онсо өөрэ эр байдалда Зандан-Жуу бурхан Эгэтын дасанай эрдэм ехэтэ эрэлхэг зоригтой соржоло Бээжэн хотһоо олон тоо аюултай бэрхшээлүүдые дага гаража, модон километр хэргэд хэдэн мянган километр харгэд шахуу газараар залажа асар түүхэтэй юм.

Бурхан Багшын эгүүридэ мур хургаалай юртэмсэ дэлхэй амидардаг хамаг амитанай туһада дэлгэрэн мандахада, хүн бүхэнэй сэдхэлдэ дээдэ ариуэн найхан хүсэл ланг хүгжэн дэлгэрхэдэ, Бурхана Номдо, Бурханай хубарагуу шүтэжэ агуу этигэлэй эхэ бай амитанай сэдхэлдэ бии бээ бэхижэхэдэ, ярууныхидай мүн хэжэ эхилһэн дэмбэрэлтэ һаа барижа бүтээхэдэнь али бээ амжалта хүсэһобди.

Бурхан туһадаг, буян хүсэтэ Сайн жаргалан булганда хүсэтэ Содном-Доржо БАДМАГАЙ филолог эрдэмэй доктор дайнай ба ажалай ветеран Буряад Республикаһаа дагагабьяата доржогшэ

ЧИНГИСХАН -

СОЗИДАТЕЛЬ ИЛИ ВАРВАР?

В этом году исполняется 840 лет со дня рождения Чингисхана. В Монголии проводятся праздничные торжества. Чингисхан явился для человечества гением, который пытался изменить мир к лучшему, но, как и всякий герой, опередивший свои мысли и делами время, был не понят и оклеветан.

гут купить и за все ими уплачивать... Скажу вам еще о другом, о чем следует упомянуть: когда бумажка от употребления изорвется или попортится, несут ее на монетный двор и обменивают, правда, с потерей трех на сто, на новую и свежую».

Везде идет активное градостроительство. Вся Золотая Орда была «сплошным» городом. Археологами выявлено более 100 городов и поселков. По всей империи был установлен такой порядок, что города возводились без крепостных стен. Абуль-гази (1605-1664 гг.) писал: «Во всех местах между Ираном и Тураном (Средняя Азия) царил такое спокойствие, что человек, отправившись с востока на запад, надев на голову золотую тарелку, не мог подвергнуться нападению со стороны кого бы то ни было». А ведь сегодня это сложнейший регион - Афганистан, Кавказ, Средняя Азия. Здесь всегда было неспокойно. Реалии сегодняшнего дня таковы - если здесь случайно у вас увидят 100 долларов, то никто не гарантирует, что их у вас не отнимут и хорошо, если не с жизнью. Поэтому не просто так Абуль-гази говорит о спокойствии, созданном монголами именно между Ираном и Тураном, учтем также, что Абульгази не монгол.

из Средней Азии и Европы - Б.Д.), те из них, которые не достигли успехов (в учении), должны учиться, пока не созреют к управленческой деятельности».

Приведем цитаты из книги Николая Трубецкого (1890-1938). Николай Трубецкий происходит из славного русского княжеского рода, который дал целую плеяду мыслителей, философов, богословов. Он получил классическое образование, ученый-языковед мирового уровня, основатель нового направления в науке. Мне довелось участвовать в Москве в 2000 году на международных чтениях памяти князя Н.С. Трубецкого с докладом «Кочевники в истории Евразии», где узнал много нового о роде Трубецких и их ярком патриотизме. Так что же выделяет Николая Трубецкого в личности Чингисхана: «Чингисхан был не только великим завоевателем, он был и великим организатором. Как всякий государственный организатор крупного масштаба, он в своей организационной деятельности руководствовался не только узкопрактическими соображениями текущего момента, но и известными принципами и идеями, соединенными в стройную систему... Согласно государственной идеологии Чингисхана, власть правителя должна опираться не на какое-либо господствующее сословие, не на какую-нибудь правящую нацию и не какую-нибудь определенную официальную религию, а на определенный психологический тип людей... Люди такого ценимого Чингисханом психологического типа ставят свою честь и достоинство выше своей безопасности и материального благополучия. Они боятся не человека, могущего отнять у них жизнь или материальные блага, а боятся лишь совершить поступок, который может обесчестить их или умалить их достоинство, притом умалить их достоинство не в глазах других людей (ибо людских насмешек и осуждений они не боятся, как вообще не боятся людей), а в своих собственных глазах. В сознании их всегда живет особый кодекс, устав допустимых и недопустимых для честного и уважающего себя человека поступков... Чингисхан был носителем большой и положительной идеи, и в деятельности его стремление к созданию и организации преобладало над стремлением к разрушению».

Как обустроить государство?

ВЕСЬ этот порядок, экономическое процветание и общечеловеческая, лишённая какого-либо центризма философия не могли не привести к интеллектуальному взрыву по всей громадной империи. В Китае появились новые и бурно развивались зародившиеся ранее формы художественной прозы и драмы, живописи и архитектуры. Стали появляться математические трактаты, труды по агрономии, появились новые инженерные проекты и сооружения. Эти же процессы идут в Иране: подъем литературы и расцвет миниатюрной живописи, в городах создаются ученые кварталы. Монголы поощряли как точные науки - строятся обсерватории, где работали ученые разных национальностей, так и исторические знания. К управлению в государстве привлекаются все талантливые, способные люди вне зависимости от происхождения, но контролировали и давали инициативу всем положительным начинаниям сами монголы. Цели монголов хорошо выражены словами близкого к императорскому двору конфуцианского ученого, уроженца тюрка Бухума: «Чтобы было много способных (к управлению делами государства) людей, необходимо, как в древности, учредить повсюду школы... И повелевать, чтобы обучение начинали с изучения отношений между людьми... Нужно познать, как вести себя в обществе, устраивать семью, свою страну... Как бы ни был высок рангом монгол и как бы ни продвинулся по службе сэжонь (так называли выходцев

Чингисхан - бурят или монгол?

ПОГОВОРИМ о происхождении Чингисхана. «Сокровенное сказание», выдающийся памятник монгольской литературы XIII века, написанный для изданного придворного круга, свое повествование начинает с перечисления предков. Прародительница чингисидов Аланка, «красивая, очень знатного рода», родилась у Хорилартай-Мергена в Хори-Туматской земле Баргуджин-Токум. В местности Баргуджин-Токумом находились земли вокруг Бай-нога, то есть места современного расселения бурят. Раньше хори-монголы жили вокруг Байкала. О перекочевке их сюда Хоридой к берегам Онона говорит золотая книга монгольской аристократии - «Сокровенное сказание».

Можем ли мы говорить, что Чингисхан был бурятом? Все выходящее в наличии факты позволяют ответить на этот вопрос утвердительно - да. Предком Чингисхана по материнской линии был Хорилартай-Мерген или, по родословным хориинских бурят, Хоридой-Мерген. Следовательно, Чингисхан родился среди хориинских монголов, которые издавна кочевали по берегам Онона. Член-корреспондент АН академик С. Киселев, опираясь на бурятские предания, указывал на место рождения Чингисхана в долине Делюн-Болдок на реке Онон, недалеко от Кункура в Предании, записанное С. Киселевым, распространено и в хориинских бурят, живущих по монгольской стороне. В Монголии в Хэнтийском аймаке, где протекает Онон, живут в основном буряты хориинского происхождения. Именно они возле Байкала определили монгольский Делюн-Болдок.

Таким образом, мы имеем два варианта. Первый вариант - Чингисхан - буряты. Второй вариант - Чингисхан - монголы. Так где же он родился? В Монголии на реке Онон или в Бурятии на реке Онон? Это не принципиально. Эти два места не так далеко друг от друга. Границы, разделявшие два Делюн-Болдо-

ка, раньше не было. Не исключено, что с появлением границы возникло и два места рождения Чингисхана. Важно, что в Хэнтэе и в Аге издавна живут хориинцы и это их древние кочевья. Об этом говорит «Сокровенное сказание». Хориинцы были основным монгольским началом, вокруг которого сложились буряты - на это указывают родовые предания хонгодоров, булагатов, эхиритов и цонголов, в составе которых отмечены и основные хориинские роды. Поэтому Чингисхана можно с полным основанием назвать бурятом. Берега Онона, где проходило детство Чингисхана, являлись местом забав и игр не одного поколения бурят. И старинные бурятские песни - «Наян Наваа» и «Номохон борооро», которые до сих пор поют на берегах Онона, на этих же берегах пели еще бабушки и тетушки Чингисхана.

Чингисхан своими свершениями и потомками, основавшими многие правящие династии и аристократию Евразии (великий могол Бабур в Индии, Тамерлан в Средней Азии, Чаадаевы и Годуновы в России) стал выше всяких границ между народами и языками и принадлежит теперь всему человечеству.

Разрушающий замкнутость

ЧТО ЖЕ хорошего сделал Чингисхан для мира? Рассмотрим без предубеждения, опираясь на источники XIII-XIV вв., время, когда Чингисхан создал единое евразийское государство и земли от Корейского залива на востоке до берегов Дуная на западе и от Персидского моря на юге до Ледовитого океана на севере, были объединены в одно политическое пространство. Мир тогда не понял замыслов Чингисхана и не готов был воспринять его идеи. Тогда же появился миф о монголах, как варварах и дикарях, в котором основное внимание уделялось короткому периоду разрушительных войн, а созидательная деятельность монголов почти в течение трех

веков замалчивалась. Не все поддерживали этот миф, достаточно назвать таких российских ученых, как академик-востоковед В. Бартольд, написавший труд «Туркестан в эпоху монгольского нашествия», археолог С. Киселев, явившийся вдохновителем и организатором работы «Древнемонгольские города». Здесь необходимо назвать и А. Гумилева, продолжателя традиций российских евразийцев.

Да, монголы разрушали, они разрушали замкнутость, косность сознания, религиозную нетерпимость, этноцентризм мышления, а создавали новое, открытое евразийское пространство и планетарное мировоззрение. Собственно, не было и экономического упадка после монгольских походов. Археология демонстрирует непрерывность технологических традиций и сохранение уровня металлообработки по всей империи - как у средневековых хакасов Южной Сибири, так и в русских и иранских городах. Монголы принесли новые технологии, например, литье чугуна.

По всей монгольской сфере увеличился денежный оборот, что отмечено по резкому поднятию монетного чекана в Иране - это на крайнем западе монгольских земель, а на Дальнем Востоке, в юаньском Китае, начинается выпуск бумажных денег. Бумажные деньги настолько удивили Марко Поло - купца из Венеции, что он в своей книге даже назвал главу «Как великий хан вместо монет тратит бумажки». Вот что его поразило: «Изготавливается по его приказу такое множество этих денег, что все богатство в свете можно ими купить. Приготовят бумажки так, как я вам описал, и по приказу великого хана распространяют их по всем областям, царствам, землям, всюду, где он властвует, и никто не смеет, под страхом смерти, их не принимать. Все его подданные повсюду, скажу вам, охотно берут в уплату эти бумажки, потому что, куда они ни пойдут, за все платят бумажками - за товары, за жемчуг, за драгоценные камни, за золото и серебро: на бумажки все мо-

Захаамнай аймагай 75 жэлэй ойе угтуулан

БАГША ТУХАЙГАА ДУРСАЛГА

Доржо Цыренов хургуулингаа бүлдэ Хягтада гурбан жэл, үшөө Эрхүүдэ гурбан жэл хураһан байха юм. Эдэ буралсалнуудайнгаа удаа Захаамин тоонтынгоо хүн зоние үзэг бэшэгтэ хургаха талаар ажалажа эхилээ. Тон түрүүн хургуулинуудые нютаг бүхэндэ нээхын тула хүн зоной дундаһаа эрдэм номтой хүниие шэлэжэ, багашуудта ном зааха аргуудта хургахынгаа хажуугаар ехэ наһатаниие үзэг бэшэгтэ хургаха хүдэлмэри нютагуудай захиргаануудтай эмхидхэлсэхэ талаар эдэбхитэйгээр хүдэлөө.

даабаринуудые үгөөд, алдуугаа усадхахын тула өөһөдыень хүдэлгэдэг бэлэй. Алдуунуудые гаргаха болиторын тоонуудые бодуулаад табидог байгаа. Хуралсалай жэлэй дүүрэхэдэ, манай табадахи классархитай ород хэлээр, тоогоор хэр дүүргэһэн тухаймнай дүн гаргахадаа, хүн бүхэнэймнай эдэ предметүүдээр ямар мэдэсэтэй болоһые тобшолол хээ гээшэ хэн.

эмдэ хэрэгтэй ногоонуудые суглуулха, үүдэһи хатажа ямар үбшэ эдэгээхын тула хэрэгтэй тушаань хөөргшэ хэн. Санагын долоон жэлэй хургуули дүүргэһэнэй үнэмшэлгэ бидэндэ барюулжа байхадань.

Санагын хургуулида ерээд байхадань, нэгэ үбгэжөөл хажуудань бин болоод: - Тамнай шэнэ хургуули нээхээ ерэнэн багша гүт? - гэжэ асуугаа хэн гэжэ хөөрэдэг хэн. - Шэнэ хургуули бэшэ. Эхин хургуулитнай долоон жэлэй хургуули болохо. - Хэды класстай байха юм? - Долоон класстай байха. Тиигээд долоон жэлэй хургуули гэжэ нэрэтэй байха. - Тэрэ хургуулида ехэ зон хураха юм аал? - Үхибүүд хураха. - Үхибүүд мал адуулжа хураһын орондо саарһан бэрээлэхэ болохонь аал? - Ном гэхынгээр хажуугаар үхэр малаа адуулна ааб даа. - Та түрүүндэ Санага ерээ хэн гүт? - Би хорёод жэлэй саада тээ Бичиханов Дамдин-Цырен Мандаганов Ямпил болон бусад багашуудтай хураһамби. - Тиихэдээ Санагыё хайн мэдэхэ хүн ха юмта даа. Нээрээшье, Доржо Цыреновичтэй бусад түрэлхидэй Санагын гурбан класна училицида хураһан Бичиханов Дамдин-Цырен олон хари хэлэ мэдэдэг тула Иранда, Турцида, Болгариде Россиин элшэн сайдай дэргэдэ алба хэһэн байха. Мандаганов Ямпил Захаамин аймагай эмхидхэгдэхэдэ, түрүүшын түрүүлэгшээр хүдэлхэн байгаа. Минжиддоржиев Бимба аймагай арадай судягай бэшээшээр эгээ энэ үедэ хүдэлжэ байһан түүхэтэй. Доржо Цыренов хэшээлүүдэй үедэ Санагын доодо талын буряадуудай хэрээшэ зүүжэ хасагууд болоод, дээшээ хойто эрэн, Утаата, Далахайда хууһан отог зоние мэдэхэдэ байлжа, хайн газарынь эдэхэдэ гадна хаанта засагнаа хүнгэлэлтэтэй байһан тула налог татабариннь суглуулхынгаа хажуугаар сүрэгэй албанда татууддаг байһан юм гэжэ багша бидэндэ хөөрэдэг хэн. Бичихановтаниие хулааг гээд, зөөринь булагаад, гэр бүлөөрн сүлэжэрхинь харамтай гэгшэ хэн багша. Санагада долоон жэлэй хургуули нээхэ талаар Доржо Цыренович багша ехэ оролдолго гаргаһан гүб даа. Аймагай түб байһан Цакир тосхонһоо Сарьдаг тээшээ оройдоол дүрбэн эхин хургуулиһаа ондоо хургуулинууд үгы байгаа. Тэдэ шотагуудай багашуул тэдэ эхин хургуулинуудаа дүүргээ болоод саашаа хурадаггүй дээрһээ Доржо Цыренович багша Санагада долоон жэлэй хургуули нээхэ талаар ехэ ажал хээ. Доржо Цыренович үндэр томо бсэтэй эрэ байгаа. Түрүүн хараһаар ямарынь эрын нур дарахаар хүн гэжэ ханагдахаар хэн. Үнэн дээрэ, ёһотойл уян сэдхэлтэй багша хүнтэй шэнжэтэй эрэ бэлэй. Дарагар үргэн мүрэтэй, балсан шүрбэнниинь энтээр булалзажа байха ёһотойл эрын дээдэ эрэ гэжэ хүн бүхэн абанаар сэгилэтэ үгэдэг юм хэн. Бидэ Далахайһаа Санагын долоон жэлэй хургуулида хураһаа

дүрбэн багашуул эрээ бэлэйди: Аюшеева Лайжит, Намсарайн Санжа, Перенглайн Гарма ба дүрбэдэһинь би байгаа. Дарагар томо эрэ хүн бидэниие угтаа хэн. ...Түрүүшын үдэрэй түрүүшын хэшээл ород хэлээр болоо. Хэшээлэдэ оролгын хонхо жэнгиржэ, бидээр партануудтаа хуугтаа, ямар лэ багша орохонь ааб гэжэ хүлэжэ хуутарнай Доржо Цыренович орожо ерээд: - Мэндэ сайн! - гэжэ дохибо. - Мэндэ мэндэ! - гэжэ бидэ харюусаа хэн хабди. - Тоо бодоого болохонь гү? - Ород хэлээр уншалгын хэшээл болохо. - Багшамнай хэн бэ? - Ород хэлэнэй багша үшөө ерээгүй. Багшын бин болотор би хэшээл үнгэргэхэ. - Та тоо бодолгоор хэшээл үнгэргэхөө болёо аалта? - гэжэ үндэрһөө үндэр томо хүбүүн хураба. - Жамсаран, бү ханаагаа зобо. Тоо бодолгоор баһа би заахаб. Бидэ багышыё һонирхон хаража ороо хэмди. - Зай, танилсаабди Би Доржо Цыренов гээшэб. Хэшээлэй үедэ ямар нэгэн юумэнэй ойлгодоогүй хаань, би ойлгоногүйб гэжэ хандаарайт. Ойлого гүт? - гэжэ багша бидэниие шарайшалаа гээшэ хэн. Харюудань бидэ дуугай хуугтаа хэмди. - Дуугай хуугаа хадатнай ойлогобо гэжэ тоолоёл даа, - гээд багша хоер, гурбан алхам гэдэргээ болоодхөө хэн. Багша минии хажуудам зогсоод гээд: - Зай, уншыш даа, - гэбэ. Минии мэдэхэгүй үзэгүүдтэй бэшэг байба. Би баһа дуугай зогсоһон зандааб. Бидэнтэй ерэнэн Перенглаев Гарма гараа үргөөд: - Бидэ ород хэлэ үзөөгүй зомди, - гэжэрхөө хэн. Багша Гармын хэлээшыё шагнаад, нилээн дуугай зогсоһонийнгоо удаа хураба: - Бараңдаа ородоор уншажа, бэшэжэ хураагүй юм аалта? Хэшыё дуугарбагүй. - Бидэ Утаата-Далахайһаа ерээшэд ородоор уншажа, бэшэжэ хураагүйбди, - гэбэ Гарма. Багша үүлшын партада хууһан томоһоо томо хүбүүнээ хураба: - Хэн бэлэйи? Тэрэ бодомсоороо: - Жамсаран, - гэбэ. - Тэрэ самбартахиё уншал даа. Жамсаран шууяса уншаба. - Обогшин хэн бэлэй? - Хадаев. Багша намһаа хураба: - Багшатнай хэн бэлэй? - Тарба таабай. - Тарба таабайтнай хэды наһатай юм? - Сагаан үһэтэй, сагаан хахалтай таабай. - Тедэ таанарыё ород уншалаа, бэшэлгэдэ юундэ хургаагүй юм? - Тарба таабай өөрөө мэдэхэгүй юм, - гэжэрхибэ Гарма.

Багша портфель сооһоо газетэ гаргаад: - Уншыш даа. Тэрэнь минии хайн мэдэхэ латаар бэшээтэй шүлэг байба. Багашуул тухай шүлэг. Юун гэжэ нэрэтэй бэлэй, мүнөө хананагүйб. Тэрэнээ сээжээр уншаа бэлэйб. Багша шагнаһанай удаа нилээн дуугай ябасагаагаад: - хайнаар уншанаһ. хайнаар сээжэдэнхэйш, - гэз бэлэй. Ород хэлэ заагаһыё наа, буряад шүлэг сээжэдэхыём Доржо Цыренович багша ходо намда үгэдэг хэн. Би буряад шүлэг ехэтэ һонирхожо, түргэн сээжэдээд, хамтын байрада байһан үхибүүдтээ сээжээр уншадаг хэм. Багшын Далахайһаа ерэнэн шабинартай хөөрэдэхөөр баитарын забһарлалгыё сонсоһон хонхын жэнгиршээ дуудажа, багша бидэнтэй газар гарахыё зүбшөөгөө хэн. Доржо Цыреновичын ородоор уншажа ба бэшэжэ шадахагүй багашуулыё яалтай гээшэб гэжэ бодоһоор багшанарай таһалгада ороходонь, долоон жэлэй хургуулин дараар томилогдохон Хилтухин багша һонирхожо оробо гүб даа: - хайн хургаалтай багашуудтай танилсаба гүт? Доржо Цыренович бодолгото боложо байд гээд хэлэбэ: - Далахайһаа ерэнэн үхибүүд ород бэшэгтэ хураагүй юм байна. - Тимэ хадань гэдэргэнь бусаахал даа, - гэз гүб даа, дарга. - Бусаажа болохогүй. Түрэлхидын, үшөө Тарба таабай хурахынь элыгээгээ ха юм, - гэз Доржо Цыренович. - Тарба таабай!.. Юун хүн бэ? - Багшань. - Ород хэлэ юундэ заагаагүй юм? - Ородоор мэдэхэгүй хүдөөгэй үбгэн. Үхибүүдын латаар хайн мэдэсэтэй. - Гайхалтай! - Багшын мэргэжэлтэй зоний олоогүй дээрһээ Тарба таабайдал адли бэшэгтэй зоние багшын ажада уриһандаа бидэ зэмэтэйбди. - Тэдэ багашуулыё ямар аргаар ородто хургаха гэнэбта? - Хэшээлүүдэй хүүдэ тэдэ багашуудтай аминдань хүдэлөөд үзэхүүл даа. - Тиигээ наа, Доржо Цыренович, танайхаар болог лэ даа. Багша ородоор сээжэдэхыём арбан хонго бүхэндэ шэнэ шүлэг үгөөд: - Хэлэншини нугарха. Сээжэдэхэнээ шангаар хэлэжэ хура гэдэг хэн. Би сээжэдэхыё наа, энэ шүлэг соо юун тухай хэлэгдэхыень ойлгодоогүй бэлэйб. Бидэнтэй дүүргэһэн шалгалтын хүдэлмэринүүдэй дүн гаргахадаа, хэн, ямар темэ ямараар ойлгооб, юуень ойлгоогүйб, ямар алдуу хээб гэжэ хүн бүхэнэй хүдэлмэринүүдэй алдуунууд дээрэ тогтожо, тайлбари хээд, хэшээлүүдэй хүүдэ муугаар шалгалта хэһэн шабинарыё үлөөжэ, тэдэ алдуунуудтань тааруулан

Би өөр тухайгаа дуулаһандаа сошоод хүржэ бодошоо гээшэ хэн хаб. Энеэдээн шаашаа бэлэй. - Бадма, унтажа хуугтаа гүш даа? - гэз хэн багша. Би дуугай зогсоһоо аабзаб. - Бадма, тоогоор табадахия эрхимээр дүүргээш, ородоор баһа хайнаар дүүргээш. Доржо Цыренович манай класста алгебра, геометри заадаг болоо. Тэдэ предметүүдыё ехэтэ һонирхожо үзэгшэ бэлэйбди. Геометреэр эдэб хүсэнэгүүдыё зураад, үзэгүүдээр булантуудынь тэмдэглээд, булантуудынь адли гү гэжэ тайлбарилхань бараг шэнги агша Тиигээд алгебраар тоо бодохонь хэсүү шэнги үзэгдэгшэ бэлэй. Үзэгүүдээр эдэб тоогой үйлэцүүдыё яажа бодохо тухай Доржо Цыренович багшадаа заалһаар байтараа бараг бодожо шадаха болоо гүб даа. Доржо Цыренович багша манай классуудта тоо бодоого, ород хэлэ заажа үргэлжэлүүлэхээ гадна буряад хэлэ заадаг болоо хэн. Буряад хэлэнэй багша Жалсанов Будажаб таабайда бүхы классуудта буряад хэлэ заахань хүндэ болоод байгаа. Доржо Цыренович буряад хэлэнэй хэшээлүүдэй үедэ «Тэжэ бабанын түүхэ», «Үбгэн Жэбжээнэй Мэргэн», «Аламжа мэргэн» гэхэн үлгэрнүүдтэй бидэниие танилсуулдаг байһан юм. Поэт Дамба Дашиннаевтай шүлэгүүдыё сээжэдүүлээд, уранаар уншуулжа хургадаг хэн. Минии сээжэдэхэн шүлэгөө уншахада, ходоодоо «Эрхим» гэхэн сэгилэтэ табяад: - Ёһотой поэт мэтэ уншанаһ, - гэдэг байгаа. Тиигээд шабинар намайе «Поэт» гэжэ наадалдаг хэн. Долоодохи класста хуража байхадамнай, Доржо Цыренович багшамнай зохоёл бэшэн гэлсэгшэ хэн. Нэгтэ түрэлхи литератураар хэшээл хэжэ байхадаа, хомхой хобдог хүн зоние шулаха гэжэ ханаа үнөөндэ орохоор бэшэ аашануудыё хэрэгтэдэ хүн тухай өөрынгөө бэшэһэн зохоёл бидэндэ уншаа бэлэй. Тиигээжэ зохоёл бэшэдэгын эли болоо гүб даа. Бидэнтэй хуража байһан дүү хүбүүн Шарлуунь хэлэдэг хэн: - Доржо аха хомхой хобдог хүн тухай бэшэһэн зохоолоо бидэндэ уншаа шугуу. Ондоошыё зохоолнууд байха. - Юун тухай зохоёл бэшэнэб? - Юун тухай бэшэдэгын хэлэхэгүйб. Гурбан зузаан дэбтэрээр дүүрэн бэшэһэн бүтээлүүдынь хадгалаатай байдаг. Ондоо юуш мэдэнэгүйб, - гэдэг бэлэй Шарлуу дүүн. Манай багша Доржо Цыренович хэрбээ хуурмаг хардалгаар тушаагдаагүй юм наа, бэшэһэн зохоолнуудаараа Захаамин тоонтосо суурхуулжа магад хэн. Доржо Цыренович багша байрада байһан үхибүүдтэй ой тайгаар аяншалга хээд дуратай хэн. Тиигээжэ ябахандаа, мододой, сээсгүүдэй, ургаса ногооной нэрэнүүдтэй танилсуулахаа гадна

1938 оной январь соо бидэнтэй хамта Хягтада хуража байһан Шарлуу дүүн. Доржо Цыренович ахыёмни тушаагаад, Хягтын сагаан түржэ соо асаржа хаанхай, - гэжэ бархиржа байха хамбаандаа дуугараа гээшэ хэн. - Ошоно багыһаа табуулаа, гэжэ хэмийншьеб дуугараа хэн. - Ошоо! Ошоо! - гээдээ бидэнтэй хубсажа ороходо, гурбадахи курсада хуража байһан Доржо Жабанович Дагбаев хорёо хэлэ. - Би ошогы. Таанадыё хаажа болоо. Тиигээшыё наань, Шарлуу дүүн, Норбоев Баярттай ошоо бэлэй. Шарлууе хаанаһаа ахатайи уулуулха хэм даа. Тэрэ багы турмын зоние нахижа, харажэ байһан милиционер өөрынгөө ээлжэндэ харуула байһан амархаа ошожо ябахандаа, Шарлуу хэлээ гэгшэ хэн: - Доржо Цыренов гань камерата хааганхай Тэндэ аргагүй хүйтэн Уралынь уһа болоод, үһээһынь дуһаажа байда. Бэнь хабдар болоһонхой... Доржо Цыренович Цыренов 1938 оной майн 6-да Хягтын түржэ соо наһанһаа нүгшөө гэхэн саарһа басагадтань үтгэнхэй. 1958 оной июниин 30-най шиндхэбээрэ ямаршыё зэмэгүн хүниёе түржэ шорондо хаһан байгаа. Манай багша Доржо Цыренович Цыренов сагааруулагдайхай. Доржо Цыреновичыё тушаа ходоа, бүхы саарһынь юу үлөөнгүй гадһан байгаа. Тэдэ соонь Санагада, Хягтада, Эрхүүдэ хураһан тухай үнэмшэлгэнүүдэй хосорхоһоо гадна бэшэжэ байһан зохоолнуудайнь, гэр бэшэгүүдэйнь наһаниинь мэдээжэ. Доржо Цыреновичын наһанай нүхэр Ханда (1904 ондо түрэнэ) хоер багануудаа: 1930 ондо түрэнэ Степанида басагаая, 1935 ондо түрэнэ Маринаяа хурабшалаа. Түрүүшээр ой тайгаар байрлажэ амиды мэндэ гараһан түүхэтэй. Степанидаһаа түрэнэн Света Намсарай, Гэрэла, Дарина зээнэрэйн; Маринаяа түрэнэ Лариса, Зандраа, Валерия зээнэрэйн хулын дүрөөдэ, гарын ганзагада хүрэнхэй жартал эдлэжэ хуунхай. Үшөө табан гушанарынь үндыжэ байһан. Доржо Цыреновичын дүүрэн дүүрэн: Базар, Шарлуу, Буяна Дэмбээ фанис нохосууд хүнөөлсэхэ үедөө баатарай үхэһэн унаһан гээшэ. Захаамин тоонтынгоо хүн зоние дунда эрдэм буралсал асарууруулын тула аймагайнгаа эмхидхэгдэжэ байха үедэ эшээр сусаһагүйгөөр ажаллаһан Доржо Цыренович багша тухайиё национ ахиспер «Дорож-национ ЭСТИ-С» Семейн-Фирме уран зохоол

Бадма ШОЙДОКОВ уран зохоол

ПРОГРАММА ТЕЛЕПЕРЕДАЧ

Понедельник, 1

СПОРТ
 Телеканал "Доброе утро"
 Новости
 "Семейные узы". Сериал
 Премьера. Лоренцо Ламас в многосерийном боевике "Неудержимый"
 "Царь горы"
 КОАП
 Новости
 Сериал "Детективное агентство "Лунный свет"
 Смехопанорама Евгения Петросяна
 "Ералаш"
 "Народ против". Телеигра
 Новости
 Документальный сериал "Дикие штучки"
 Премьера сериала "Сейчас или никогда"
 "Ералаш"
 Большая стирка
 Вечерние новости (с субтитрами)
 "Семейные узы". Сериал
 Нонна Мордюкова и Владимир Тихонов в фильме "Русское поле"
 Время
 "Слабое звено". Игровое шоу
 Независимое расследование
 Документальный сериал "Закон джунглей"
 Ночное "Время"
 Церемония закрытия XXIV Мос-

ковского международного кинофестиваля
 02.20 Боевик "16-й отдел"
РТР
 07.49 УТРО НА РТР
 07.50, 08.50, 09.50, 10.50 ВЕСТИ-МОСКВА
 08.00, 09.00, 10.00 ВЕСТИ
 08.10 "Православный календарь"
 08.15 "Семейные новости"
 08.25 "Дежурная часть"
 08.30 "Афиша"
 08.40 "Дорожный патруль"
 09.10 "Экспертиза РТР"
 09.20 "Национальный доход"
 09.25 ВЕСТИ-СПОРТ
 09.30 "Семейные новости"
 09.40 "Федерация"
 10.10 "Дежурная часть"
 10.15 "Хронограф"
 10.30 "Дорожный патруль"
 10.40 "Экспертиза РТР"
 11.00 ВЕСТИ
 11.10 ВЕСТИ НЕДЕЛИ
 12.05 Ток-шоу "Рядом с тобой"
 13.00 ВЕСТИ
 13.20 Детектив "Меня это не касается". 1976 г.
 15.10 "В стране невыученных уроков". Мультфильм
 Т/с "Сибил" (США)
 16.00 ВЕСТИ
 16.20 ВЕСТИ-СПОРТ
 16.25 "Что хочет женщина"
 17.10 "Дикий ангел". Т/с
 18.10 Т/с "Друзья-4" (США)
 18.35 "Экспертиза РТР"
 18.45 "Афиша"

19.00 ВЕСТИ
БГТРК
 19.20 Детское время. М/ф
 19.40 "Сердце мое - притихшая птица". Виктория Алагуева
 19.55 Гороскоп
 20.00 Байгал
 20.15 Прогноз погоды и Рек-тайм - время Вашей рекламы!
 20.20 "Буряад орон"
 20.55 Профессионалы
 21.10 Спокойной ночи, малыши!
 21.20 Подробно и обстоятельно
 21.30 Республиканские новости
 21.50 Прогноз погоды и рек-тайм - время Вашей рекламы!
 21.55 Зурхай
РТР
 22.00 ВЕСТИ
 22.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА
 22.55 Т/с "Агентство НЛС"
 23.55 Детектив "Пуаро Агаты Кристи. Дама в вуали"
 01.00 ВЕСТИ-ПОДРОБНОСТИ
 01.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА
 01.30 Х/ф "Июльский дождь"
 03.15 "Дежурная часть"
ТИВИКОМ
 07.00 "Лоск". Погода. Гороскоп. "Домашний зоопарк". "Календарь работ от Кушнарева"
 Т/с "МЭШ"
 08.00 "Метро"
 08.30 "Метро"
 08.45 Fox Kids на REN TV. Т/с "Пауэр рейнджерс, или Могучие рейнджеры"
 09.10 Fox Kids на REN TV. М/с "Приключения Папируса"
 09.35 Fox Kids на REN TV. М/с "Еиншпунш"
 10.05 Fox Kids на REN TV. М/с "Инспектор Гаджет"
 10.30 "24"
 10.45 Боевик "Закусочная на колесах"
 13.00 "Лоск". Гороскоп. Погода.
 13.30 Д/с "Канал истории. Муамар Каддафи: сын пустыни"
 14.30 "24"
 14.45 Очевидец
 15.15 Т/с "Убойная сила"
 16.30 Fox Kids на REN TV. М/с "Инспектор Гаджет"
 17.00 Fox Kids на REN TV. М/с "Еин-

шпунш"
 17.30 Fox Kids на REN TV. М/с "Приключения Папируса"
 18.00 "Календарь работ от Кушнарева"
 18.30 "Муз. поздравления"
 18.50 Т/с "Яго, темная страсть"
 19.55 Д/с "Канал истории. Муамар Каддафи: сын пустыни"
 20.55 Т/с "Убойная сила"
 22.00 "Гриффины"
 22.30 Лоск. Погода. Гороскоп
 23.00 Драма "Звезда-80"
 01.15 "24"
 01.30 Футбольный курьер
 02.05 Ночной муз. канал
АРИГ УС
 08.00 Новости
 08.25 Жизнь без риска
 08.30 М/фильм "Лягушка Пипа"
 08.35 Формула успеха
 08.45 Интернет-программа "Большая паутина"
 09.15 Завтрак с Соловьевым
 09.55 Мелодрама "Весенний призыв"
 11.40 За стеклом. Теперь ты в армии
 12.35 Паутина
 12.45 Новости
 12.50 М/фильм "Корабль пустыни"
 13.00 Новости. Погода. Спорт
 13.15 М/фильм "Лесной капитан"
Перерыв до 17.00
 17.00 "Пестрая лента"
 17.50 Победоносный голос верующего
 18.20 Музыкальный подарок
 18.50 Удачи на даче
 19.05 Режина Дуартэ в сериале "Музыка ее души", 14 с.
 20.00 Новости
 20.25 Публичные люди
 20.55 Свободное время
 21.00 Восточный экспресс. Погода
 21.15 Жизнь без риска
 21.20 То, что надо!
 21.35 Т/сериал "Экстрадиция -3", 8 с.
 22.35 Формула успеха
 22.45 Восточный экспресс. Погода
 23.00 Итоги с Евгением Киселевым
 00.50 Х/ф "Дом свиданий"
ОТБ
 17.00 Т/с "Зена - королева воинов"
 18.00 Первое свидание

19.00 Т/с "Зачарованные"
 20.00 Комедия на СТС: "Чарльз в ответе"
 20.30 Т/с "Фантастическая девушка"
 21.00 Ток-шоу "Окна"
 22.00 Кино на СТС: "Высшие мотивы"
НТВ
 08.00 "Сегодня"
 08.10 Утро на НТВ
 08.30 "Сегодня"
 08.35 Утро на НТВ
 09.00 "Сегодня"
 09.10 Утро на НТВ
 09.30 "Сегодня"
 09.35 Утро на НТВ
 09.50 Сериал "Идеальная пара"
 11.00 "Сегодня"
 11.20 Погода на завтра
 11.25 "Намедни" с Леонидом Парфеновым
 12.40 Куклы
 13.00 "Сегодня"
 13.20 Детектив "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона". "Собака Баскервилей", 1 серия
 14.50 Вкусные истории
 15.00 "Сегодня"
 15.05 Ток-шоу "Принцип "Домино"
 16.40 Криминал
 17.00 "Сегодня"
 17.25 Жан Рено в комедии "Пришельцы" (Франция)
 19.35 Криминал
 20.00 "Сегодня"
 20.25 Сериал "Улицы разбитых фонарей", 7 серия "Инстинкт мотылька"
 21.30 Сериал "След оборотня", 5 серия
 22.40 Криминал
 23.00 "Сегодня"
 23.35 "Скорая помощь-3". Сериал (США), 22 серия, заключительная
 00.35 Сериал "Улицы разбитых фонарей", 7 серия
 01.35 "О, счастливчик!" Азартная игра
 02.15 Триллер "Неестественный отбор"

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Вторник, 2

СПОРТ
 Телеканал "Доброе утро"
 Новости
 "Семейные узы". Сериал
 Премьера. Лоренцо Ламас в многосерийном боевике "Неудержимый"
 Дисней-клуб: "Любимчик"
 "Что да как"
 "Ералаш"
 Новости
 Сериал "Детективное агентство "Лунный свет"
 Независимое расследование
 "Народ против". Телеигра
 Новости
 Документальный сериал "Дикие штучки"
 Премьера сериала "Сейчас или никогда"
 "Ералаш"
 Большая стирка
 Вечерние новости (с субтитрами)
 "Семейные узы". Сериал
 Том Беренджер в боевике "Огонь на поражение"
 Время
 "Кто хочет стать миллионером?". Телеигра
 "Ключ от ядерной кнопки". Документальный фильм
 Премьера сериала "Убойная служба"
 Ночное "Время"
 Боевик "16-й отдел"
 "Фирменный рецепт". Сериал
РТР
 УТРО НА РТР
 08.50, 09.50, 10.50 ВЕСТИ-МОСКВА
 09.00, 10.00 ВЕСТИ
 "Православный календарь"
 "Семейные новости"
 "Дежурная часть"
 "Афиша"
 "Дорожный патруль"
 "Экспертиза РТР"
 "Национальный доход"
 ВЕСТИ-СПОРТ
 "Семейные новости"
 "Афиша"
 "Дежурная часть"

10.15 "Колоссальное хозяйство"
 10.30 "Дорожный патруль"
 10.40 "Экспертиза РТР"
 11.00 ВЕСТИ
 11.10 Док. фильм "Это - Голливуд"
 12.00 Т/с "Вечный зов"
 13.00 ВЕСТИ
 13.20 Александр Белявский в детективе "Свет в конце тоннеля". 1974 г.
 15.15 "Бедокуры". "Теремок". Мультфильмы
 15.30 "Америка в поисках энергии". Док. фильм
 16.00 ВЕСТИ
 16.20 ВЕСТИ-СПОРТ
 16.25 "Что хочет женщина". Ток-шоу с Кларой Новиковой и Еленой Яковлевой
 17.10 "Дикий ангел". Т/с
 18.10 Т/с "Друзья-4" (США)
 18.35 "Экспертиза РТР"
 18.45 "Афиша"
 19.00 ВЕСТИ
БГТРК
 19.20 Детское время. Мультфильм
 19.40 Буряад орон + хөөрэлдээбди
 19.55 Гороскоп
 20.00 Байгал
 20.15 Прогноз погоды и рек-тайм - время Вашей рекламы!
 20.20 Улгур. О Всероссийском фестивале "Вслед за солнцем". 1-я часть
 20.50 Дела деревенские
 21.05 Дорога. Водитель. Пешеход
 21.10 Спокойной ночи, малыши!
 21.20 Из золотого фонда БГТРК
 21.30 Республиканские новости
 21.50 Прогноз погоды и рек-тайм - время Вашей рекламы!
 21.55 Зурхай
РТР
 22.00 ВЕСТИ
 22.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА
 22.55 Игорь Ботвин, Тарас Бибиц и Наталия Бурмистрова в авантюрно-криминальном сериале "Агентство НЛС"
 23.55 ВЕЧЕРНИЙ СЕАНС. Дэвид Суше в детективе "Пуаро Агаты Кристи. Ключ к разгадке" (Великобритания). 1991 г.
 01.00 ВЕСТИ-ПОДРОБНОСТИ
 01.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА
 01.30 Александр Михайлов и Юлия Силаева в детективе "Вопреки всему". 1993 г.

02.55 ПОСЛЕДНИЙ СЕАНС. Микки Рурк и Кристофер Уокен в фильме "Домосед" (США). 1988 г.
ТИВИКОМ
Профилактика до 15.30
 15.30 Погода. "Лоск". Гороскоп. Календарь работ от Кушнарева
 16.30 Fox Kids на REN TV. М/с "Инспектор Гаджет"
 17.00 Fox Kids на REN TV. М/с "Еиншпунш"
 17.30 Fox Kids на REN TV. М/с "Приключения Папируса"
 18.00 "Календарь работ от Кушнарева"
 18.30 "Муз. поздравления"
 18.50 Т/с "Яго, темная страсть" (Аргентина)
 19.55 Т/с "Секретные материалы". "Сейчас". Погода
 20.55 Т/с "Убойная сила"
 22.00 "Гриффины"
 22.30 Лоск. Погода. "Гороскоп"
 23.00 Джули Кристи в триллере "Семя дьявола"
 01.10 "24"
 01.20 Иллюзион. Мелодрама "Неукротимые"
АРИГ УС
 08.00 Грани. Спорт. Погода
 08.35 Восточный экспресс. Погода
 08.50 Формула успеха
 09.00 М/сериал "Алекс", 15 с.
 09.25 Сто чудес света: "Леопарды и гиены"
 10.30 Т/сериал "Жизнь заново", 98 с.
 11.25 Без протокола
 12.20 Назло
 12.25 Автомобильная программа "АБС"
 12.30 Новости
 12.35 Паутина
 12.45 Новости
 12.50 Тушите свет
 13.00 Новости. Погода. Спорт
 13.15 Х/ф "Профессия - следователь", 3 с.
Перерыв до 17.00
 17.00 Публичные люди
 17.30 Свободное время
 17.35 М/сериал "Болек и Лелик"
 17.45 Победоносный голос верующего

ОПТОВО-РОЗНИЧНЫЙ ЦЕНТР «БАЙКАЛ»

Цены действительны с 27 по 4 июня.

Бельевой трикотаж (детск., взросл.), г. Москва (низкие цены)	88 руб.
Колготки х/б, г. Москва, г. Смоленск	78 руб.
Колготки п/ш, 3 видов, г. Москва, г. Смоленск	от 14 руб.
Колготки эластик, женские, г. Москва, г. Смоленск	от 20 руб.
Колготки х/б детские (все размеры), г. Москва	от 8 руб. 90 коп.
Сапоги суконные, г. Омск, дет., жен. и муж., с мехом	от 225 руб.
Обувь комнатная детская, мужская, женская (низкие цены)	от 325 руб.
Сапоги кирзовые, г. Москва	от 698 руб.
Сапоги и ботинки зимние мужские с искусственным и натуральным мехом, г. Новосибирск	от 798 руб.
Сапоги зим. женские, 15 моделей, г. Челябинск, г. Новосибирск	от 498 руб.
Туфли кожаные муж., дет., 20 мод., г. Новосибирск, г. Челябинск	от 230 руб.
Кроссовки детские, взрослые 10 мод., г. Новосибирск, г. Челябинск	от 118 руб.
Обувь резиновая (сапоги детские, женские, мужские, рыбацкие)	от 48 руб.
Трико х/б детские и взрослые	798 руб.
Ботинки ОМОН (юфты)	

ул. Сахьянской, 6 «а», ост. «ПОШ», с обр. стороны Геолог. института, тел.: 33-43-86,
 ул. Галерная, 37, тел.: 26-30-87 (напротив магазина «Облава»),
 ул. Столбчатая, 1 (малозавод), тел.: 25-10-70. РАБОТАЕМ БЕЗ ВЫХОДНЫХ.

18.15 Музыкальный подарок	Евгения Петросяна. "Растительная жизнь" Павла Лобкова
18.45 Право знать	
19.00 Т/с "Музыка ее души". 15 с.	
20.00 Новости.	
20.20 "Без галстука" с И. Зайцевой	12.50 "Вкусные истории"
21.00 Восточный экспресс. Погода	13.00 "Сегодня"
21.15 Жизнь без риска	13.20 Криминал
21.20 Док. фильм "Ислам в Америке"	13.30 Детектив "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона". "Собака Баскервилей", 2 серия
21.55 Формула успеха	15.00 "Сегодня"
22.05 Х/фильм "Лимонадный Джо"	15.05 Ток-шоу "Принцип "Домино"
23.45 Восточный экспресс. Погода	16.40 Криминал
00.00 Новости. Спорт	17.00 "Сегодня"
00.35 Смотрите, кто пришел	17.25 Сериал "След оборотня", 5 серия
00.55 Х/ф "Гонщики"	18.35 Боевик "Грязная работа" (США), 24 серия
ОТБ	19.40 Криминал
Профилактика на канале	20.00 "Сегодня"
НТВ	20.20 Сериал "Улицы разбитых фонарей", 8 серия "Обнесенные ветром"
08.00 "Сегодня"	21.30 Сериал "След оборотня", 6 серия
08.10 Утро на НТВ	22.40 Криминал
08.30 "Сегодня"	23.00 "Сегодня"
08.35 Утро на НТВ	23.30 Т/с "Скорая помощь-4"
09.00 "Сегодня"	00.35 Сериал "Улицы разбитых фонарей", 8 серия
09.10 Утро на НТВ	01.35 "О, счастливчик!"
09.30 "Сегодня"	02.15 Триллер "По ту сторону вуали"
09.35 Утро на НТВ	
09.50 Х/ф "Полицейские: Врачебная тайна"	
11.00 "Сегодня"	
11.20 Погода на завтра	
11.25 "Внимание, розыск!"	
12.10 В гостях у Елены Степаненко и	

Среда, 3

ОРТ

- 07.00 Телеканал "Доброе утро"
- 10.00 Новости
- 10.15 "Семейные узы". Сериал
- 11.10 Премьера. Лоренцо Ламас в многосериальном боевике "Неудержимый"
- 12.05 Программа "100%"
- 12.30 Следствие ведет Колобков
- 12.50 "Ералаш"
- 13.00 Новости
- 13.15 Сериал "Детективное агентство "Лунный свет"
- 14.15 "Ключ от ядерной кнопки". Документальный фильм

- 15.00 "Народ против". Телеигра
- 16.00 Новости
- 16.15 Документальный сериал "Дикое штурм"
- 16.45 Премьера сериала "Сейчас или никогда"
- 17.40 "Ералаш"
- 17.55 Большая стирка
- 19.00 Вечерние новости (с субтитрами)
- 19.15 "Семейные узы". Сериал
- 20.25 Пьер Ришар в комедии "Налево от лифта"
- 22.00 Время
- 22.35 "Слабое звено". Игровое шоу
- 23.25 "Форс-мажор" с Николаем Фоменко
- 00.00 Комедийный сериал "Китайский городской"
- 01.00 Ночное "Время"
- 01.30 Боевик "16-й отдел"
- 02.25 "Фирменный рецепт". Сериал

РТР

- 07.49 УТРО НА РТР
- 07.50, 08.50, 09.50, 10.50 ВЕСТИ-МОСКВА
- 08.00, 09.00, 10.00 ВЕСТИ
- 08.10 "Православный календарь"
- 08.15 "Семейные новости"
- 08.25 "Дежурная часть"
- 08.30 "Афиша"
- 08.40 "Дорожный патруль"
- 09.10 "Экспертиза РТР"
- 09.20 "Национальный доход"
- 09.25 ВЕСТИ-СПОРТ
- 09.30 "Семейные новости"
- 09.40 Афиша
- 10.10 "Дежурная часть"
- 10.15 "Москва-Минск"
- 10.30 "Дорожный патруль"
- 10.40 "Экспертиза РТР"
- 11.00 ВЕСТИ
- 11.10 Док. сериал "Это - Голливуд"
- 12.00 Т/с "Речной зов"
- 13.00 ВЕСТИ
- 13.20 Детектив "Ключи от рая"
- 15.15 "Невиданная, неслыханная". "Гномы и Горный король". М/ф
- 15.30 Т/с "Бетти" (США)
- 16.00 ВЕСТИ
- 16.20 ВЕСТИ-СПОРТ
- 16.25 "Что хочет женщина"
- 17.10 "Дикий ангел". Т/с
- 18.10 Т/с "Друзья-4" (США)
- 18.35 "Экспертиза РТР"
- 18.45 "Афиша"
- 19.00 ВЕСТИ

БГТРК

- 19.20 Детское время. "Бамбахай"
- 19.55 Гороскоп
- 20.00 Байгал
- 20.15 Прогноз погоды и рек-тайм - время Вашей рекламы!
- 20.20 Спортивная программа "Тамир"
- 20.40 Программа "Человек"
- 21.10 Спокойной ночи, малыши!
- 21.20 Подробно и обстоятельно
- 21.30 Республиканские новости
- 21.50 Мир прессы
- 21.55 Зурхай

РТР

- 22.00 ВЕСТИ
- 22.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА
- 22.55 Т/с "Агентство НЛС"
- 23.55 Детектив "Пуаро Агаты Кристи. Что растет в моем саду?"
- 01.00 ВЕСТИ-ПОДРОБНОСТИ
- 01.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА
- 01.30 Х/ф "Танцы влюбленных"
- 03.30 Футбол. Чемпионат России. Торпедо-ЗИЛ (Москва) - Спартак (Москва)

Тивиком

- 07.00 "Лоск". Гороскоп, Погода. "Календарь работ от Кушнарева"

- 08.00 дари работ от Кушнарева
- 08.30 "МЭШ"
- 08.30 Fox Kids на REN TV. Т/с "Пауэр рейнджеры, или Могучие рейнджеры"
- 09.00 Fox Kids на REN TV. М/с "Приключения Папируса"
- 09.30 Fox Kids на REN TV. М/с "Виншпунш"
- 10.00 Fox Kids на REN TV. М/с "Инспектор Гаджет"
- 10.30 "24"
- 10.45 Триллер "Семья дьявола"
- 13.00 "Лоск". Гороскоп, Погода.
- 13.30 Д/с "Канал истории. Самураи"
- 14.30 "24"
- 14.45 "Очевидец"
- 15.15 Т/с "Убойная сила"
- 16.30 Fox Kids на REN TV. М/с "Инспектор Гаджет"
- 17.00 Fox Kids на REN TV. М/с "Виншпунш"
- 17.30 Fox Kids на REN TV. М/с "Приключения Папируса"
- 18.00 "Календарь работ от Кушнарева"
- 18.30 "Муз. поздравления"
- 18.50 Т/с "Яго, темная страсть"
- 19.55 Т/с "Пароль - "Речность"
- 20.55 Т/с "Убойная сила"
- 22.00 "Симпсоны"
- 22.30 "Сейчас" Погода. "Гороскоп"
- 23.00 Триллер "Опасность в доме"
- 01.15 "24"
- 01.30 Иллюзион. Мелодрама "Анна и король Сиама"

Ариг Ус

- 08.00 Грани. Спорт. Погода
- 08.35 Жизнь без риска
- 08.40 Восточный экспресс. Погода
- 08.55 Формула успеха
- 09.05 М/сериал "Алекс", 16 с.
- 09.30 Сто чудес света: "Бородавочник"
- 10.25 Т/с "Жизнь заново", 99 с.
- 11.25 Без протокола
- 12.25 Автомобильная программа "АБС"
- 12.30 Новости
- 12.35 Паулина
- 12.45 Новости
- 12.50 Тушите свет
- 13.00 Новости. Спорт. Погода
- 13.15 Х/ф "Профессия-следователь", 4 с. (1 ч.)
- Перерыв до 17.00
- 17.00 Публичные люди
- 17.30 Свободное время
- 17.35 М/сериал "Болек и Лелик"
- 17.45 Победоносный голос верующего
- 18.15 Музыкальный подарок
- 18.45 Т/сериал "Музыка ее души", 16 с.
- 19.45 Формула успеха
- 20.00 Новости. Погода
- 20.25 Док. фильм "Дворцовые тайны"
- 21.00 Восточный экспресс. Погода
- 21.15 Жизнь без риска

- 21.20 Тушите свет
- 21.35 Т/с "Экстрадиция -3", 9 с.
- 22.40 "Р наду гавань заходили корабли"
- 00.00 Новости. Спорт
- 00.35 Смотрите, кто пришел
- 00.50 Восточный экспресс. Погода
- 01.00 Х/ф "Пьяный мастер"

ОТВ

- 17.00 Т/с "Зена - королева воинов"
- 18.00 "Молодые"
- 19.00 Т/с "Зачарованные"
- 20.00 Комедия на СТС: "Чарльз в отпуске"
- 20.30 Т/с "Фантастическая девушка"
- 21.00 Ток-шоу "Окна"
- 22.00 Кино на СТС: "Природный дар"

НТВ

- 08.00 "Сегодня"
- 08.10 Утро на НТВ
- 08.30 "Сегодня"
- 08.35 Утро на НТВ
- 09.00 "Сегодня"
- 09.10 Утро на НТВ
- 09.30 "Сегодня"
- 09.35 Утро на НТВ
- 09.50 "Полицейские: Ночной визитер" трюажный фильм
- 11.00 "Сегодня"
- 11.20 Погода на завтра
- 11.25 "Криминальная Россия. Черная пятница"
- 11.55 "Квартирный вопрос. Гостиная в диком стиле"
- 12.35 Экологическая "Среда"
- 13.00 "Сегодня"
- 13.20 Криминал
- 13.30 Детектив "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона". "Свидетель Агры", 1 серия
- 15.00 "Сегодня"
- 15.05 Ток-шоу "Принцип Домино"
- 16.40 Криминал
- 17.00 "Сегодня"
- 17.30 Сериал "След оборотня", 6 серия
- 18.40 Боевик "Грязная работа" (США) 9 серия
- 19.40 Криминал
- 20.00 "Сегодня"
- 20.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей" серия "Ля-ля-фа"
- 21.30 Т/с "След оборотня", 7 с.
- 22.40 Криминал
- 23.00 "Сегодня"
- 23.35 Т/с "Скорая помощь-4"
- 00.35 Сериал "Улицы разбитых фонарей" 9 серия
- 01.40 "О, счастличик!"
- 02.15 Триллер "Немного любви"

Компания "Славянский пух"
 Новое поступление элитных постельных принадлежностей:
ОДЕЯЛА, ПОДУШКИ ИЗ ЧИСТОГО ПУХА, ПОЛУПУХА
Белье постельное
 Кроме того, в большом ассортименте матрасники, одеяла, покрывала, подушки из фибера и холофайбера всех размеров, включая евростандарт, являющиеся к тому же антиаллергенами.
 Адрес: ул. Воровского, 50. Магазин "Базы Буркоопсоюза". Ул. Ключевская, 40. Магазин "Интерьер"
 Телефоны: 21-90-37, 33-34-26

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Четверг, 4

ОРТ

- 07.00 Телеканал "Доброе утро"
- 10.00 Новости
- 10.15 "Семейные узы". Сериал
- 11.10 Премьера. Лоренцо Ламас в многосериальном боевике "Неудержимый"
- 12.05 Дисней-клуб: "Переменка"
- 12.30 КОАП
- 12.50 "Ералаш"
- 13.00 Новости
- 13.15 Сериал "Детективное агентство "Лунный свет"
- 14.15 "Форс-мажор" с Николаем Фоменко
- 14.50 "Ералаш"
- 15.00 "Народ против". Телеигра
- 16.00 Новости
- 16.15 Документальный сериал "Дикое штурм"
- 16.40 Премьера сериала "Сейчас или никогда"
- 17.35 "Ералаш"
- 17.55 Большая стирка
- 19.00 Вечерние новости (с субтитрами)
- 19.20 "Семейные узы". Сериал
- 20.15 Смотри в оба в комедийном боевике "Опять засада!"
- 22.00 Время
- 22.35 Русская рулетка. Телеигра
- 23.25 Человек и закон
- 00.00 Новые "Секретные материалы" ("X-files"). (Заключительная серия)
- 01.00 Ночное "Время"
- 01.30 Боевик "16-й отдел"
- 02.30 "Фирменный рецепт". Сериал

- 09.30 "Семейные новости"
- 09.40 Афиша
- 10.10 Дежурная часть
- 10.15 "Открытая таможня"
- 10.30 Дорожный патруль
- 10.40 "Экспертиза РТР"
- 11.00 ВЕСТИ
- 11.10 Док. сериал "Это - Голливуд"
- 12.00 Т/с "Речной зов"
- 13.00 ВЕСТИ
- 13.20 Комедия "Аферисты"
- 14.55 "Архивные тайны". Документальный сериал
- 15.30 Т/с "Бетти" (США)
- 16.00 ВЕСТИ
- 16.20 ВЕСТИ-СПОРТ
- 16.25 "Что хочет женщина"
- 17.10 "Дикий ангел". Т/с
- 18.10 Т/с "Друзья-4" (США)
- 18.35 "Экспертиза РТР"
- 18.45 "Афиша"
- 19.00 ВЕСТИ

БГТРК

- 19.20 Детское время. "3, 4"
- 19.55 Гороскоп
- 20.00 Байгал
- 20.15 Прогноз погоды и Рек-тайм - время Вашей рекламы!
- 20.20 Монгол сайхан орон
- 20.50 Ветераны ветераны
- 21.10 Спокойной ночи, малыши!
- 21.20 Из золотого фонда БГТРК
- 21.30 Республиканские новости
- 21.50 Прогноз погоды и Рек-тайм - время Вашей рекламы!
- 21.55 Зурхай

РТР

- 22.00 ВЕСТИ
- 22.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА
- 22.55 Т/с "Агентство НЛС"
- 23.55 Детектив "Пуаро Агаты Кристи. Экспресс на Плимут"
- 01.00 ВЕСТИ-ПОДРОБНОСТИ
- 01.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-МОСКВА
- 01.30 Х/ф "Все о моей матери" (Испания-Франция). 1999 г.
- 03.35 "Кинескоп" с Петром Шепотинником

Тивиком

- 07.00 Начало. "Лоск". Гороскоп, Погода. "Календарь работ от Кушнарева"
- 08.00 "МЭШ"
- 08.30 Fox Kids на REN TV. Т/с "Пауэр рейнджеры, или Могучие рейнджеры"

- 09.00 Fox Kids на REN TV. М/с "Приключения Папируса"
- 09.30 Fox Kids на REN TV. М/с "Виншпунш"
- 10.00 Fox Kids на REN TV. М/с "Инспектор Гаджет"
- 10.30 "24"
- 10.45 Фильм "Джонни - Аполлон"
- 13.00 "Лоск". Гороскоп, Погода.
- 13.30 Д/с "Канал истории. Изгоняющий дьявола"
- 14.30 "24"
- 14.45 Т/с "Удивительные люди"
- 15.15 Т/с "Убойная сила"
- 16.30 Fox Kids на REN TV. М/с "Инспектор Гаджет"
- 17.00 Fox Kids на REN TV. М/с "Виншпунш"
- 17.30 Fox Kids на REN TV. М/с "Приключения Папируса"
- 18.00 "Календарь работ от Кушнарева"
- 18.30 "Муз. поздравления"
- 18.50 Т/с "Яго, темная страсть"
- 19.55 "Лоск". Погода
- 20.20 "Радар-спорт"
- 20.55 Т/с "Убойная сила"
- 22.00 "Симпсоны"
- 22.30 "Лоск". Погода. Гороскоп
- 23.00 Детектив "Смерть за кулисами"
- 02.05 "24"
- 02.20 Иллюзион. Х/ф "Ночь нежна"

Ариг Ус

- 08.00 Грани. Спорт. Погода
- 08.35 Жизнь без риска
- 08.40 "Восточный экспресс". Погода
- 08.55 Формула успеха
- 09.05 М/с "Алекс", 17 с.
- 09.30 Сто чудес света: "Экстремадура"
- 10.30 Т/с "Жизнь заново", 100 с.
- 11.30 Без протокола
- 12.25 За стеклом. "Теперь ты в армии"
- 13.20 Х/фильм "Профессия - следователь", 4 с. (2 ч.)
- Перерыв до 17.00
- 17.00 Публичные люди
- 17.30 Свободное время
- 17.35 М/с "Болек и Лелик"
- 17.45 Победоносный голос верующего
- 18.15 Музыкальный подарок.
- 18.50 Т/сериал "Мелодия ее души",

- 17 с "Будни"
- 20.25 Европа сегодня
- 21.00 Восточный экспресс. Погода
- 21.15 Жизнь без риска
- 21.20 Тушите свет
- 21.35 Формула успеха
- 21.45 Т/с "Экстрадиция", 10 с.
- 22.45 Х/ф "Очень важная персона"
- 00.00 Новости. Спорт
- 00.35 Смотрите, кто пришел
- 00.50 Восточный экспресс. Погода
- 01.00 Х/ф "Казино"

ОТВ

- 17.00 Т/с "Зена - королева воинов"
- 18.00 Т/с "Чудеса науки"
- 18.30 "Филимонов и К"
- 19.00 Т/с "Зачарованные"
- 20.00 Комедия на СТС: "Чарльз в ответе"
- 20.30 Т/с "Фантастическая девушка"
- 21.00 Ток-шоу "Окна"
- 22.00 Кино на СТС: "Темные лошади"

НТВ

- 08.00 "Сегодня"
- 08.10 Утро на НТВ
- 08.30 "Сегодня"
- 08.35 Утро на НТВ
- 09.00 "Сегодня"
- 09.10 Утро на НТВ
- 09.30 "Сегодня"
- 09.35 Утро на НТВ
- 09.50 Х/ф "Полицейские: Ловля на живца"
- 11.00 "Сегодня"
- 11.20 Погода на завтра
- 11.25 "Чистосердечное признание"
- 11.55 "Шоу Елены Степаненко". Юмор. программа
- 13.00 "Сегодня"

ОТЗЫКОВА
МЕБЕЛЬ
УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ
 УЛАН-УДЭ 33-34-04 ПВРЗ, Стрел

- 13.20 Криминал
- 13.30 Детектив "Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона". "Сокровища Агры", 1 серия
- 15.00 "Сегодня"
- 15.05 "Продолжение следует"
- 16.00 Группы "Динамит" и "Ат Кitten" в музыкально-развлекательной программе "Мичарт"
- 16.40 Криминал
- 17.00 "Сегодня"
- 17.30 Сериал "След оборотня" серия
- 18.40 Боевик "Грязная работа"
- 19.40 Криминал
- 20.00 "Сегодня"
- 20.25 Сериал "Улицы разбитых фонарей", 10 серия "Лекарство"
- 21.30 Сериал "След оборотня" серия
- 22.40 Криминал
- 23.00 "Сегодня"
- 23.35 Совершенно секретно
- 00.30 Сериал "Улицы разбитых фонарей", 10 серия
- 01.35 Кино не для всех. А. "Гори, гори, моя звезда"

Пятница, 5

СПОРТ
Телеканал "Доброе"

Новости
"Семейные узы". Сериал
Боевик "Неудержимый"
"Кошки-мышки". М/с
Яна Чурикова в
"Объектив"
"Ералаш"
Новости
Сериал "Детективное
"Лунный свет"
"Человек и закон"
"Ералаш"
"Кто хочет стать
миллионером?" Телеигра
Новости
Документальный сериал
"Шутки"
Премьера сериала
"Сас или никогда"
"Ералаш"
Большая стирка
Вечерние новости
"Семейные узы". Сериал
Документальный
"Вооружена и очень
". Дело 2002 года
Поле чудес
Время
Комедия "Деловая"

РТР
УТРО БУРЯТИИ: Байгал

08.50, 09.50, 10.50 ВЕСТИ-
СВА
09.00, 10.00 ВЕСТИ
"Православный
дарь"
"Семейные новости"
"Дежурная часть"
"Афиша"
Дорожный патруль
"Экспертиза РТР"
"Национальный доход"
ВЕСТИ-СПОРТ
"Семейные новости"
Афиша
Дежурная часть
Программа
"Сильмане"
Дорожный патруль

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 •

Суббота, 6

СПОРТ
Елена Санаева и Ролан

в комедии "Жил-был
"Жилетт"
Новости
"Незнайка на Луне".
сериал (заключительная
"Ералаш"
Слово пастыря
Сериал "Собачье дело"
Новости
Смехопанорама Евгения
Смак
Премьера.
"Семейное оружие: русская
Сериал "Беглец"
"Чтобы помнили..."
Соломин. Ведущий -
Виталий Соломин и
Филатов в боевике "Кто
пыт за удачу"
Дисней-клуб: "Утиные
Новости (с субтитрами)
Лариса Долина,
Меладзе, группа
"Серебряный министр" и другие на
"Реальная музыка"
Сергей Газаров и
Полищук в остроумном
"Выигрывает одинокого
Вечерние новости (с
Последняя "Большая
"Золотая прищепка"
"Кто хочет стать
миллионером?" Телеигра
Время
Ричард Гир в боевике
"Угол"
Армен Джигарханян в
"Казино"

РТР
Х/ф "Тройная проверка"

Приключенческий

10.40 "Экспертиза РТР"
11.00 ВЕСТИ
11.10 Док. сериал "Это -
Голливуд"
12.00 Т/с "Вечный зов"
13.00 ВЕСТИ
13.20 Комедия "Облако-рай"
14.45 "Новая "Старая
квартира"
15.30 Т/с "Бетти" (США)
16.00 ВЕСТИ
16.20 ВЕСТИ-СПОРТ
16.25 "Что хочет женщина"
17.10 "Дикий ангел". Т/с
18.10 Т/с "Друзья-4" (США)
18.35 "Экспертиза РТР"
18.45 "Афиша"

19.00 БГТРК
Детское время.
Мультфильм
19.15 "ОтТИНись". Программа
для молодежи
19.40 Присягая на верность
19.55 Гороскоп
20.00 "Сагаи суурян".
Информационно-аналитическая
программа
20.20 Прогноз погоды и Рек-
тайм - время Вашей рекламы!
20.25 "Уянгын шурэ".
Музыкальная программа
20.40 "Троицкое слово".
Приложение к одноименному
изданию Свято-Троицкого храма
20.55 "Ваше право". Ответы
на вопросы телезрителей
21.05 Радио для всех
21.10 Спокойной ночи,
малыши!
21.20 Подробно и
обстоятельно
21.30 Республиканские
новости
21.50 Прогноз погоды и Рек-
тайм - время Вашей рекламы!
21.55 Зурхай

РТР
22.00 ВЕСТИ
22.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ.
ВЕСТИ-МОСКВА
22.55 Детектив "Двойной
капкан"
01.40 Боевик "Убежище"
(США)
03.50 "Горячая десятка"

ТИВИКОМ

07.00 Начало. "Лоск". Погода.
Гороскоп. "Радар-спорт".
"Календарь работ от Кушнарева"
08.00 "МЭШ"
08.30 Fox Kids на REN TV. Т/с
"Пауэр рейнджеры, или Могучие
рейнджеры"
09.00 Fox Kids на REN TV. М/с

ТИВИКОМ

07.50 "Лоск". Погода.
Гороскоп. "Календарь работ от
Кушнарева"
08.15 "Канал истории.
Самурай"
09.15 "В гостях у Тофика"
09.30 Fox Kids на REN TV. М/с
"Секретные материалы псов-
шпионов"
10.00 Fox Kids на REN TV. М/с
"Тик-герой"
10.30 Fox Kids на REN TV. Т/с

"Приключения Папируса"
09.30 Fox Kids на REN TV. М/с
"Виншпунш"
10.00 Fox Kids на REN TV. М/с
"Инспектор Гаджет"
10.30 "24"
10.45 Фильм "Знак Зорро"
13.00 "Лоск". Гороскоп.
Погода.
13.30 Д/с "Канал истории:
Росвелл: разгадка тайны"
14.30 "24"
14.45 Т/с "Удивительные
люди"
15.15 Т/с "Убойная сила"
16.30 Fox Kids на REN TV. М/с
"Инспектор Гаджет"
17.00 Fox Kids на REN TV. М/с
"Виншпунш"
17.30 Fox Kids на REN TV. М/с
"Приключения Папируса"
18.00 "Календарь работ от
Кушнарева"
18.20 "Муз. поздравления"
18.50 Т/с "Яго, темная
страсть"
19.55 Семейное кино
"Путешествие к центру Земли"
20.55 Т/с "Убойная сила"
22.00 "Симпсоны"
22.30 "Лоск". Погода.
"Гороскоп"
23.00 Фант. боевик "Побег с
ускорением"
01.15 "Метро"
01.30 Изабель Юппер и
Филипп Нуаре в историч. драме
"Награда доктора Шутца"

АРИГ УС

08.00. Грани. Погода. Спорт
08.35 Жизнь без риска
08.40. Восточный экспресс. Погода
08.55 Формула успеха
09.05 М/с "Алекс", 18 с.
09.25 Сто чудес света: "Кит-
убийца"
10.25 Без протокола
11.20 Т/с "Жизнь заново", 101 с.

ОТКРЫТОЕ АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО УЛАН-УДЭНСКИЙ
СУДОСТРОИТЕЛЬНЫЙ ЗАВОД
Номенклатура сельхозмашин, агрегатов, запасных частей к ним
ПРЕДЛАГАЕТ:
1. СЕНОКОСИЛКА
1.1 Башмак сенокосилки КНГ-2,1
1.2 Прижим ножа КП-2027, КС-2,1
1.3 Рычаг подыма полотна К-2017
1.4 Пластина противорезающая КС-2,1/00-02
1.5 Сегмент ножа без насечки
1.6 Экзоспирт ВКН-310 КС-2,1
1.7 Головка/корпус подшипника/ КНБ 255А
1.8 Головка/корпус подшипника/ КНБ 022 ИА
1.9 Головка КНБ-310 КС-2,1
1.10 Полоса ножевая КП-5401
1.11 Шатуны КДП-3АА
1.12 Шестерня Z=42, м=4 КРН-2,103 611А
1.13 Шестерня Z=49, м=4 КРН-2,103 607А
1.14 Шестерня Z=42, м=4 КРН-2,103 608А
1.15 Вал с роторной косилкой КРН-2,103 604Б
1.16 Вал с роторной косилкой КРН-2,103 603А
1.17 Шестерня коническая Z=20, м=5 КРН-2,103 606
1.18 Шестерня коническая Z=28, м=5 КРН-2,1
1.19 Ось с роторной косилкой КРН-2,1
1.20 Нож с роторной косилкой
2. ГРАБЛИ
2.1 Зубошерошкательная пластина
2.2 Граблина ГВР-6
2.3 Зуб грабильный ГПР-6
2.4 Втулка ГВК 006
2.5 Палец наружный ГВК 627
2.6 Палец внутренний ГВК 603
2.7 Каркас пальцевого колеса
3. ЗЕРНОУБОРОЧНЫЕ КОМБАЙНЫ
-ЕНИСЕЙ - 1200-
3.1 Вал с КПЛ -Енисей -1200-
3.2 Фланец к валу КПЛ
3.3 Втулка к валу КПЛ
3.4 Комплект вала КПЛ
3.5 Диск варатора датки
3.6 Шкив моторный
3.7 Колпак вентилятора
3.8 Лопасть вентилятора (комплект 5 шт.)
3.9 Прижим ножа КП-2027
3.10 Пластина противорезающая
3.11 Сегмент ножа с насечкой
3.12 Вал КИС 0216
3.13 Шестерня Z=30, м=3,5
3.14 Шестерня Z=17, м=4,25
3.15 Шестерня Z=32, м=4
4. СЕЛЕНКИ
4.1 Колесо зубчатое СУЛ 102Б, Z=30, м=5, с СЗП-3.6 4.2 Колесо
зубчатое СУЛ-103Б, Z=36, м=5, с СЗП-3.6
4.3 Колесо зубчатое СУЛ-109А, Z=26, м=5, с СЗП-3.6
4.4 Колесо зубчатое СЗГ006А, Z=25, м=6, с СЗП-3.6
4.5 Колесо зубчатое СЗГ00119, Z=30, м=6, с СЗП-3.6
4.6 Колесо зубчатое СЗГ00121, Z=17, м=6, с СЗП-3.6
4.7 Втулка СЗГ00118 с СЗП-3.6
4.8 Втулка из карболона
5. ТРАКТОРА ТИПА -БЕЛАРУСЬ-, ДТ-75, Т-150, К-701
5.1 Шестерня Z=21, м=4, КПЛ Т-25
5.2 Шестерня Z=34, м=4, КПЛ ДТ-25
5.3 Шестерня Z=21, КПЛ Т-20
5.4 Вал муфты сцепления на трактор ДТ-75
6. АГРЕГАТЫ
6.1 Культиватор КПЗ-3.8
6.2 Коток выравниватель КВ-4
6.3 Грабли конные поперечные КГ-1
6.4 Садовый культиватор
7. ЗАПЧАСТИ К АГРЕГАТАМ
7.1 Нож пластинчатый СТЗ-6
7.2 Нож пластинчатый СТЗ-6
7.3 Реставрация лоп. солнца
7.4 Болт лемешной с гайкой М-12 дл. 50
7.5 Болт М-12 дл. 60
7.6 Палец колхозовоза
7.7 Подшипниковый узел на КВ-4 п. 1, 3-1
7.8 Садовые работы по ремонту звездочек
7.9 Реставрация напильных роликов
8. ТОВАРЫ НАРОДНОГО ПОТРЕБЛЕНИЯ
8.1 Печь бачковая
8.2 Кровать детская
8.3 Набор столовый
8.4 Стол
8.5 Табурет
8.6 Контейнер для мусора
8.7 Урна "Пчелы"
9. ЛИТЬЕ
9.1 1 т. цветное литые (латунь)
9.2 1 т. чугунное литые
9.3 1 т. цветные литые
9.4 1 т. стальное литые

Адрес: 610000 Россия, Республика Бурятия, г. Улан-Удэ, ул. К...
т. (3012) 21-33-55 - служба маркетинга, сбыта и коммерции.

"Джин Джин из страны Пандаленд"
11.00 М/с "Гриффины"
12.00 "Щедрое лото"
12.45 "Мир спорта глазами
"Жилетт"
13.00 Т/с "Пароль - "Вечность"
14.00 Д/ф "Удивительные
люди"
14.30 "Лоск". "Календарь
работ от Кушнарева". Погода
14.45 Фильм "Поздняя ягода"
16.35 "Очевидец"
17.10 Муз. поздравления
18.00 Fox Kids на REN TV. М/с
"Черепашки-ниндзя"
18.55 Семейное кино.
"Путешествие к центру Земли"
20.00 "Домашний зоопарк".
"Календарь работ от Кушнарева"
20.20 "Лоск". Погода.
20.30 Боевик "Женщина без
имени"
22.45 Ужасы "Дракула-2000"
01.00 "24"
01.15 Т/с "Мутанты Икс"
02.15 Ночной муз. канал

АРИГ УС

09.00 "Один день" с
К.Набутовым
09.35 Формула успеха
09.45 Х/ф "Ваш сын и брат"
11.15 Сто чудес света:
"Бабуины и человек"
12.15 Т/с "Жизнь заново", 102
с.
13.15 М/с "Алекс", 19с.
13.40 Смотрите, кто пришел
14.00 Х/ф "Убийство
свидетеля"
15.30 Публичные люди
16.00 Новости. Погода
16.25 Путеводитель
17.05 Просто собака

12.15 Новости
12.20 Назло
12.25 Автопрограмма "АБС"
12.30 Новости
12.35 Паутина
12.45 Новости
12.50 Тушите свет
13.00 Новости. Погода. Спорт
13.15 Место печати.
13.25 Автопрограмма "АБС"
13.30 Новости
13.35 Х/ф "Приключения на
берегах Онтарио"
Перерыв до 17.00

17.00 Публичные люди
17.30 Свободное время
17.35 М/с "Болек и Лелек"
17.45 Победоносный голос
верующего
18.15 Музыкальный подарок
18.45 Все о ребенке, начиная
с пеленки
19.00 Т/с "Музыка ее души",
18 с.
20.00 Новости.
20.25 "Только ты"
21.00 Восточный экспресс.
Погода
21.15 Жизнь без риска
21.20 Тушите свет
21.35 Формула успеха
21.45 Т/с "Узник замка Иф", 1
с.
23.00 Восточный экспресс.
Погода.
23.15 Х/ф "...И другие
официальные лица"
00.50 Новости. Погода
01.20 Х/ф "Компаньоны"

ОТВ

17.00 Т/с "Зена - королева
воинов"
18.00 Т/с "Чудеса науки"
19.00 Т/с "Зачарованные"
20.00 Комедия на СТС:
"Чарльз в ответе"
20.30 Т/с "Фантастическая

17.25 Жизнь в слове
17.55 За стеклом. "Теперь ты
в армии"
18.50 Музыкальный подарок
19.25 Т/с "Узник замка Иф", 2
с.
20.40 Формула успеха
20.50 Х/ф "Простой план"
23.50 Х/ф "Ночной легион"

ОТВ

09.00 Т/с "Зачарованные"
10.00 Музыка на СТС
10.30 М/с "Ква-ква гвардия"
11.00 "Джуниор". Детский
блок
12.30 Т/с "Зак и секретные
материалы"
13.00 Кино на СТС: "Охотники
за древностями"
14.00 Т/с "Горячая зона"
15.00 "Мировой реслинг"
16.00 Т/с "Зена - королева
воинов"
17.00 Первое свидание
18.00 Т/с "Московские окна"
19.00 Музыка на СТС
19.30 Осторожно, модерн-2
20.00 Кино на СТС: "Ловушка
для ангелов"
22.00 Кино на СТС:
"Крестный отец из Гонконга"
00.30 Осторожно, модерн-2
01.00 Кино на СТС: "Какая
любовь, когда всем нужен только
секс"

НТВ

07.30 Анонс дня
07.35 Детское утро на НТВ.
"Голубое дерево" (Аргентина),
12,13 серии

девушка"
21.00 Ток-шоу "Окна"
22.00 Кино на СТС: "Человек
эпохи возрождения"
00.00 Добрый вечер с Игорем
Угольниковым

НТВ

07.40 Утро Бурятии: Байгал
08.00 "Сегодня"
08.10 Утро на НТВ
08.30 "Сегодня"
08.35 Утро на НТВ
09.00 "Сегодня"
09.10 Утро на НТВ
09.30 "Сегодня"
09.35 Утро на НТВ
09.50 Х/ф "Полицейские: Долг
или чувства"
11.00 "Сегодня"
11.20 Погода на завтра
11.25 "Совершенно секретно"
12.20 Служба спасения
13.00 "Сегодня"
13.20 Криминал
13.30 Детектив "Приключения
Шерлока Холмса и доктора
Ватсона". "XX век начинается", 1
серия
15.00 "Сегодня"
15.05 "Приключения Шерлока
Холмса и доктора Ватсона". "XX век
начинается", 2 с.
16.40 Криминал
17.00 "Сегодня"
17.25 Сериал "След оборотня"
18.40 Боевик "Грязная работа"
19.40 Криминал
20.00 "Сегодня"
20.20 Сериал "След оборотня"
22.40 Криминал
23.00 "Сегодня"
23.35 Комедия "Улетные
шалопайи"
01.35 "Все сразу!"
02.10 Триллер "Кнопка
мертвеца"
03.00 "Кома"

09.00 "Сегодня"
09.15 Детское утро на НТВ.
"Сын полка"
10.30 Ох, уж эти дети!
11.00 "Сегодня"
11.15 Погода на завтра
11.20 "Чистосердечное
признание"
11.45 Наталья Захарова.
"Женский взгляд" Оксаны
Пушкиной
12.25 "Квартирный вопрос.
Три хозяйки на одной кухне"
13.00 "Сегодня"
13.20 А.Яковлева и М.Пуговкин
в приключенческом фильме
"Приказано взять живым"
15.05 Вкусные истории
15.25 Путешествия
натуралиста
16.00 Своя игра
17.00 "Сегодня"
17.25 Подводный роддом.
"Профессия - репортер"
17.55 Это страшное слово -
измена. "Продолжение следует..."
с Юлией Миньшовой
18.45 "Ворота Шамблы".
Сериал "Неизвестная планета"
19.45 "Вы будете смеяться!"
Юрий Гальцев
20.00 "Сегодня"
20.30 Амалия Мордвинова в
детективе "Охота на Золушку", 4
серия
21.35 Д.Ажигирей и
Н.Еременко-мл. в боевике "Удар
лотоса"
23.45 Профессиональный
бокс. Супербой. Оскар де ла Хойя
против Айка Квортая
00.55 Деметра Хэмптон в
эротической мелодраме "Креола"

Воскресенье, 7

ОРТ

07.45 Х/ф "Ехали в трамвае Ильф и Петров"
09.00 Новости
09.10 Служу России!
09.40 Дисней-клуб: "Тимон и Пумба"
10.05 Сериал "Собачье дело"
11.00 Новости
11.10 Непутевые заметки с Дм. Крыловым
11.30 Пока все дома
12.05 КВН-2002
14.15 Клуб путешественников
15.00 Юмористическая программа "Сами с усами"
15.30 Дисней-клуб: "Микки Маус и его друзья"
16.00 Новости (с субтитрами)
16.10 Затерянный мир в фильме "Микрокосмос"
17.45 Х/ф "Невероятные приключения итальянцев в России"
19.40 Арнольд Шварценеггер в боевике "Конец света"
22.00 Времена
23.05 Фильм "Беспокойный свидетель"
00.55 "На футболе" с Виктором Гусевым
01.20 "Последний кадр". Концерт групп "Сплин" и "Би-2"

ОРТ

08.20 Фильм-сказка "Спящая красавица"
09.55 Приключенческий сериал "Повелитель зверей"
10.50 "Русское лото"
11.40 "Всероссийская лотерея "ТВ Бинго шоу"

12.20 Т/с "Королева красоты, или Очень грудное детство"
12.45 "Сам себе режиссер"
13.40 "Городок". Дайджест. Развлекательная программа
14.10 Детектив "Сицилианская защита". 1980 г.
16.00 ВЕСТИ
16.20 "Парламентский час"
17.05 "Диалоги о животных"
17.55 Комедия "Золушка в сапогах". 2001 г.
18.55 Комедия "На Дерибасовской хорошая погода, или На Брайтон-бич опять идут дожди"
20.50 Аншлаг
22.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ
22.55 Х/ф "Несколько хороших парней" (США). 1992 г.
01.40 Чемпионат мира по автогонкам в классе "Формула-1". Гран-при Великобритании
03.20 "Спорт за неделю"
04.20 ПО ПРОСЬБАМ ЗРИТЕЛЕЙ. Кайл Маклахлен и Шериллин Фенн в сериале Дэвида Линча "Твин Пикс" (США)

Тивиком

07.50 Погода. "Лоск". "Календарь работ от Кушнарева"
08.15 "Канал истории. Росвелл: разгадка тайны"
09.15 "В гостях у Тофика"
09.30 Fox Kids на REN TV. М\с "Секретные материалы псов-шпионов"
10.00 Fox Kids на REN TV. М\с "Тик-герой"
10.30 Fox Kids на REN TV. Т\с "Джин Джин из страны Пандаленд"
11.00 М/с "Симпсоны"
12.00 "Щедрый миг"
12.45 "1/52"
13.00 "Мутанты Икс"

14.00 "Военная тайна"
14.30 "Лоск". Погода
14.45 Памяти В.Соломина. Трагикомедия "Искренне Ваш..."
16.30 "24" Истории
16.45 Муз. поздравления
17.20 Т/с "Агентство"
18.00 Fox Kids на REN TV. М\с "Черепашки-ниндзя"
18.55 Семейное кино "Путешествие к центру Земли"
20.00 "Мы и наш город"
20.20 "Лоск". Погода. "Календарь работ от Кушнарева"
20.30 Софи Лорен и Марчелло Мastroiani в мелодраме "Брак по-итальянски"
22.50 Джейн Фонда, Майкл Дуглас в триллере "Китайский синдром".
01.30 "24"
01.45 "Секретные материалы"
02.45 Т/с "Удивительные истории"
03.15 Ночной муз. канал

Ариг Ус

09.00 "Дачники"
09.55 Х/фильм "Ночной патруль"
11.45 Формула успеха
11.55 За стеклом. Теперь ты в армии
13.00 Х/ф "Моя любовь"
14.25 "Советы профессора Чайникова"
14.50 Док.фильм "Битлз. Антология"
16.00 Детская развлекательная передача "Страна чудес"
17.30 Благая весть
18.00 Музыкальный подарок
18.30 Т/с "Узник замка Иф", 1 с.
19.30 Не болей

19.45 Бизнес-экспресс
20.00 Х/ф "Бурный понедельник"
21.45 Формула успеха
21.55 Х/ф "Женщин обижать не рекомендуется"
23.35 "Помехи в эфире" с В.Шендеровичем
00.00 Интерактивное шоу "Земля-воздух"

ОТВ

09.00 "Один в кубе"
09.30 "Отражение"
10.00 Музыка на СТС
10.30 Т/с "Утки в городе"
11.00 "Джуниор". Детский блок
12.30 Т/с "Зак и секретные материалы"
13.00 Т/с "Охотники за древностями"
14.00 Т/с "Горячая зона"
15.00 Давайте жить отлично
15.30 Знай наших
16.00 Сделай мне смешно
16.30 Молодожены
17.30 Шоу-бизнес с Анфисой Чеховой
18.00 Т/с "Московские окна"
19.00 Музыка на СТС
19.30 Осторожно, модерн-2
20.00 Кино на СТС: "Конфискаторы"
22.00 Кино на СТС: "Мгновение ока"

НТВ

07.30 Анонс дня
07.35 Детское утро на НТВ. "Голубое дерево" (Аргентина) 14, 15 серии
09.00 "Сегодня"
09.15 Детское утро на НТВ.

Приключенческий фильм "Джунгли"
10.25 "На старт!" Воскресное развлекательное шоу.
11.00 "Сегодня"
11.15 Погода на неделю
11.15 "Охота на Золушку". Детектив, 4 серия
12.20 Александр Белявский программе Павла Лобкова "Растительная жизнь"
13.00 "Сегодня"
13.20 Наше кино. Олег Видов и Людмила Савельева в приключенческом фильме "Всадник без головы"
15.20 Вкусные истории
15.35 "Все сразу!"
16.10 Своя игра
17.00 "Сегодня"
17.20 Как стать звездой. То шоу "Принцип Домино"
18.30 Дневник нимфетки. "Очная ставка"
19.00 "Шоу Елены Степаненко". Юмористическая программа
20.00 "Сегодня"
20.20 Сериал "Идеальная пара"
21.30 Премьера НТВ. Саша Митчелл в боевике "Кикбоксер. Возвращение"
23.20 Владимир Ворошилов "Что, Где, Когда?". Лучшие игры
00.30 Триллер "Черный дождь"
01.25 Группа "Динамит" и "Atomic kitten" в музыкально-развлекательной программе "Пепси-чарт"

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

"Радио Бурятии - радио для всех!" Тел.: 21-41-84.

Бурятское радио

(с 1 по 7 июля 2002 г.)

1, понедельник

6.10 - Радиожурнал "Земля Родная"
6.37 - СПРАВКИ, ОБЪЯВЛЕНИЯ, РЕКЛАМА
6.45 - 7.00 - АКТУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ
7.10 - ОБЪЯВЛЕНИЯ
7.20 - Программа "АНФАС"
7.40 - 8.00 Радиостудия "БИРАКАН"
13.00 - 13.10 - Дневной выпуск новостей "КОРОТКОЙ СТРОКОЙ"
19.10 - РЕСПУБЛИКАНСКИЕ ИЗВЕСТИЯ (на бур. яз.)
19.27 - ОБЪЯВЛЕНИЯ
19.30 - РЕСПУБЛИКАНСКИЕ ИЗВЕСТИЯ (на рус. яз.)
19.45- 20.00 ПЕРЕДАЧА ИЗ ФОНДОВ РАДИО

2, вторник

6.10 - 7.00 - Программа "УТРО БУРЯТИИ"
7.10 - НОВОСТИ, СПРАВКИ, ОБЪЯВЛЕНИЯ, РЕКЛАМА
7.30 - Программа "ВЫБОР"
7.45-8.00 Программа "ОРЬЕЛ" - "ВЕРШИНА"
19.10 - РЕСПУБЛИКАНСКИЕ ИЗВЕСТИЯ (на бур. яз.)
19.27 - ОБЪЯВЛЕНИЯ
19.30 - РЕСПУБЛИКАНСКИЕ ИЗВЕСТИЯ (на рус. яз.)
19.45- 20.00 - РАДИОБИБЛИОТЕКА

3, среда

6.10 - 7.00 - Программа "УТРО БУРЯТИИ"
7.10 - НОВОСТИ, СПРАВКИ, ОБЪЯВЛЕНИЯ, РЕКЛАМА
7.30 - Программа "ВЫБОР"
7.45 - 8.00 - "ТООНТО НЮТАГ"
13.00 - 13.10 - Дневной выпуск новостей "КОРОТКОЙ СТРОКОЙ"
19.10 - РЕСПУБЛИКАНСКИЕ ИЗВЕСТИЯ (на бур. яз.)
19.27 - ОБЪЯВЛЕНИЯ
19.30 - РЕСПУБЛИКАНСКИЕ ИЗВЕСТИЯ (на рус. яз.)
19.45- 20.00 - АКТУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ

4, четверг

6.10 - 7.00 - Программа "УТРО БУРЯТИИ"

7.10 - НОВОСТИ, СПРАВКИ, ОБЪЯВЛЕНИЯ, РЕКЛАМА
7.30 - РАЗГОВОР НА АКТУАЛЬНУЮ ТЕМУ
13.00 - 13.10 - Дневной выпуск новостей "КОРОТКОЙ СТРОКОЙ"
19.10 - РЕСПУБЛИКАНСКИЕ ИЗВЕСТИЯ (на бур. яз.)
19.27 - ОБЪЯВЛЕНИЯ
19.30 - РЕСПУБЛИКАНСКИЕ ИЗВЕСТИЯ (на рус. яз.)
19.45- 20.00 Передача для детей из цикла "В ГОСТЯХ У СКАЗКИ"

5, пятница

6.10 - 7.00 - Программа "УТРО БУРЯТИИ"
7.10 - НОВОСТИ, СПРАВКИ, ОБЪЯВЛЕНИЯ, РЕКЛАМА
7.30 - Программа "ВСТРЕЧИ"
7.45-8.00 "ГУЛАМТА"
13.00 - 13.10 - Дневной выпуск новостей "КОРОТКОЙ СТРОКОЙ"
13.10- 14.00 "ЧАС ВАШЕГО ПИСЬМА". Музыкальная программа по заявкам радиослушателей
19.10 - 20.00 Информационная программа "ВЧЕРА. СЕГОДНЯ. ЗАВТРА"

6, суббота

7.10 - 8.00 - Информационная программа "ВЧЕРА. СЕГОДНЯ. ЗАВТРА"
9.10-10.00 Программа "НАЙДАЛАЙ ОШОН" - "ИСКРА НАДЕЖДЫ"
13.10 - 14.00 - МУЗЫКАЛЬНАЯ ВОЛНА РАДИО БУРЯТИИ.
19.10 - 20.00 Радиожурнал "СТЕПНЫЕ МЕЛОДИИ".

7, воскресенье

7.10 - СПРАВКИ, ОБЪЯВЛЕНИЯ, РЕКЛАМА
7.20- 8.00 Программа "СЛЫШУ ПЕСНИ, СКАЗКИ, ЛЕГЕНДЫ"
9.10- 10.00 Программа для детей
11.10- 12.00- Литературно-художественная программа "АЛТАРГАНА"
13.00- 14.00 - Программа для молодежи - "ВОСКРЕСНЫЙ ПОЛДЕНЬ"

ВАКАНСИИ ТРЕБУЮТСЯ

Повар-буфетчица. Тел.: 22-82-50, 22-94-88.
Оделочники на евроремонт. Тел. 45-77-55 (вечером).
Бригада лесозаготовителей. Тел. 42-18-19. (Св-во 60).
Токарь-шифовальщик коленчатых валов, блоков, цилиндров. Тел. 22-95-75.
Крановщик, водитель С. Е. Тел. 22-44-22
Кассиры, бармены с опытом работы. Тел. 33-71-74.
Требуются продавец компьютерной техники, охранник и администратор в компьютерный клуб. Тел. 22-28-51.
Магазину самообслуживания требуются продавцы, кассиры со стажем (продукты). Тел. 25-64-00, 25-69-79.
Пивоваренная компания "Балтика" набирает на работу молодых людей с высшим образованием. Тел. 33-53-75.
Работа в Южной Корее. Тел. 41-11-21, 44-67-28 (Лиц. 15201 РФ 116 Миграционная служба Приморского края)
Работа в Европе, Средиземноморье. Тел. 25-67-32. (Св-во Ж-10801).
УСЛУГИ
СУПЕРПОХУДЕНИЕ. Тел. 22-44-07. (Лиц. № 510).
Автошкола ВОА производит набор на курсы кат. "В". Тел. 42-35-22.
Строительная организация приглашает на долевое участие в строительстве 12-тиквартирного элитного дома по ул. Павлова.
АВТО ПРОДАЮ
А/м «Нива» 2000 г. выпуска, в отличном состоянии. Пробег 17 тыс. км, цвет морской волны. Тел.: 21-09-95, 37-98-62.
А/м "Тойота-Камри", 1994 г/в, цвет белый. Тел. посредника: 26-27-80, 26-07-94.
А/м "Кио-Преджио", 1996 г/в или меньше на а/м "Хундай-Грейс". Тел. 41-07-97 (после 20.00).
А/м "Тойота Марк-2", 1989 г/в. Подробности по тел. 25-62-56.
А/м "Нива" (38000 руб.). Тел. 21-50-45.
"ВАЗ-21053", 1998 г/в. тел. посредника 25-82-68 (вечером).

"ВАЗ-2102" Тел. 45-16-93.
КАВЗ, 1993 г/в. Тел. 44-92-01, пейд. 045, аб. 20257.
"РАФ". Недорого. Тел. 26-85-40.
"РАФ", 1992 г/в. Тел. 45-97-27.
"Урал-4320". Тел. 22-87-95 (вечером).
Монета японский. Тел. 42-47-54.
Автокран на базе "ЗИЛ-130" на запчасти. Тел. 22-44-22.
КУПЛЮ
Любой ходовой мотоцикл. Тел. 26-00-17.
Летковой автомобиль не ранее 1993 г/в. Недорого. Тел. 26-14-17, 21-41-33.
РАЗНОЕ
Продаю прицеп "Скиф 2М", гараж в 41 квартале. Тел. 45-77-69 (вечером).
Сдаю в аренду маршрут. Тел. 26-36-23.
СУПЕРМАРКЕТ
РАЗНОЕ
Алтайская мука, 1 сорт. Оптом. Тел. 26-02-44.
Отдел "Ткани" по ул. Гагарина, 35 предлагает бытовые платяно-костюмные ткани из натуральных и смесовых волокон от 42 до 665 руб.
Вагонка, половая рейка, плинтус, опанелка, декоративная рейка и др. изготовление дверей, остекление балконов, ремонт квартир. Тел. 22-48-50
Цемент - 70 рублей. Тел. 22-90-66.
ПРОДАЮ
Срочно холодильник "Бирюса", телевизор "Голд Стар", тумба под телевизор, б/у. Тел. 42-22-04.
Модуль разборный, S 751 кв м; а/м "BMW-730", 1988 г/в, а/м "Ниссан-Вансей", 1993 г/в.; халаты, пеньюары, пижамы детские, вазелин, шарниры, заготовки ключей. Требуется бухгалтер. Сп. по тел. 22-48-38, ост. КПП, Строители. 42.
Срочно компьютер комплектующими Тел. 26-71-05.
Спальный гарнитур, дубленку. 23-07-72.

Жителей Бурятии приглашает новая здравница, расположенная в живописном месте Национального парка Монголии в долине гора Богдо-Хан, с 1 июня по 1 октября 2002 года реабилитаци и лечению используются старинные методы лечения, усовершенствованные многовековым опытом традиционной медицины Монголии, с применением молока кобы и белой козы.
Желающим поправить свое здоровье в здравнице необходимо иметь заграничный паспорт, стоимость обслуживания, включая транспорт, открытие визы - 6800 рублей на 12 дней.
Обращаться в консульство МНР. Тел.: 21-25-85, 22-04-99.

Ура!!! ПИКНИК ТОВАРЫ ДЛЯ ДЕТЕЙ
Яркий сказочный мир детских товаров и игрушек в новом магазине
БОЛЬШОЙ ВЫБОР ДЛЯ МАЛЕНЬКИХ ЛЮДЕЙ
не адрес: ул. Тарасковой, 11. Тел.: 33-41-11

Захааминай аймагай 75 жэлэй ойдо

(Үргэлжэлэл. Эхиний майн 30-най, шоншин 6-най дугаарнуудта).

Зун бүри ообо тахилган болохо, маанарта бүхэлн ехэ найндэр. Зоншье олон сугларха, хүүгэд ерэхэ, оройдоошье хараа, таяагүй бусад хүүгэдэй урда «гэртээ» байнашууд бидэ «эр» тахьяа бэлэйбди. Сагаан Таабайгаа тахьяад, буужа, тээ урдаханань байдаг Тугал болдоо оо ошожо тахиха, һүүлээрнь ехэ найр дэлгэдэг бэлэй. Маанары барилдуула, үрилдуула, шан үгэхэ, тэрэнь хэдшье юм һэн ашааб, мүнэн шан барюулдаг бэлэй.

Шанаһан зөөхэй, сагаан эдээн (тараг, хүрэнгэ, һү, хурууд) элбэг байха, ообо ехэ мяхан шанагдаха - одоол нэгэ жаргадаг бэлэйбди. Найрлэ хадаа найр - ехэ шүүднэй тоогонойхисо тойрохо, һогтуу галзуушье хүн харагдахагүй, дүхэрэглэжэ һуугаад хөөрөлдөхэ, элжээлжэ байжа дуулахдаха.

Бидэ байн зүрхэлжэ, ообо дээрэньше гараад наадагһаа һэмди. Юушье наадахагүй, модо, мүнэр хухалхагүй гэжэ ойлгодог байгаабди. Юуидшье юм, хүншье байн хорихогүй, хожомынь эндэ, гондэ дуулахаданин.

- Ообо, уула дээрэ буу гарална! Модо, шулуу буу уруулагһаа! - гондэ хорихо байха.

Юу хэжэ болохооб, юу хэжэ болохооб гэжэ ойлгуулбал, дан нинэ хэжэ хорихошье байһанан хэри бин юмтү?

Нэгтэ Бадма Банзаракцаевичтай Хонтобойгоо дурсажа байхадан, энэ гухан хөөрөлдөө һэмди.

Сагаан Таабайман дэрэ үсын Хонтобойн хүүгэдэй «садик» байһан шонини ханагдадаг.

Ямаршье гэмтэмгүй, оройдонь гараад та наадажа байһан маанарай шуулаһаа баясажашье һуудаг байһан бангаа бээ. Хонтобойнонь эхилдэн ажабаданин бишхан бишхан зүргэ хэн ошохо тумла үргэн, дарһам харгы боложо ошоһон, наһанайман замые ариуджаха үгһэн, ариуджажашье байдаг байһан байха.

Захааминай аймагай 70 жэлэй ойдо зориулжа Буряадай телевидениһэ «Тажный край за Капитанкой» гэжэ дамжуулгала бэлдэхээ видеоператор Владимир Жаров, манай жолоошон Гончик-Доржо Хатсаханов бидэ гурбан ошоо бэлэйбди. Анмайг суурхаранай хойго үдэр эртэжэ, Закаменск хотогоо гараад үгэжэ, замдаа шотаг бүхэндэ ороһоор Датахан хүрөөд дэдэ замаараа Сагаан-Мориндоо зорибодди. Замдаа Хонтобойноо ууда бараагдажа гараха зорилготой Санагийн дасан орожо, мин мори арамнайдуулжа, ороһоо сангай залажа абабаб.

Дэдэ харгыманай УАЗик машинада бараг юмдаа, ямаршье үедэ ябададла байһанан, һаагүй ябажа Хонтобойн хүрөөд, эрыюулгын оломоор гаража баруулаад, Ехэ Болдоонин оо урда хушуун багар дээр хэнэ хүртэр ошоод, тогтободди. Тэрэни тушаалаа ойро зуурахаана ехэ эрид, хөөрөлдөөр гаража ябатаргаа Гончик-Доржонин гэнэ үгы болошобо. Володя (тэрэман алыншине хун юм) бидэ хоёр дээрнь гараба хабди, нилгэд болоһон хойно нүхэрэй ерээ.

- Үгы, энэ яшабаһан? Энэ хүртэр ержэ яба бэлэйни, - гэхэдэни, Гончик-Доржо:

- Оройдонь арайхан хүрөөгүй ябатаргаа гэнэ гутаһаа халһираад, тогтон горонгүй машинадаа хүртэр болжоржо орошооб, - гэжэ маанараа хухе бээ.

Өөрөө хүндэ бэлэй хун юм һэн. Түбһэн юумэр һонирхохо, хаана юун байна - хуул анхарһан байха. За арайни аймагта үргэлжэ сүмэ ошоһон хүндэ нүхэрэй хабсагай олоһон, Улаан-Үдэдэ хилтэги һууһан 10 дабахар гэрньше нэгэ түрүүн оеорһон, байһалан эрьдэ комиссой буруу харуулдаг газар олоһон, шүдлэньше бэлжэ, шотагаа магтаһан нэгэ шүдлэньше ехэ хонидхон дуун болоһон, нимэл тайхалтай нүхэрэй байһамди.

Халта тамгаар эрдэ, залуугаар мордошоо болди.

Пан бадаргаад, ороһоо, хин мориёо ариуудаад, нэгэ залуухан шэрэгтэдэ үлгэбэб, оройдонь нэгэ хэдэн байшангууд хушануудые оеорһооб. Урдань эндэ хуша үгы һэн ха, баруун хушаншоо шубуудлэ асарһан байжа болоо. Мулын шимэг, харахаданье юхид байба һэн. Нүхэдоороо тэндэ хооролдожо шуухдаа бодожо гаргаһамни - аяар 39 жэл энэ ообо дээрэ гараагүй байһан байгааб.

Нэгэ үе нэг ообоого манайхин тахихаяа болһон байгаа гэнэ һэн ха, шотагтаа яһала байлдаһан ха юм, гарагдахал байгаа, тингэшье, байн, өөрөө зайжа арилаа бэлэйб даа...

Тэдэ олон жэл боложо ообо дээрэ гарахдаа гошье байгаа, эр болгожо табилан гүртэхидөө һанажа, энэ болгожо табилан шотагтаа нүхэржэ, нүхэдөө дурсажа уярадаһье абаа һэм...

Тэрэ гондор Хонтобойн найхан тала эрдэниһэн мин ха тахьяа болоо, баһа нэгэ ушар дайрагдэжа, телевидениһгэ нүхэдөөр 1999 ондо ябахдаа, тэрэй зорилгоороо гараа һэмди. Манай оператор, монгол нүхэр - Амаржаргал Жагчинвын, журналист Дарима Жамсоева, ассистент-найруулагһа Галина Дамиева гэдэ, нагһай һуужа, гоёшоожо,

хооролдожо буугаа һэмди. Тэрэ гондор сэдхэлни тэнгилэн ябадаг болоо һэн даа.

Колхозой ажал зогсохо, барагдаха бэшэ хадаа ябажал байгаа юм бээ. Хонтобойн малшад байд гээдлэ һэлгэдэжэ байдаг һэн.

Банзаракца абгайнхимнай хайшаашье ошоһон юм, нэгэ зун орондонь хонин дээрэ минни эгэлэ Долгор-Жаб Аюшеева зуһаба. Тэрэл байрадань - Болдогой урда. Манай байрада хэдшье байгаа һэм, ханагданагүй, гансал намтай наадаха хэншье үгы.

Эдэ хоёр хэр удааншье туданан юм, бү мэдэе, нэгэл оншондоо Бадма абгай баабайн дотор гоходо гэнэдэжэ тарайба...

Баабай бэстэй, шамбай, саанаа дотор гоходо бэрхэ байһан юм гээд хэлсэгһи.

- Энээн тойрон нютагаар Улябын хубүүдүшөө хэндэшье дабагдаагүй юм. Үшөө олон лэ жэл соо хэншье дабахгүй. Доржо-Ханда, Сэрэн бэрхэ барилдаашад байна. Эдээнэйш хубүүдынь, Бадма-Жабай хубүүд, энэ Александр, бэрхэл хубүүд ургажа ябана.

Николай ШАБАЕВ

Заахан Ошорой «пастух» тушаалтай би, хоюулан, ингэн, тингэн зунаа үнгэргөөл бээбди. Хожомоо һургуулидаа бэрхэ, гоёор зураха, хурса ухаатай хубүүн боложо үндыгөө бэлэй. Шэтэ хотодо дүтэхэнэ албанда байгаа.

Хойноһоонь би Шэтын советско-партийна һургуулида һурахаар ошооб. Адрестай хадаа бэдэржэ олоһонни, албана ехэ бэрхэ хэжэ, старшина зэргэгэй болонхой, штабта һуудаг хун байба. Часгыһаань алишье сагта гаража ошохо эрхэтэй, байд гээд лэ намдаа гүйгөөд ерэхэ, заримдаа хоноодшье ошохо, городоор зайхабди. Гоёор зурахынгаа хажуугаар үшөө нэгэ һилэхэ, чеканка хэжэ эрдэм өөрөө шудалһан, гоё зурагуудые зураад, тэрэниһэн һилэлһэн бүтээлүүдынь хайрсагаар дүүрэн байха.

Нэгтэ тэрэ хайрсагаараа дүүрэн чеканкуудые намдаа нэрэжэ ерээб.

Үнэхөөр гоёшоһон манай һургуулинид гэрэхэн хайрсагынь ябууд хоһолоод орхоо бэлэн. Тэдэнь мүнөөшье Шэтын, Эрхүүгэй областнуудаар, Яхалта, Буряада - аилнуудаар байһан байха.

Тингэришье албажа дүүргэд ябах саанын болобо.

Сэргэй хубсаһанда погнуудһаа эхилдэ, ямар үүдэлнүүд байдаг юм, бараниһень өөрөө ехэ гоосор хонин, яла-салта старшина орожо ерээб.

Хоёр жэлэй албанһаа старшина боложо хариха ушар хоомор бэшэ аал даа?

- Зай, албанышье дүүрээ, ябахал даа. Тэрэ үдэртөө үглөөдэринь нилдэхэ билет абабабди. Гэртээ ошоод үмдэхэ хубсаһаа гүйсэд, үндэ абажа, намда хадагалһан байгаа. Энэ гэржэ сугдуулаад, хоюулан үглөө үдэринь аэропорт ошообди. Аэропорт соо байтараа, «Газза гараад ерһүүб», - гээд, гарашаба: Сүүмхынь барһан би мүн лэ газза гараад, аэропортын гэнхүүр дээрэ тамхилжа зогсооб. Харан гэнһым Ошоройм хойноһоо сэргэй патруль дахаад ябашаба.

«Сэргэй устай эбдэжэ, өөрөө хэһэн гоёотоннуудайн тэдөө нэгэл юмэн болохоно ха. Ошохо юм гү, яаха болооб. Гэндэ намайе хэншье тоохоб даа», - гэжэ болдоһоор байгари, патрулинид гаража, хажуугаарни аэровокзал хайгаад, сааналбад Ошорой ерэхэдэ:

- Тэдэни юундэ хойноһоонини ошооб? Юун болооб? - гэнһэмни.

- Хэмни, хаанаһаабди, документэ гарга гээ, - гээб.

- Тингээд?

- Тинхэдэнь тинмэ частыһааб. Частингаа командиртай командировка ошожо ябанаб. Документүүдни командирта, аэропорт соо байна, гэб. Тинхэдэни ондоо юушье хэлэгүй гаража ябашоо, - гээб.

Тингээр самолетоо һуулган боложо, гарынь баряад, оруулбаб. Ошооро тинхэдэ һүүлшынхисе хараа бэлэйб... Шубуун сонхо мүргэхэдөө, еро заадаг юм гээд хэлсэгһи.

Таксигаар аэропорт ошожо ябахадманай, нэгэ турлааг сэб сэхэ доошоо нилдээд, машинны урда сонхо мүргэжэ дээшгээ шэдүүдээд, таксини хойно, асфальт дээрэ унашоо бэлэй...

Зай, Хонтобойдоо бусая даа.

Нэгэ зун хойто бэдлэмнай, гүбээ дээрэ, Бадма абгайнхидай орондо Хорло Шойдонова зуһаа агһа һэн. Намһаа дүүмэр Матя бидэ хоёр наадагад болободди. Даныше һаа уһанда орохо дуратай хоёр байһан юм гүбди, тэрэхэн шабартай оломодоо Нууд соогоол үдэрөө барадаг бэлэйбди. Тэрэ үсын Хорло зые балай һайн ханагагүйб, гүбшые хожомынь, Сагаан-Мориндоо ажаллажа байхадан, Хорло зынхи Дабанда мал дээрэ байдаг һэн. Тэрэ үедэ Хорло зыи бидэ хоёр ехэ һайн нүхэсөө бэлэйбди. Үргэлжэ гүйлгөөд ошоһон һэм, һайн тааража хөөрөлдэхэбди, тамхинша гээшэмнай. Намда ехэл һай һанаһан, юухэншье һаа, нэгэл бэлэг барюулаад гаргаха. Машанай бэлэг мэдэжэ бэд даа.

Нэгтэ «ИЖ» түхэлэй хажуудаа тэргэтэй мотоцикл абаха болоод мүнэг гүйлдэбэб. Дабан гүйлгэжэ ерһэмни: «Хэзээ бусаахабиһи?», - гэжэ асуунышьегүй. Хорло зыи бүхэли мотоцикл мүнэгэ барюулаад табья бэлэй. Тэндэ ошобол, мүнэг олохо хаб гэжэ мэдээ һэм.

Тамхияа хаяа, наһатайшье болдо һаа үри хүүгэдээ, зээнгэрэ харалсаад, үшөөл сарюухан, энэ мэлдэ һуудаг юм даа.

Мотя ажаллаа хээдлэ, эжыгээ харалсаад гэртээ, дүүнэринь - Галя, Бэлшэртэ гэр бүдөөрөө (Баяртан) фермер, Намсалма - нотагайингаа дунда һургуулида орол хэлэ, литературын багһа.

(Үргэлжэлэһын хожом гараха).

ХОНТОБОЙДО

(Дурсалга)

Манайхнаа болдогой урда хониншод хүртэр 3-4 зуулаад тэмэр байа бээ, үдэр бүри тиниһэ гүйлгэ болоо һэм. Тиндэ оройдоол 3 гухай наһанай Ошор байха, харуулшаниһе малаа хараа даабаритай, тингэришье наадажал үдэрөө үнэргөө бэлэбди даа. Баабайн үшөө нилгэришье Думта гэдэ бүхы наһаараа Сахирта һуугаа. Тэрэни түрэгидөө үлгэн басаланиһын энэ Долгор-Жаб эгэшэ бэлэй. Намайе баһаһамни хойшо, номнохо газартаһи номножошье бангаад дөмжлэн, гухалһан хун юм. Үргэлжэ юумые һайн гээшын хэлжэ, ухаа заажа байдаг бэлэй Хожомоо, ажалда ороод хүдэлжэ байхаданин, зүблэл заабарышье үгэхэ, зон соо үргэлжэ магтажа, нааханыше амжалтатай ябабанин, омогорхожо ябаа. Мүнөө Сагаан-Мориндоо хэды толгой хони, малаа хараад, Будла-Жаб хурьяхантай ан-буһан ажалууна. Хубүүн-Александр, нотагтаа захиргаанай толгойлогһо, Сөгзма - Улаан-Үдэдэ. Зун болохоод тэдэниһэ, мүн үхибүүдынше «командажка» үһиһэ худһаһаа абуулаад һуудаг. Эдэ хоерой эгэшэ Люба Санагада үгтэжэ эрэ болоһон, баһал энэ эжыгээ орхидоггүй, өһндөөшье, үхибүүдыншье гүйлдэжэ эрэдлэ ошожо байдаг юм.

Хонтобойдоо, Ошоройнгоо һахюуд болоод байха үедөө, тэрэниһгэ шадалгүй заахан хада, тасааладшые абахан.

Хонинһой дал зайгаад, хойгуурни, маанарһаа үндэр хорон халаахай үдхэнөөр ургадаг бэлэй.

Нэгтэ Ошоргоо хубсаһыень хуу гайлуулаад.

- Энэ халаахай руу гүйдлөөрөө ороод, саанань гараһан хун ёһогыл эрэ хун болодог юм, - гэжэ тэрэни руу гүйлгэхөөр түхэргэ байтараа харан гэнһын, Долгор-Жаб эгэшэ ходел унаад ябадаг сагаан морсороо баруун тээшэ ержэ ябаба. «Зай, лэһини нилгээр буруу юумэ болохоно», - гэжэ ойлгоод мүнөөхисе зогсоохо һанаатай харан гээд, урдибгүйб. Яагаа үдэрөөр бэрхэ боложо, минни ганса үгөөр гүйлгэн юм, гүйдлөөрөө тэрэ халаахай руугаа ороһолой...

Зай, нилгэришье, минни хэхэ юумэ эндэ ондоо үгы, бүгэн дээрээд...

Зүүн гэншэ дарашоод бээб даа.

Тэрэниһгэ үдэр бүри залуухтай болошоходонь тэрэниһгэд, Хонтобойн хойто бээ Бадма абгайнца ябашадаг бэлэйб. Нуудаа шабартай оломоороо оймгоод лэ, саанань үндэр гүбээ гарабад, баһал нэгэ бишыхан гэрхэн, Бадма абгайнхи (Соктоес Бадма) баһал хониндээрэ һэн гү гээд һанаһаб. Өөрөө шамбай, сула бэстэй хун һэн, барилдааша ябаһан юм. Түрүүн Бортодоо һуужа байхадан Мэлэ, Баян-Гол, Бортынгоо бүхэншүүдые бараниһень дабаад, Сагаан-Морин ердэг юм ха. Зунай һайндэр боложо байгаа. Барилдаанда «биб» гэншүүл баран лэ һуугаад бээ даа.

Согтын Бадма Шабаае Шэмэд хоёр һууһан зоноо динлгээр динлгээд, эгээ һуулдэ хоюулан үлдэг юм ха. Зоншье гээшэ шууяшаба, эндэ гээдэ боосоон болоно.

- Манай Шэмэд унагааха!..

- Манай Бадма динлэхэ!..

Эдэ хубүүдые хэншье һая нааша динлэхэгүй, - гэжэ баабай хожомынь намда хоорэхэ, Уляба аймагаараа ехэл омогорхожо ябадаг һэн.

Нэрээшье, мүнөө дээрэ, Сэрэн ахайн Саяан Чингис хоёр лэ нюртага «шоройдоогүй» ябанад аймаг соошье абадан байха.

Бадма абгайнцаа гүйгөөд ерэхэдэм, үбгэн намда ехэл мэхэй һэн. Зада «допрослоод», һайн дээрлүүдэ гаргаха.

Хубүүнынь, баһа нэгэ Ошор, намһаа аха-һургуулини наһанай бэлэй. Намда дээрлхэн һагад, ехэ хун болоод абаха, гүбшые баһал гансаараа хадаа уйдадаг байгаа юм бэшэ гү, түрүүшээр ехэл олзуурхаха, наадахабди. Ехэнхидэ Хуһан-Толгойн үбэрөөр, хонид соогур наададаг бэлэйбди. Тэрэ үндэрһөө харахаданин, гоёл һэн даа: доогуурини Нууд, эрыюулгын оломоо доошоо, үргэлжэ шугы руу ороод, урдаха, үбэрэй хормой шугы хоёрой хоорондуур шаһамал харгы зурыжа зүүтэхэ... Улааганан элбэг энэл шугыда һэн.

Гэртээ ошоходоо, эрыюулгын оломоор уһа гарахаа айхаб, шабартай олом хойгуур, холо, Ошор, һайн тарабал, уһа гаргаад үгэдэг бэлэй. Бидэ хоёрой һайн таралга хоморшоог һэн. Хэрэлдшээдэг байгаабди. Наһаар илгаатай хоёрто элдэбин шалтагарадаг лэ байгаа бээ даа.

Нэгтэ газараа һуугаад, халта шодээ анид гээд, юушье юм, гүбэржэ оробо. Эндэ гээд буряад лэ үгэнүүд дуулдаха хэбэртэй.

- Энэһини юун гээшэб? - гэхэдэни, тэрэм һургуулида ябадаг хун хадаа:

- Шүлэг уншаһаб, - гээб.

- Худалаар бү хэлэ, нимэ шүлэг байдаггүй юм, - гээб.

- Ши юу мэдэһэн хүмши? - гэхэдэни,

- Шүлэг гээшэһини ондоо байдаг. Баабайминь намда заажа үгһэн юм, - гээд, бээ абтанагүйб.

- Хэлын теэд, ямар шүлэг зааһаһан хүмши, - гэхэдэни, байбайнгаа намда сээжэлдүүлһэн шүлэгүүдэй нэгынь хэлэбэб:

**Сэмжаан тамжад девадан, жени жудан
бралвар журжиг,
Сэмжаан тамжад дугналдан, жудан
бралвар журжиг,
Сэмжаан тамжад дугнал, мэдвин девадан
ми бралвар журжиг,
Сэмжаан тамжад иррин чогдан нидан
бралвиндан, немлаа нэвар журжиг.**

- Энэһи юун шүлэг гээшэб. Иимэ шүлэг байдаггүй юм, - гэжэ дээрлэхэбэб.

Яахабши, үнэн бэшыемнай шиндэхэ ондоо хүнэй үгы хада, табилдаа һэн гүбди, үгы гү, тараа бэлэйбди.

Ошоршые намайгаа динлэдэг һэн даа.

Хожомынь һайн нүхэд болохой, Мэлын һургуули суг дүүргэ бэлэйбди, мүнөөшье ушархадан, ехэл һайн хөөрөлдэгшэбди. Ошор бэлэ Володя болонхой, бүхы наһаараа жоолошон ябаа. Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг...

ТВОРЧЕСТВО ПОЭТА – СВЯЗУЮЩАЯ НИТЬ МЕЖДУ МИРАМИ

Представляя человека, принято перечислить все его награды, чины и занимаемые посты. Так получается веселее. Однако есть люди, чьи имена самодостаточны, они не требуют каких-либо уточнений, дополнений и словесных украшательств. Именно таков Давид Никитич Кугультинов, ибо этим уже все сказано. В Калмыкии, в России, и уверен, что и во всем просвещенном мире, имя и творчество Поэта известны всякому культурному человеку. Его стихи, написанные на родном калмыцком языке, неоднократно переводились на языки многих других народов, и вовсе не потому, что был он когда-то начальником в Союзе писателей, а просто стихи хорошие. Это лично мое мнение, я ни в коей мере не претендую на литературоведческий анализ ставших давно хрестоматийными строк, но многие из них для меня были, есть и будут опорой в минуты, когда требуется максимальная концентрация всех душевных сил.

Могу ль усомниться,
однажды изведав,
В том чувстве,
что с вечностью я -
неделим?
Быть может оно -
от степных моих дедов?
А может испытано мною
одним?
Меж миром и мною
исчезли границы.
Я - воздух. Я - ветер.
Я с далями слит.
И кто различит -
это мысль или лица
Над вольным шуршащим
покоем парит.
Как просто сказано! Но
какая беспредельная глубина
открывается в этой не-
замысловатой формуле: надо
сердце свое сжечь, чтоб
сделалось светлее во
Вселенной. Прекрасный,
чистый, глубокий и вечный
пафос - чтоб быть богаче,
больше жертвуй сам, чтобы
быть счастливее - поделись
счастьем с другими. Это

Общественность Республики Калмыкия широко отметила 80-летие народного поэта Калмыкии Давида КУГУЛЬТИНОВА. Делегации нашей республики - журналистам и писателям Лопсону Тапхаеву, Галине Базаржаповой посчастливилось участвовать в юбилейных торжествах по этому случаю. Вниманию читателей предлагаем размышления Президента Республики Калмыкия Кирсана ИЛЮМЖИНОВА о юбиларе и роли поэзии в нашей жизни.

формула жизни - "я в системе мира" и "мир во мне". И не пужно здесь никаких расчетов, обыденное, меркантильное, сиюминутное - все вторично. Какой практический смысл в пении соловья, в колыбельной, что мать поет младенцу, в звоне капели, что наполняет радостью сердце? Мы приходим в этот мир затем, чтобы могли спокойно уйти наши отцы, чтобы могли счастливыми родиться наши дети. Великие, чистые, исполненные невероятной глубины строки Давида Кугультинова - как связующая нить между мирами.

Не думаю, что сильно ошибусь, если скажу, что не так давно все культурное человечество пережило одну из ужаснейших своих трагедий. Помните, как талибы, несмотря ни на какие уговоры и увещевания мировой общественности, все-таки взорвали статую Будды, Будды, много веков подряд печально взиравшего на тщетные людские попытки обрести покой и счастье на этой земле. Не ошибусь и я, если скажу, что все культурное человечество разом содрогнулось, когда осколки божества, пусть и чужого для кого-то, низверглись с высоты к подножью скалы, которую почитала, как святыню, чуть ли не треть населения планеты.

Поколения людей - это не только новые открытия, новые произведения искусства, новые мысли. Это - судьбы, наполненные радостью и страданием, миром и войной, жизнью и смертью. Не чувствовать этого, не охранять прошлое - невозможно. Хотя бы раз в жизни каждый задать себе вопрос - как и что я должен сделать, чтобы

"Вселенная была светла".

Общая духовность, общая судьба, общая память, объединяющая всех жителей нашей республики, - это не что-то неопределенно-отвлеченное, живущее вне нас, в холодной пустоте, само по себе. Нет, это реальные люди, которые жили раньше, которые живут и сейчас. Они - лучшие, те, кого в "Джангаре" называют "исполинами державы". На их плечах Атланта свод небесный, держатся национальная культура, искусство, традиции. Именно они терпеливо открывают всем, кто готов их услышать, и смысл жизни человека, и цель его прихода в этот мир, учат любви и уважению к прошлому.

Они - главные Хранители уникальной культуры народа и истории, ее сути, ее смысла. Они слышат и видят сердцем тысячелетнюю историю кочевых цивилизаций Центральной Азии: предков - ойратов, прогрессивные завоевания эпохи Чингисхана, переселение из Азии в Европу,

образование Калмыцкого ханства, вхождение Калмыкии в состав Российской империи...

Они "помнят" в сердце своем героев "Джангара", многих искусных воинов, политиков и творцов прошлого. Они - "национальное достояние" Калмыкии". Бесценные сокровища своего Отечества! Высшие силы наградили их призванием быть Хранителями, нам остается только признать их силу, их мудрость, их миссию. Признать и следовать за ними...

Стоит, видимо, подумать над тем, чтобы понятию "Национальное достояние калмыцкого народа" придать особый статус, который можно закрепить официально. Зачем это нужно? Самим Хранителям вряд ли это необходимо, пусть и в малейшей степени, смысл их жизни в ином. Но в первую очередь - это пужно нам, внимающим и идущим следом за духовными поводырями.

**Не без добра наш мир
большой:
Найдутся чуткие души,
Они услышат непременно
Твой зов, хотя б издали!
Земля жива, и жизнь крепка
Их добротой**

благословенной.
Давид Никитич Кугультинов - Народный Поэт, Глава Совета старейшин степного края... Выше, как говорят, уже не взлетишь, большего успеха и признания при жизни просто не бывает. Кто-то о Давиде Никитиче образно сказал, что он нужен калмыкам для того, чтобы никто в степи в пропасть не свалился. Точно и совершенно правильно сказано.

Да, я знаю, этому ушеленному человеку вполне хватало трижды заслуженного почета и славы. В сердце своем я уже давно присвоил Давиду

Никитичу звание "Национального достояния", но мы должны это сделать официально - мы должны при жизни отдать дань таланту и мудрости Учителя, отблагодарить его за дело всей жизни, за яркую любовь к Калмыкии и калмыцкому народу.

Вот вы послушайте, что пишет он о себе, это ли не наказ всем нам и всем, идущим нам на смену, - завет на все века...

**Когда как вестник
торжества и славы
Ко мне пришел бы
старец белоглавый,
Калмыцкой старой
сказки чародей,
И подарил мне счастье
всех людей,
Я б это счастье разделил
на части,
Всем людям поровну
я б роздал счастье,
Но если б он собрал
в один комок
все, что печально
на земном просторе,
Чтоб в сердце у себя
вместить я мог
Все наше человеческое
горе,
Я б горе вместе с сердцем
сжег дотла,
Чтоб сделалась Вселенная
светла.**

Время пролетает незаметно. Память остается навсегда. Американцы поняли это раньше нас. В Америке давно есть люди, которыми нация гордится прижизненно, отводя им почетные места в национальном Пантеоне Славы. Гордится открыто, не боясь упреков в "культ личности". Хотя, если посмотреть с другой стороны, - почему бы и не культ? Культ гордости и восхищения современниками своими - людьми прекрасными, достойными, преданными своей земле, своей истории, своему народу, своей стране. Людьми, освещающими Вселенную.

**Президент Республики Калмыкия,
президент ФИДЕ
К. ИЛЮМЖИНОВ.**

ҮГЭНҮҮДНИ, ШҮЛЭГҮҮДНИ

Сагтаа, ехэ холоһоо
Саанһаа, тэндэһээ
адхаржа,
Сайжа, тание хүлэһэн
Саарһа баяраар дүүргэжэ,
Шуяад гэрэлтэһэн үгэнүүд
Шуумгай намда eryl,
Шүлэгэй гэгээрһэн
мүрнүүдтэ
Шүтэжэ үтэрлөөд орыт!
Хэзэһнээ нааша танингаа
Хэрүүл шууяа үгыгөөр
һайн дураараа ерэхитнай
һанаандаа барижа
үрээлээб.
Инагуудта танингаа
тооложо,
Этигэжэ, жэддэ шахуу
Жаргалан абтай хүдэлсэдэ
Жэгүүртэ дэбисэ
хүлээлэйб!
Шүлэгэй арюун дурим
Шэрүүн шадал үзүүдэг.
Үгэнүүд шүүрээд, хүсөөр
Үймүүжэ һууряа олодог.
Тааралдлын бага
һаһаһаа

Таагаад шахуу мэдээб.
Тингэһнээ хадаа танингаа
Тэбшэһнээ һайшаар тодолооб.
Үйдаһанда омог үгэхэ,
Үддэһнээ тэжээл үгэхэ,
Даарһанда дулаа үгэхэ,
Дарлагдһанда сүлөө үгэхэ,
Үхэл үгы мүнхэ,
Үльгэрэй нүлөөдэ орохо,
Үнэнэй һэдбэри хүтэлхэ
Үүрнүүдни, үгэнүүдни,
Жаргал тание дууджа
байна!
Жэгтэй хуби бэлэглэдэг
Жэгүүрэй холоһоо дэбисээд,
Жэрысэ һайханаар олоороо
Жэһингэмэ аялга
хүнхинүүдээд,
Жэлбэ тэбшэжэ
намдуулаад,
Инагуудни, баярайм үгэнүүд,
Ерэжэ, сэдхэлэм ханааһыт,
Сагаан хубитай үүдээр
Саанһаа, тэндэһээ
адхаржа,
Саарһанай сөбөр хуудһые
Сагтаа инагажа дүүргыт!

ХАЛЬМАГ-ТАНГЧ

Таалаһан дотор сэдхэлһэн
Тангариг гаргажа хэлэһэб.
Эрмэгтэй шахуу болбол,
Эршэмтэй шахуу болбол,
Элһэтэй шахуу болбол,
Үбшэнтэй шахуу болбол,
Гантай шахуу болбол,
Галабтай шахуу болбол,
Гасалантай шахуу болбол,
Гашуудалтай шахуу болбол,
Үддэдэг шахуу болбол,
Гомдуудлаг шахуу болбол,
Газар дээрэ ори
Гансахан шамайгаа яахаб?
Зүдхэжэ шам руу хүсэддэг
Зүрхэсэ яажа хангахаб?
Уужам ябахдаа һанажа,
Уйлаһан нулимсам гашуун.
Ойрындоо хэһэг бэлэглэһэн
Үргэмжэтэй баяраймин
һолоһо,
Илгэжа сэгжэдэ баринан
Ядаһан Хальмаг-Тангчимни!

Тангч - арад зон, област.
Хальмаг Республика гэжэ ойлгосо.

Көглтин Дава, Хальмагай арадай шүлэгшэн

ХАЛЬМАГ ҮБГЭД
Хальмаг үбгэдэй шарайе
Хаража удаан шэжээлээб.
Урын сагай хөөрөө
Урһалаадань уншахаар
һэдээб.
Гансал тэднэй шарайн
Булһан аниргүй, муһхамал.
Гатаһан, үзһэн хамаһын
Газарһаа гараһандал тодол.
Гасалан үзөөб гэжэ
Гашуудан, заяаһаа харахаш.
Баатар болооб гэжэ
Бааһадан, бээс магтахаш.
Муу, һайһине ади
Мийлэһэн тодолог үбгэд
Хальмаг уладай абһаасы
Хадагалжа батаар баринад.

ДЭЛХЭЙН ШЭМЭГ
Хүн болгонинэ
сэдхэлһнээ гүндэ
Хэбрэг, бага, гашуун,
амтайхан.
Сагай ерэхэдэ, эсэһэй
эсэстэ
Сүдөөржэ, газарһаа
гараад мандаха

Далда дуран хаража
хадагалһаа
Хожом тэрэн
жэлнүүдэй һэлгэһэн
Эрхэ бэшэ лабтай ерэхэ
гэжэ
Өөрөө тэрэ хүн
пайдажа хүлэһэн
Худал хуурмаһые, хара
хүсые
Холоһоо мэдэжэ
хойһонь үлдэһэн
һайн һайханые,
зориг, этигэһые
һанаанай сөбөрые
дуран дуудана
Хүн болгон сэдхэлһнээ
гүндэ
Хүнэй нэрые өөдөн
үргэһэн
Дурые хэһэн хадагалһан
түлөөдөө
Дэлхэйн амидаралай шэмэг
болонь
Хальмаг хэлэһэн
Лобсон ТАПХАЕВ
бураадшалба

ДУУН БОЛОҮОН ШҮЛЭГҮҮД

ВЛАДИСЛАВ ТУГУТОВИЧ ТҮГДЭМЭЙ. 1945 оной апрелин 12-то *Увс* аймгийн *Тугутович* гайнай түгэсэхэ жэлдэ дууша, шүлэгшэ сэдьхэлтэй хүбүүн болжэ бэ. Арадай ажахын элдэб халбаруда хүдэлөө. Гэбэшье Владислав Тугутович гээшье хэзээдэ сээжэ сэдьхэлдээ бөөмэйлэн ябаа. Дуун боложо эдгэлхэ шүлэгүүд ондоохон лэ байдаг. Мүнөө Владислав Тугутович дуун болохо 90 шүлэг бэшэнхэй, энээнэй 30-нишнь дуун болоог, арадай долгёор эдгэлжэ байдаг. Иимэ эдгэхитэй, шүлэгшэндэ дуун болохон болмуудайнгаа ном гоё найханаар хэблүүлэн гаргуулхыень хүсээл даа.

«Уян сэбэр алтаргана» гэхэн шүлэгөө автор июнин 29-30-да болохо бүгэдэ Буряадай арадай дуунуудай «Алтаргана» гэхэн фестивальда зорюулба.

Владислав Тугдэмэйн дуун болохон зарим шүлэгүүд: «Хэжэнгэмнай», «Мүндэлхэн бээ гамная», «Баунтмнай нангинхан», «Дэлгэр сэлэн Джулингэ», «Тохорюугтамнай», «Хүнэй наһан», «Дуунуудни», «Ушхайтамни, угтаарай», «Уелхэ наһан», «Хэлбэлзээ Хуригаднай».

ВЛАДИСЛАВ ТҮГДЭМЭЙ

ХҮХЫН ДУУН

Ябар шамай хүлэгээд
ангай дайдам ногоороо,
хүхын зулай үрсэгээд
хүхын илдам доңгодоо.
Дуулим хүни хүхын дуун
хүхын хэргээн эдэлээрэй,
дуудан үни хүхын дуун
дугым болоод сэхэлээрэй.
Мамаг зулгы наһаннай
ябаар бардам зугаалаа,
шал шамбай дурамнай
алаад сагтам урялаа.
Дуулим хүни хүхын дуун
хүхын хэргээн эдэлээрэй,
дуудан үни хүхын дуун
дугым болоод сэхэлээрэй.
Хүтэл намаа хүбшэдөө
хүхын хүгжэм замхаагүй,
хүсэл дорюун үедөө
хүнэй сэдьхэл галхаагүй.
Дуулим хүни хүхын дуун
хүхын хэргээн эдэлээрэй,
дуудан үни хүхын дуун
дугым болоод сэхэлээрэй.

Аажам Гүүндээ, аглаг
Ульдэргөө
Ангаар баян Заза, Тэлэмбээ
Аадар тарьян, жэмэс
бүрхөөгөө,
Алуу малаймнай шэмээр үргөө.
Алтан Үндэр, Баян Хаамнай
Арюун дайдымнай сахинхай,
Аза, хүлдэ Дархитамнай
Агуу замымнай далланхай.
Суута гурбан Ехэ Яруунаа
Солоор магтаад уран улднай
Зандан Жуугаа мүнхэ
тахяарай,
Заяа золтой, найдам нуугаарай.
Алтан Үндэр, Баян Хаамнай
Арюун дайдымнай сахинхай,
Аза, хүлдэ Дархитамнай
Агуу замымнай далланхай.

Атар хүрэг, адуун түмыс
Ахалан залгаа үдхөөрэй,
Агта нэрээ, агуу тулыс
Асаран мандаа үргөөрэй.
Монгол, буряад нютагтаа
Морин эрдэни хүлэгнай
Мүнхэ солоор урданһаа
Мүргэл жэнхэни үрэлтэй.
ТЭХЭРИЖЭ ЭНХЭР НЭЙБ
Мүнхэ тайбан тоонтоёо
Мүнөөш холон хананаб даа,
Мүшэн найжа тэнгэрээ
Мүргөөд, бодол тахидагби.
Түрэлхэн эхэ нютагаа
Тэхэрижэ энхэрнэйб,
Түлэгхэн эхи нүхэдөө
Тэбэрижэ хүндэлһэйб.
Зүлээ найхан дайдаяа
Зүндөөш тодол үзэнэб даа,
Зүрхэн тайжа найдалаа
Зүдхөөд, олол дүмэдэгби.

Угым үршөөн һануулһаар
Урин дэлин ганганалдаа.
Дун сагаан шубуудай
Дуран үнэн сэхэ гээ,
Зол заяан, сахюусым
Зориг, хүлдэ энэ гээ.
Угы гансаа хайралһаар
Үншэн зарим хун шубууд
Харини зүгһөө хадуураад,
Хабар дахин бусанал даа.
Дуун сагаан шубуудай
Дуран үнэн сэхэ гээ,
Зол заяан, сахюусым
Зориг, хүлдэ энэ гээ.
Урма зангым найжалаад
Уян зохид хун шубууд
Утын замай урягаар
Уянгалан дахуулаарай.
Дун сагаан шубуудай
Дуран үнэн сэхэ гээ,
Зол заяан, сахюусым
Зориг, хүлдэ энэ гээ.

Ууган холын шэнжэтэй
Урин хэтэл ханагдана.
Буяма хаһа соо замхаагүй
Бушхан зунаараа сэсэглээ,
Дуулама ханаан соо галхаагүй
Дурсан шамайгаа сэнэглээб.
Уужам дайдын элшэтэй
Уян сэбэр алтаргана
Ууган холын шэнжэтэй
Урин хэтэл ханагдана.

БОДОЛНУУД

Үргэн дэбисхэр дайдамнай
Үндэртэй, набтартай гээшэл
ха.
Үнгын дэлисэ улднай
Үлэйтэй, хээдэл ха.
Түргэн эрьсэ харгымнай
Түншэтэй, түбэгтэй зайдал ха,
Түбин үнгэтэ байдалнай
Түшэгтэй, хүзэгтэй найдал ха.
Урин дулаан нютагнай
Угтаа, үдэшхэ гурымтайл ха,
Уян зулгы нүхэлнай
Уйдаха, хүхихэ ушартайл ха.
Үйрэн ургаһан үхибүүднай
Үзэхэ, үрдихэ эхитэйл ха,
Үбгэн, залуу үемнай
Үбдэхэ, үндыхэ бээтэйл ха.
Галдал улаан нарамнай
Гасалха, ургуулха жэнтэйл ха,
Габар найдам гансамнай
Гамнаха, дурлаха хэмтэйл ха.
Мүшэ эрьһэн дэлхэймнай
Мүльһэтэхэ, сэсэглэхэ
галабтал ха,
Мүрлэн элиһэн наһаннай
Мүндэлхэ, мүнхэрхэ зуладал
ха.

ЯРУУНЫН АЙМАГАЙ 75 ЭЛЭЙ ОЙДО ЗОРЮУЛНАБ

Яаблан дабаан, Худан
Сагаанһаа
Ялбаад Хэндэ, Тулдуун,
Эгэтээр
Яабан гогор хүгжэн хэргээб
даа
Ямба, хэшэгтэ Яруунамнай.
Алтан Үндэр, Баян Хаамнай
Арюун дайдымнай сахинхай,
Аза, хүлдэ Дархитамнай
Агуу замымнай далланхай.

Монгол, Буряад нютагтаа
Морин эрдэни хүлэгнай
Мүнхэ солоор урданһаа
Мүргэл жэнхэни үрэлтэй
Хүдэр туруу, хүнды сээжые
Хүсэлэн табтай тэнжээлши,
Понор шэхээ, сээгы нюдые
Подолон гамтай сэнгээлши.

Түрэлхэн эхэ нютагаа
Тэхэрижэ энхэрнэйб,
Түлэгхэн эхи нүхэдөө
Тэбэрижэ хүндэлһэйб.
Үлгы хээрэ айлханаа
Үлгөөш бүхэн харинаб даа,
Үргэл дээжэ сайханаа
Үгэлөөд, шүтэн сасадагби.
Түрэлхэн эхэ нютагаа
Тэхэрижэ энхэрнэйб,
Түлэгхэн эхи нүхэдөө
Тэбэрижэ хүндэлһэйб.

УЯН СЭБЭР АЛТАРГАНА

Шааяма бороо соо гунхаагүй
Шадал хабаараа нахилзаа,
Ааяма халуун соо ангаагүй
Атар талаараа сахилзаа.
Уужам дайдын элшэтэй
Уян сэбэр алтаргана
Ууган холын шэнжэтэй
Урин хэтэл ханагдана.
Хүүемэ һалхин соо хүлгөөгүй
Хүдэр шэлбээрээ сасаглаа,
Уяяма жабар соо хүлдөөгүй
Угтан хэбээрээ харагдаа.
Уужам дайдын элшэтэй
Уян сэбэр алтаргана.

МОРИН ЭРДЭНИ

Хада гүбэй, хангай дайдыс
Хаһалан сагтаа дабшаалди,
Хари холын замай заидыс
Ханилан сугтаа туршаалди.

ХУН ШУБУУД

Хэжэ мүнгөөр сайбалзаад
Хэтэ нангин хун шубууд

Уншагшад аймнай туршалгануудһаа

АФГАНИСТАНДА НҮГШЭХЭН ХҮБҮҮДЭЙ ДУРАСХААЛДА

Афган дайнай гүлэн соо
Ашагта нэрээ мүнхэлөөшгэ
Арадай сэдьхэлдэ мартагдашагүй!
Айдар залуу наһаяа утын нойроор
ээлбэт
Агхархан шунанайтнай горхог
Ашата габьяагаар сэгнэгдэбэ.
Айдар наһаяа гамнангүй
Албана үнэн гүүргэбэт
Эхын зүрхэнэй уйдхар
Энэ наһандань дууһашагүйл.

Ая гангаар анхиланхай,
Залуу хүрэг эрдэмтэй
Зондоо хүндэтэй нютаг юм.

Дуулим найхан Үлэйтэмни
Бадма сэсэгээр бүрхөөгдэнхэй,
Үбгүүд, хүгшэдэй үрэлтэй
Үхибүүн наһанайм нютаг юм.

АША ХҮБҮҮН АМГАЛАНДАА

найхан зүүдээр үзэгдэжэ,
Дээдэ түрэлһөө морилжо,
Дэмбэрэлтэ найхан гэлхэгдээ
Дүүрэн жаргал асараалши.
Энхэрэн байха эхтэйлши,
Захадан ябаха эсэгтэйлши,
Холын харгыда гарахадашо
Хайрлан байха абатайлши.
Хойноһоош зальбаран хууха
эжытэйлши.
Дүрбэн тэгшэ ябажа,
Дүүрэн жаргал эдлээрэй!
Хурсахан хоёр шодонэйш ошон
Гүнзэги ухаанай тэмдэг лэ,
Жаргалтай гоёор наагдадаш,
Жагайм наһан ханаргана,
Зохидхон налгай үгэнүүдгээш
Зосоом ехээр уярна,
Хөөрхэн жаахан хүбүүгээ
Хүлэжэ ядан хууналби
Харан байжа өөгшөөнэб.
Тэбэрин ехээр тааланаб,
Тэнсэглүйгөөр хайралнаб.
Таалан байжа уярнаб.
Аша хүбүүн амтантайхан,
Амгалан гэжэ нэртэйлхэн,
Аба эжын үршөөлтэй
Өөрын хуби заяатай!

ИНАГНИ

Сэлгээхэн найхан Хэжэнгэдэмни
Сагдуулхан модод нахилзана,
Сасуутан нүхэд сооһоом
Сэдьхэлэйм инагни илгарна.
Уужам найхан Хэжэнгэдэмни
Улаһан модод нахилзана,
Үетэн олон нүхэд сооһоом
Урихан инагни илгарна.
Бууралхан найхан Хэжэнгэдэм
Боролжо модод нахилзана,
Бултанхан олон нүхэд сооһоом
Баталсан инагни илгарна.

ҮЛЗЫТЭ

Уужам найхан Үлэйтэмни
Баглаа сэсэгээр нагханхай,
Ажалша малша зонороо
Агаршанан нютаг юм.
Аажам найхан Үлэйтэмни

ШОГ РАССКАЗ

«ТААРУУ ШЭЛ АБЫШ ГЭГШЭ БЭШЭ ААЛБИ...»

Будын Самбуутан гэжэ айлайхи байгаа ха. Самбуугай һамган нюдэ муутай аад, нюдэнэй шэл салин юумын гарахагүй ядуу сагта абажа хүшэхүүрөөгүй хэн.
Самбуугай һамган Цырегма нүхэрэйнгөө талаар ошон хойно, хүршындөө нэгэ оролго шалая пиля гэлдэжэ, һамгадай хөөрэлдөөн юу барагдаха нэм. Тэрээн хоорондонь түрэлхэн хүбүүн Ойдоб городһоо ябууд ороод, нэгэ саарһан дээрэ «Цырегма абгай, би сай уугаад, яаралтай гарабаб» - гэжэ бэшээд, доронь ехшээгээр Ойдоб гэжэ нэрээ табяад ябашаба. Цырегмаа шэлгүй хэн хойноо жэжээр бэшээн юумынь ойлгонгүйгөөр «Аа, баарһан Самбуумни нэгые хэлэжэ, түлээндэ гараал даа» гээд, гэр бараан сохиёо нэгэ жаа хам хум гэхэн болоод, «хэдэ хүн ошоо гээшэб, эдихэ юумээ бэлдэхын урда, нөөхи хатуу харагүйгөөр бүтэхэгүй гээд, алаабхи унаган жороо табилуулан гүйжэ, литр хары абаад ерээб. Тэрэнээ холодильник соогоо табижархиба.
Хабарай хамаг юумын нэбээрээ гэжэ байһан үе хэн ха. Зай, юу хэлэлтэйб, холдообхо сооһоо гахайн хуухалхан тархи оруулжа, шанахаяа табижархиба, нэгэ хэдэ хартаабхатай. Хорёогойнгоо үүдэ сэлижэрхөөд, Цырегма үбэлэйнгөө нөөсэһөө хэдэн даһалһан үгэрсэ, салат хамаг юумэ бэлдээд, гахайнгаа тархи дэн үлүү бусалгангүй абаба. «Яагаа удаан болон гээшэб, нөөхи хөрөөнь, барнаагын эмдэрээ юм аабы» гээд, эжэлүүдгүй Цырегма нөөхил хүршынхи руугаа ошобо. Энэ айл хэдэн жэл хуугаад, орой хүүгэдгүй байгаа. Тиймэһээ хүршэ Цыбигжабай үхибүүдтэ ехэ дуратай хэн. Хоёрдохоор, ажалгүй һамгад дэлхэйн эдеэн болохогүй юумэ хөөрэлдэн, үдэрөө эльгээдэг байгаа. Цыбигжабайнгаа һамган Долгортоёо хоо жэбээ хөөрэлдэжэ дүүргээд, ошон гэхэйн, гахайн төөлэйшье барагсан гүбижэрхинхэй, хүхэ манан болотор тамхи татанхай Самбуу Цыбигжаб хоёр нилээн болошонхой, түлээншье байхагүй хуужа хуубад.
Самбуугай Цырегма гэмэржэ эхилбэ: «Юугээ Ойдоб гэжэ бэшэбши, харин гандшоод, намай мэхэлээбши!» Самбуу һамгаандаа хэлэнэ: «Ходо шамда дэлхэйн памада жэмээд, дүхи мүйи абанхаар, тааруу шэл абыш гэгшэ бэшэ аалби, би шамда мүнгэ асардаггүй бэшэ, асардагби». Зүрхэтэй болошонхой Самбуу уйгарлана. Тэрэшни нагсыншини Цырендэшин Ойдоб городһоо Чисанаяа ошожа ябанаһаа ороод гараа ха юм, би баруун тээ уулзаа нэм гээб. Ойгожо ядаа һаа, хүршынгөө Долгорые асараад, уншуулаха яагаа хүмши гэжэ балай мүнхөөгөө үгтэнэгүй даа. Самбуу Цыбигжаб та хоёр зорёон хэлсээд архидаа гүт? - гэбэ һамганинь. «Угы, Цыбигжабые һамганинь аптекэ ханяаданай эмдэ эльгээгээ, тийгээд центртэ уулзаад, наашаа ерээ ябатарая манайда ороод гараа, үшөө Сагаалган дүүрэггүй ха юм гэбэ. Самбуу үри хүүгэд үгы хэн дээрһээ ха яа балгажархидаг байгаа. Ламада айлдахадань, Маңдалшива уншуулаха гэхэдэнь, балайш тоогоод орхидоггүй байһан гэхэ.
Цырегмаа түрүүшгээр зандаржа эхилжэ байтараа, ехэ сагаалмар зантай хэн хойноо, Самбуу нүхэрөө һаахаруулаад, саашань нэмээлгэнгүй тараагаа хэн ха. Хамаг юумэн эхэнэрһээ дулдыдана гээшэ ааб даа.
Клара ДАНЗАНОВА.

«БАРХАН ҮНДЭР УУЛАМНАЙ БАРАН ЗОНОЙ ТҮШЭГ ЮМ»

БАРХАН

Уг нь Б.Баторовай, Хүгжэмнь Б.Батодоржиевай

Хүнтэйн сээжэдэ һуудалтай Малшадай урданай буусанууд. Үүлэ зэргэлээд байдалтай Үргэлжэ Барханай байсанууд.

Дабталга:

Бархан үндэр ууламнай Баргажан зондом найдалтан. Бага ажалтай ажалшаднай Бардамхан баян зугаатай. Бархан уулымнай үбэртэ Бугын урамдаан эдэлэнэ. Хабсагай тулама ташаланда Хонгоохон дуунуудтай нилэлэнэ.

Дабталга:

Сорьёмо аршаанта Бархандам Агаарын зөөлхэн, хэриуухэн. Алтарма таряатай Хүнтэйдэм Таряшад ариуухан царайтан

Россин Федерациин соелой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, совет, партийна, ажахын хүдэлмэридэ үнэ удаан хүдэлхэн «Буряад үнэн» сонинной штатнабэшэ эдэбхитэй хүдөө бэшэгшэ, сонинише дэлгэрүүлэн тараалгада туһалдаг Владимир Цыдылович БАТОРОВ 70 наһаяа гүйсэбэ. Ойн баяраа угтажа байһан аха нүхэрнай ажабайдал тухай, өөрынгөө дутын хүнүүд тухай шүлэглэн хөөрэнэ. Владимир Цыдыловиче энэ ойгоорнь амаршалха зуураа зохёолнуудынь олоной һонорто гурадханабди.

ЭСЭГЭДЭЭ

Бултанай дунда дундууханаар Буряад сооо баримталан, Эсэгингээ нэрэ үргэлжээдүүлэн, Эрэ түрэндөө баяртайб. Ажалайм эхин харгы Эсэгэм намдаа заагаа. Энэрхы дулаахан үгнүүдээр Эсэгээ дурдаха хүсэлэнгэйб. Үбэлэй жабар эсхэн, Үлгидэжэ мориной шарга Үлгидэжэ, Хулаг шотагуудһаа Үдшэдэг һэн хургуулидам. Эсэгым һахал сэнхэгтээд, һарын толондо харагдагша һэн. Талаар харгы годироод, Шаргын ханхинаан дуудагша һэн. Зоной түлөө оролдоһоор Золтой сэгье хараагүй Каганович колхозой түрүүдэгшэ, Хамтын ажал эмхидхэшэ. Нюдо һаргама хашар Тогтоогонш Оолсодоо, Үбсүү хүрэмэ ногоо Ургуулаан Хүшгээртээ. Могой һарын арбан табанда Мүнхээн нүгтөө абамни. Мүноо абангаа буянгаар Мэндэ ябанабди буландаа.

Бүхэроссин соёлой хүдэлмэрилэгшэ, сьездын делегатуу, Москва, 1959

НАНАЙНГАА НҮХЭР ДАРИМА ЖИМБИЕВНАДА

(60 наһанай һайндэртэ)

Баргажан мүрэнэй мүнгэн долги нэмэринһэн, Улгана голэй сэлгээ урасхал амталһан, Добуун гүбөө отог буусануудаар һубаридаһан Догдоо тоонтош толотоод, унъяртаад һайхан даа. Үнгын сээсэгүүдэй бохор хатарһандад үргэлжэ Хүтэрэдэн хульбэрһэн эдир наһанһини эндэ, Хүхы шубуухайн үглөөнэй суурянай эдэлээндэ Талын гүн соо үдэһэн намтарһини эндэ. Уһан, байса Ягдаг Бүлэгэй оршолон Урдаһаанһини угтана, хойноһооһини адуулана шамайе, Ябадалыешини хүнгэн, бөөшини элүүр болгоно. Яараад шамдаа алхам бүридэш туһална. Хабар, најартаа ая гангаар анхилма Лусатай, эздэгэй галзуудай гуламта Ягдагтаа Нюсэгэн хүмөөрөө хони, ямаадые адуулаасаалши Бүтүү Буряанхуурта баабгайн зүргөөр үгсөөлши. Эгшэнэрэи эгшээ энгэртээ хүтлөөлши дүүнэрээ, Вая, Эя, Дулма Байрай эхэ Бэлэн бэшэ намайеһые алыгандаа тогтоолсоош, Байдалһан балаһыне бухиндама ябадаагүй даа. Болохо үимье, ерээдүй байдалые тухайдаг Баһалыне болгоомжотой, бодолтой даамгайш. Зарим буһамагашыне аргыһен олоод хазарһанаш, Залан зохидоор үргэн харгыда гарганаш. Халуун ажалһи төрмөн эрьсээдэ ажаллаабди,

Хооһоор минитээр сэгье эрыоулжэ ябаагүйбди, Алдар солые дурдажа туршаагүйбди, Арад зондоо ами бөөэ зорюулаабди, Ууртай, эсэгингэн ажалһаа бусахадаа нэгэтэ бэшэ Уураа гэнтэ үүдээ нэрһээр тараанахашц Углөөнэй нараныне орондоо унгажа угтаагүйб, Үргэлжэ намайгаа аалихан бодхоодог һэнши, Ошохо жэлнүүд одооһыне эрьелтэгүй, гэмшэлтэй даа, һаншагтамнай гэнтэ сагаан хярууу тогтоно. Үетэн нүхэдөө атаархан хойноһоон даханабди, Үри хүүгэдтээ эрдэмэй жолоо барюулаабди, Хэсүү сагай урдамнай олоор үзэгдөөһыне һаань, Эндүүрһээр, заһарһаар залхуурангүй ажаллаабди, Энхэрэл эхэтэй эхилһээр айа болоһондоо Эльгэ зүрхэмнай эжэлүүдгүй адыар сохсо, Наһан ходорно, тамир хороно хайрангүй Хубаалсажа һураһан дурамнай үшөөл манһаар, Углөөнэй сайлан холын үсые һануума, Аша, зээнэрээ энэрхы дурдан баясанабди, Эхэ далай Дарима Жимбиевна нүхэрни шествово, Эддин дэлхэйдэ жаран наһа хүсэбэш, Эгээл түрүүлэн шамаяа дурдан амаршалһаб, Эхэл шотагтаа багшын бэрхэ гэнэб, Эдир залууһаа үелһэн хоёрбди, Эжэлүүдгүй байдалһанай иһаг дураар билтараа, Эсэгэ, эхынгээ ашыһыне харюулажа шаданабди, Ингэжэ мүрэнүүднэ эрьһээ халиһаншуу болоо!

БАТАМҮНХЭ ОЧИРОВТА

Байгал далай, Баргажан гол ниотагтайш Байгаалин шэмэг Бархан уула түшэгтэйш. Эжы абын үгһэн эхэ буянтайш Эхи табяаша эддин Хонхино тоонтотойш. Олын хэрэг эрхимээр эрыоулжэ шадааш, Одото Буряадаа шэжэр утаһаар холбоош. Эрхүү, Лондон, Сеул, Сидней дуудаха Эрхим оньһо табюулан золтойш. Телефон, телевизор, интернет орёо техникэ Түхээрэн тодхуулааш түрэл Буряад орондоо. Сагай эрилтээр сэнхир экран хаража, Сахилгаан дохёо дэлхэй дүүрэн эльгээнэбди. Булган хиндхүүр Боолон Түмэр тахилгатайш, Баян тэнюун һайхан Сагаан сэдхэлтэйш. Буряад арадай түрүү хүнүүдэй нэгэн Бурханай эрдэнээр алдар солоо мүнхэлөөш!

УЛГАНА

Улгана мүрэнһөө Ниотагш эхи абадаг Улгана мүрэнһөө Уг гарбалһи нэрмүүдэг. Эһингэ хулинсагайм Эһингэ сооһоо мүнхэлһэн Уянгата дуунайм Утан дээжыне шэнгээһэн Улгана мүрэмни Уланһаан шотагай баялиг, Улгана мүрэмни Уе наһанай хэнгэг. Урда сагай Уһан тээрмэдэһыне диилдээгүйн. Ууртай огсом Баяд пөедтоһыне зэмэлүүлээгүйн. Ган гасуурита Галта түймэртэһыне гандаагүйн. Алар мүнхэр Наххи шуургандаһыне булигдаагүйн. Ангийн тэмсэлэй Аюулайхан хаһа һэн. Упгтэй арадай Эрхөө бэдэрһэн тэмсэл һэн. I Алар холын Хорин хоёрдохи оной

Янгинама жабартай Январь һара һэн. Ангарын дабаагаар Аһаанад һубаридалай. Албанай хэрэгээр Айһаад манда ерээгүй. Зонине тонохооо Зоринһон золуууд бэлэй. Алуурһаад, тоногһоод Бандидууд банһанаа тодорoo лэ. Арад зоннай тэдэнэртэй Аюулата тэмсэдэ оролод. Ажаһуудалаа арһалан Агуу нэрлэе һаналай. Улгана мүрэмнай Үүдээ нэгээд угтаагүй. Уладаа хамгаалаа гэгсэлһи, Уянгата домогынь энгэһи. II Тээрэмэй байсаһаа Тэнхэ шадал абажа, Шулуун шуургаар Шэдээ юм тэдэһише. Боолон Түмэр Буурал баабангаа Буураһагүй алдарыс Батаар баряан. Бархан үндэр иһтөө Барагданагүй солыс Сагаан сэдхэлээр үршөөгөөд, Сагай юрөөдэ мүнхэлөөш. III Алин хизаарта Ажалай баатарнууд олон. Ажакһынууднай Арьбадхаа лэ, баяжаа. Улганһын Аманда Уларил шэрүүн байбашыс, Уһан булагай шэдээдэг Урматайхан газар даа. Урда саһаа мүнөөһыс Уран нэрэн, суугай. Улад зоной ажалай Угай үндэһэн эндэһээ. Шэнгэһэнэй хулаар хуһагдаһан Байра эндэ мэдээжэ. Бууса ажалаа эрхилжэ, Будын Базар эхилһэн Газар уһалуурини ажал Эндэ тэрэ эхилэнхэй. Гайхал эхэтэ жаргал Эдлэхэ гэжэ хурғалай.

Улганамни, Улганамни Урма баяр нэмэһэнш. Улганамни Улганамни Мүнхэ урадхалаа эльгээнгэш. III Улганһыне аманда Уларил шэрүүн байбашыс, Уһан булагай шэдээдэг Урматайхан газар даа. Урда саһаа мүнөөһыс Уран нэрэн, суугай. Улад зоной ажалай Угай үндэһэн эндэһээ. Шэнгэһэнэй хулаар хуһагдаһан Байра эндэ мэдээжэ. Бууса ажалаа эрхилжэ, Будын Базар эхилһэн Газар уһалуурини ажал Эндэ тэрэ эхилэнхэй. Гайхал эхэтэ жаргал Эдлэхэ гэжэ хурғалай.

Магистраль плагина бодохо Баяндай, Ягдаг, Улгын гэн. Бэлнээр сабиһалан нуганууд Баян ургаса үгхээл Улганһын уһан тийгэжэ Урдан хүрээлэй дайдалаа Омог һайһаалда хүртэжэ, Олоной баяр түрүүлээ. Үбсүү сохимо ногоондо Ухэр малһай жаргаа юм. Үдһин аалин һэлһэндэ Уһэнһээдэй урма бадаруулаа. Улганһын эхиндэһыне Хүшгөөрэй хаалта дээрһыне Углөө үдһэнһөө Баабайтаяа сугтаа ажаллахадаа. Баабайнгаа бүтээһэн Ажал үүртэһи ойлгоо һэм. Үнгэрһэн сагта Артель тодхоолсоо, мэдээ һэм. Үбэлэй хүйтэн Одоо хамаагүй һэн баабайда. Үргэлжэ һахалынь Мүһлһээд эрһиһэн һэн гэртээ. Хабарай хэгсуу Яаралтагүй бэлэй баабайда. Пороһонһон хубсаһынь Хатаатһа һэм нэгэтэ бэшэ.

Арбан зургаатай Гүмэр залуу наһандаа Абынгаа гаргалан Наринхан зүргэ эхилээб. Гуһаад онуудаар Эхи табһан ажалыһыне Уг заган, урма зоригтой Үргэлжүүлжэ ябанаһаа баяртайб. Олон юумые Ойлгоогүй ябаһан жэлнүүд Олоной түлөө ажаллаһан Унтаагүй олон һүнинүүд һанаамни үшөө Хүсэддөөгүй гэнһэмни һаншагтамни гэнтэ Хяруу уһаншоо. һайхан бодолтой, Сагаан сэдхэлтэй ябахадамни. һаалта болохоор Юрэдөөһыне юумэн тохөөддөөгүй. Баабай, эжын Бүтээһэн хэрэг хээээд эһыс Эрьсэд ерэдэг Эжэлүүдгүй үри хүүгэдтээ. Эхэ, эсэгын Эдэлһэн хуби заяан Эбхэрээд буудаг лэ Эжэлүүдгүй аша гуһанартаа.

Багша тухай үгэ

ГАБЬЯАТАЙЛ ДАА, ҮНЭН ШУДАРГЫ

БАЗАР РИНЧИНОДО ЗААЛГАА БЭЛЭЙБДИ

Бата Цоктоевич Бальжинимаев Агын тойрог болон Шэтэ мөжөө болохтой.

Бата Бальжинимаев Шэтын педагогикар институттай түүхын-хэлэний факультет 1963 ондо дүүргээд, эхлэж, багшын ажалай намтаран хэргэ хэргэ. Жэл үнгэрхэдэ, Совет Союзон албанда татагдаба. Албанһаа татагдахадаа, Агын 1-дэхи дунда сургуулида, удаан Сагаан-Уулын дунда сургуулида багшалаа бэлэй. Тэрэ үедэ хуульгүй залуу хүнүүдые комсомолой али партийна хүтэлбэрлэхэ хэргэридэ дэбжүүдэг байгаа. Тиигэжэ Цоктоевич Бальжинимаев ВЛКСМ-Дуларгын райкомой нэгэдэхи секретарь болоон жэлдэ хүдэлбэ. Тэрэнь Шандалин Свєрдловэй эгжэтэ колхозой партийна нээгээдэгийн секретарь болоо хэн.

Тэдэн жэлэй туршада секретарьяр алаһанайнгаа хүүлээр Бата Цоктоевич шотагайнгаа дунда сургуулида мүнөө болотороо халтатгайгаар хүдэлжэ, эрдэмтэ хэргэ үхибүүдтэ тухоондо. Ород хэлэ, литература, түүхэ, математик, физкультура ба физкультура багшадта зааһанһые байха. Тэрэ ажал туршадаа зохоохы өһөөр хандадаг хүн болоо. 1990-ондо онуудта Бата Цоктоевич шотагайнгаа түүхээр өөрын программа зохооно. Шандалинһаа дунда сургуулида туршалгын хэргээнүүдые эргэдэг хэн. Энэ программаараа тэрэ эгжэл хэргээнүүдые Тугшанай, Шотагай, Үзөөнэй, Дуларгын сургуулинуудта үнгэргэжэ, багшанар мүнөө хурагшадые эхээр һонирхуулан, ажал хайшаалда хүртэһэн байгаа.

1996-1997 онуудта Забайкалин тойрогой багшанарай университетдэ эгжэжэ, түүхын факультэдэй бүхы курсда лекцинуудые уншаа хэн. Энэ программын үндэһөөр 5-9-дэхи сургуулида хурагшадай үзэхэ «Түрэл сагай түүхэ» гэнэн хуралсалай программа бэлэнхэй. Тэрэнь Шэтэ, Шотагай, Эрхүү, Москва болон Санкт-Петербург хотонуудай дээдэ сургуулинуудай оюутадай үзэхэ хуралын материалнууд болоно. 1995 ондо Агын тойрогой педагогикар комиссия тэрэндэ «Дээдэ сургуулида шадабаритай түүхын багша» гэнэн нэрэ зэргэ олгоод, 1-дэхи дугаарай эгжэлгэ барюулаа хэн. Мүнөө Бата Цоктоевич «Агын Буряадай автономито тойрог түүхэ» гэжэ ном бэлэнжэ хэргэ хэргэ.

Хуруулинһаа, шотагайнгаа нийтэни ажабайдалда, спортын хэргэ ябуулгануудта, уран хайханай бүлгэмэй концерт-нааданда тэрэ эдэбхитэй хэргэ хэргэ. Гадаһаа Б.Ц.Бальжинимаев сельскэ, районно Советэй депутаттар нэгэнтэ бэлэ хунгагадан, районной, тойрогой, мөжын сонинуудай сурбалжалагшаар хүдэлхэн, Россин Федерациин Гүрэнэй Дүүмын депутатта кандидатаар Иосиф Кобзоной дэбжүүдэгдэ байхада, Агын Буряадай автономито тойрогой захиргаанай толгойлогшо Баяр Жамсуевэй эгжэтэ шюур болоон байха юм.

Институдта хураха үедөө Бата Бальжинимаев бокс эрхлэжэ, спортын мастерта кандидат болоод, хэдэн жэл удаагаар Шэтэ хотын, мүн Шэтын областин чемпионной нэрэ зэргэдэ хүртэһэн намтартай. Боксоор тренерээр хүдэлхэдөө, Бата Цоктоевич хэдэн арбаад разрядтайшуудые хурган һорһон байгаа. Тэдэнэй дундаһаа тойрогой, мөжын, зонин чемпионнууд ургажа гараһан, бүхэроссин ба бүхэсоюзна мурьсөөнүүдтэ шалгарһан байна. Тусхайлбал, Нима Дугаржапов, Очир Дамбиев болон бусад эдиршүүлэй дунда боксоор «Урожай» бүлгэмэй Россин советэй мурьсөөндэ шангай хуруинуудые эзэлхэн юм. Бүхэроссин категориин судьягай нэрэ соло тэрэндэ олгодонхой.

Үнэн шударгы, зохоохы ажал ябуулгыһаа түлөө Бата Цоктоевич Бальжинимаев «Россин Федерациин габыята багша» гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэнхэй. Жара һаһанай богоһо алхабашые, Бата Цоктоевич Бальжинимаев эршэ хүсэн дундаа, зохоохы ажалай түлэб хаһада ябана гэжэ хэлэлтэй. Имагтал нимэ хүнүүд ургажа ябаа залуу үетэнэй ухаан бодолдо хайхан үрэнэ тарижа, тэдэнэй зүрхэ сэдхэлдэ урма баяр асардаг, эгжэл найдал түрүүдэг гэжэ.

Б.-М.ЖИГЖИТОВ, журналист.

Базар Ринчино Зүдхэлиин хургуулида хүдэлжэ байхадаа, жэгтэй оролдосотой тусгаар бэрхэ багша хэн. Тэрэндэ заалгаһан хүүгэд Табтаанайн хургуулида ехэ магтаалтай хурадаг байһан. Хүүдэ колхозой хүтэлбэрлэгшэд, хургуулиин директорууд болоон юм. Жэжэнь, Митупов Хургаадай колхозой түрүүлэгшэ, Самба Цыренович директор, түрүүлэгшэ, Галсан Амдинович директор, Норбо Доржиевич түрүүлэгшэ, Долгорма

Дондоковна, Радна Цырендабаевна габыята багшанар, Аюров Жамбал-Доржи сууга партизан, аргашан, Лодойн Даширабдан ехэ габыятай сэрэгшэ гээд эхэ тоолохо болоо һаа, нилээд олон бэрхэнүүд хүбүүд нэрэ нэрлүүлэхэ аад, олонхинь дайнаа бусаагүй ха юм даа. Иймэл бэрхэ хүүгэдые хүмүүжүүлжэ, эрхим зон болгоһон Базар Ринчино гэжэ. Энэ багшыннай Зүдхэлиинд хүдэлһэниинь хэндэше мэдэгдэһэн үнэршэхэнь ха гэжэ би ехэ томдодог бэлэйб.

Угайдахадаа, «Базар Ринчинодо зүдхэлиинхид муурхажа түрмэлэһэн аабза» гэж эше дуулаһаной. Муурхаһан зонинь: Ринчинотой суг хүдэлдэг, Зүдхэлиин огтошые бэлэ ондоо шотагайхид хэн. Бишыхануудые байгаа һаа, юун болоһынь бултые тухайлажа байгаабди. Томо болоод, хожом үзэһинь мэдэгдэ болоо хэн бэлэбди, бидэнэр, шабинарын.

Би 44 жэлдэ хүүгэдтэ зааһан, далан табатай болоон багшаб. Үни саг үнгэрөөшые һаань үндэр, жэрбэгэр Ринчино багшамнай борохон мориео унаһан хургуулидаа хэрэгтэй эдэб юумэнүүдые ганзагалһан, үшөө хүгжэмэй инструментиүүдые шоргандаа үргэлөөд эрэдэгшые хаража байһан шэнгээр һанагдадаг. Аяар тэрэ 1935 ондо манай Зүдхэлиин хургуули ехэ урдалхуу ябаһан гэжэ ха. Янза бүрийн кружогууд хүдэлхэ: дуунай, хатарай, хүгжэмэй, урлалгын гээд, хургуулидаа гармонитой, скрипкэтэй, мандолинануудтай хабди. Табтаанайн дунда хургуули ошоходоо, манайхид эдэбхитэй хүгжэмшэд, наадашад, хатаршад, дуушад гэлсүүдэг хэн. хургуулимнай Зүдхэлиингөө 3 колхозуудта наадаяа харуулаха. Үшөө Ринчино багшамнай фотоаппараттай, тэрэгээрээ маанадйнгаа дүрэ буулаха. Мини ингээд-тиигээд борохоноор бэлэ, ялагад, салагад гүүлээд, фотоспешкэтэйгээр дүрьеимнай абадаг хэн. Халта-халта кабинетнэ системые

байгуулжа туршаһан гэжэ ха гээд һанадагби. Сохом зурагай, дарханай, дуунай гээд кабинетүүд хүдэлдэг хэн. Кабинетнэ предметнэ хуралсал хээзэни хойно, һаянай бэлээ гэхээр юумэ бэд даа.

Улаан булан соомнай угаа олон янза бүрийн наадхуур байха. Бултадаа ухаагаа гүйлгэжэ наадаха гэнэн: шатар, даам, конструкторнууд г.м.

Бидэндэ байрадаа номоо абаашаха гурим байгаагүй. Самзанягтяа класстаа дүүргээд, номоо, бэлэ хэрэгсэлээ эндэ орхихобди. Ринчино багшамнай Сагаан Уула шотагай хүн байһан ха. Бидэ хаанхаиеншые мэдэгдэггүй байгаабди. Зүдхэлиинд байхадаа, һаһанайшаг эжыгтэй, аүү хүбүүтэй байһа хэн.

Нэгэтэ Дабаадай гэжэ хүбүүмнай «Нүхэдүүд, залуухан эхэнэр багшатай болообди, маанадта зааха бэлэ аа гү» гэжэ гүйжэ эрбэ гээшэ. Тиигэжэ Рэгжэдма Чимитдоржина багшатай боложо жаргаагша һэмди. Хабарын Ринчино багшамнай Рэгжэдма багшые һамга абажа айл болоо хэн. Жэл гү, хоёр гү хамта байтарынь, сүүд боложо зобоо хэн. Хүсөөгүй аад, хусаба гэжэ үгэ бии даа. Иигэжэ сүүдүүлээд тушаалгажа, тэргэдэ хуухаяа байхадаа, маанадтаа «һайн зон боложо, бэрхээр ябаарайгы» гэжэ захна хэн.

Дабаадай гэжэ өөрөөн хүбүүнэймнай гар баряад хуухадань, булта бархиралдаа һэмди. Багшыннайшые гэр бүлэ һандаржа, эжын Нордоб хүбүүгэ абаад шотагаа, Сагаан-Уулаяа мордобо. Тэрэ хүбүүнinin шотагаа ошоходоо ингэжэ дуулаад ошобо.

Хабтагай сагаан Зүдхэлииннай Хагаарын танихатай

Хамтаараа хураһан таанадаа Харахадаа танихатай

Утахан сагаан Зүдхэлииннай Уулаарын танихатай бологдоонхой,

Урматай хураһан таанадаа Уулзахадаа танихатай

бологдоонхой

гэжэ дуулаад ошобо даа гэлсэжэ эрэгшэ хэн хүргэжэ ошоһон хүбүүднай.

Маанадта заажа байһан багшамнай үбшэнэй эрхээр болижо, Базар Ринчино заадаг болоо хэн. Тиигээд би зориггүйхэн, тулюурханаар хурадаг байгааб. Энэ багшамни яагаад урма зоригшынэй үргэнэ юм, гансата ондоо боложо, эрхим хурагша гэгдэжэ, шагнал, грамота жэл бүри абадаг болоо хэм. Иигэжэ хүн болгоһондонь тон ехэ баяртайб.

Дайнай үеэр Базар Ринчино Советскэ Союзай Герой болобо гэжэ дуулаад, бидэ шабинарын - нимэл байха ёһотой хэн - гэлсэһэ бэлэйбди.

Будагай РАДНАЖАПОВА, багшын ажалай ветеран.

УНШАГШАДАЙМНАЙ ТУРШАЛГАНУУДЫАА

СЭЛЭНГЭ-МИНИ ТООНТО

Батомункуева Баурма учится в Бурятском государственном университете факультете бурятской филологии на 3 курсе. Первые пробы пера Баурмы - это детские сказки, небольшие рассказы. Баурма любит писать о своей малой родине, ведь каждый человек певец края. А стихи начала пробовать сочинять в школьные годы. Баурма этого пробует писать очерки о лучших людях.

В свободное время Баурма любит читать томики со стихами (Тютчева, Пушкина...), слушать музыку. Любит танцевать, шить, готовить. Пожелаем Баурме удачи и творчества.

М. ХАМГУШКЕЕВА, преподаватель БГУ, руководитель литературного объединения.

Баярма БАТОМУНКУЕВА

Сагай тунгалаг аршаантай, жамуурай жэнхэни жэргэнтэй шэн дэлгэр шотагын уран хуула хоолодо. Шанхаан баабай, Эмгээ эжы эхитэй шын үнэр дабаатай. Шяг үрмэ аршаантай шэл тоонто - Юрөөмни.

Хонгор уула тахилгатайб, Мүртээ шотагаһаа эхитэйб. Сарюун баян шотагын Сэлмэг хайхан шарайтай, Сэсэрлиг үргэн талатай Сэлэнгэ - минни тоонто. ЭЖЫДЭЭ Эжы, эжыхэн, эжымни! Эдир залуу ябыт даа, Эдлин хонгёо дуутай,

Элүүр мэндэ хуугыт даа. Харгы замтай торолтогүй, Хүйтэн халхин эшхэрэнгүй, Хүхюун гоё байхытнай, Хани зүрхэһөө юрөөлнэб! НАМАР Үе бүхэн өөрын онсо шэнжэтэй Намар хадаа гахай Пара гэжэ дамжуулагдадаг. Ой модонуудай набшаад

Шарлан, хагдараад унажа, Үргэн тала дайдымнай Шара хүнжэл мэтээр Аалин намдуугаар хуряна. Дулаан ороной шубууд Холын аяндаа түхээржэ, Үдэһэн, түрэхэн уурхайгаа орхинэ. Туулай нара гаратар. Хүдөөгэй ажалша зоной Эгээл ажалай хаһа Намар гэжэ тоологдодог.

Һаяхана манай корреспондент Ечигма ЦЫБЕНОВА ажалай хэрэгээр Эрхүүгэй областиин УСТЬ-ОРДЫН тойрогоор ябажа ерээ. Тосхоной хургуулинуудаар айлшалжа, багшанартай, шабинартай хөөрэлдэжэ, ажал, хэрэгээрнэ һонирхон, эгэ тэмдэглэлнүүдые бэшээ.

АМАРАЛТЫН ХАНА – АЖАЛАЙ ҮДЭРНҮҮД

Усть-Ордын түб тосхондо оршодог интернат-хургуулиин үхибүүд округтой эдэрб районнуудһаа һурадаг юм. Олон үхибүүдтэй гэр бүлин, үншэн, муушаг байдалтай аилай үхибүүдые эндэ хургана, һуралсаалай түхэрээн жэл гэртэ ошонгүй байһан үхибүүд «Зунайһаа амаралтада гэртэ юу хэжэ байнат?» - гэжэ асуухадам, томоотой япаар «Зундаа ажал дүүрэн ха юм даа» гэжэ хэлэнгэд һэн. Тиймэһээ тэднээр ерээдүйн зарим түсэбүүдэ хөөрөб.

Катя Инхиреева, Эхирид-Булагадай район, Хүлэнхэн нотаг, 8-дахи классай һурагша:

Би интернат-хургуулида 5-дахи классһаа һураһаб. Усть-Ордада дүтэ хадаа би долоон хоногой удаа заатагүй гэртэ ошондогби. Хүлэнхэндэ хүгшэн эжытээ байдагбди. Зундаа ехэ огород хээд, тэрнээ бүхэи нажартаа уһаадагби. Жэмэстэ, һархяагта ошондогби.

Надя Унжакова, Алайрай районной Алайр һууринай 8-дахи классай һурагша:

Гэр бүлэдөө 4 үхибүүдбди. Бидэ Ныгдэ һууринда ажаһууһанаа, Алайр нүүжэ ошообди. Алайрта олон хонид бии, адууһан олон. Үхибүүд зундаа адууһа адууһа ажалтай байдаг. Мүнөө гэртэ ошоно, нэрһэ түүхэб. Недондо жэл нэрһэн манайда дүүрэн ургаа.

Энэ жэл хургуулиһа гурбагүн дүүргэб. Эндэ һурахада һонирхолоһон «Найдал» ансамбляда 5 басагад дууладагбди. Эдуард

Борисович Башановой хүтэлбэри дорго буряад дуунуудые гүйсэхэдэгбди. Эрхүү хотодо лауреадууд болоо һэмди.

Наташа Долгонова, Баяндайн районной Хадай нотаг, 8-дахи классай һурагша:

Манай бүлэдэ 5 үхибүүд. Бидэ баһа огородто газарай эдэр һуулагдагбди. Һаадаг 4 үнэтэйбди, тэднээ үдэшэ үглөө бүхэн һаадагби. Нохой, минисгэй, гахайнуудаа эдэсүүүлхэ хэрэгтэй. «Мурилка» гэжэ горхондо шунгахаа ошондогбди.

Интернат-хургуулида һурахада аажам гоё. Үблэдөө дулаан. Нина Ивановна, Мария Григорьевна тогоошодной амтатайгаар эдэр шаһадаг, садатарнай эдэсүүүдэг юм.

Гена Максимов, Усть-Орда тосхон, 9-дахи классай һурагша:

Манайхи хартаабха ехээр һуулагдагбди. тиймэһээ хартаабхын пюредэ дуратай хаё (эпелэ). Худыһаа гол ахайтаа ошоно, заганаһаа саг минни эгээ жаргалтай хаһа. Үглөөһүр түргэхөөр лэ гахай, нохойгоо эдэсүүүлхэд лэ, ябаа... Мотоциклаар ябаханда гоо, теэд тэрнээ заһаха хэрэгтэй.

Ийнээд лэ хүдөө нотагаймнай үхибүүд томошууһаа өөрзүй, зундаа ямар ажал хэхээ мэдэжэ, гэр бүлэдөө туһа хүргэхэ гэжэ оролдоно.

Болоол даа... Ажалай амта мэдэһэн үхибүүд хааншы хосорхогүй. Саг сагтаа, тиймэһээ эдэ үхибүүд ехэшүү боложо ажалһа хүнүүд болохо гэжэ мэдэрхээр.

Е. ЦЫБЕНОВА хөөрэлдэбэ.

СВЕТА АСХАЕВА – ученица года

Невольничий рынок. Идет прожара рабов. Одну из "рабынь" "хозяйва" расхваливают больше всех: и умница, и красавица, и поет, и танцует... И когда появляется покупатель (в лице директора школы), выбор, конечно, останавливается на ней – такой "товар" подходит по всем статьям... Таковой была самопрезентация одной из участниц конкурса "Ученик года" Эхирид-Булагатского района Светланы Асхаевой.

Она родилась в Усть-Ордынском, затем семья переехала в Качуг, откуда вернулась в наш поселок в 98-м. По знаку зодиака Света – Телец. Появилась на свет в год Тигра. Целеустремленная, отзывчивая и очень работоспособная девочка.

Родители Светы – Августина Александровна и Геннадий Матвеевич. Мама – специалист райфо, папа – учитель истории в школе №1. Как говорит Света, они жалуют дочь, видя, как тяжело ей, говорят "отдохни", но зная, что такая бурная жизнь ей по душе, стараются во всем поддерживать ее и помогают.

А еще у Светы много друзей и подруг. Всегда ее поддерживают и ее родной 10 "А" и учителя. Есть у нее любимые предметы: математика и английский язык. Мечтает Светлана поступить на факультет математики и экономики в Иркутский госуниверситет. А еще она учится в музыкальной школе (точнее, заканчивает ее в этом году по классу фортепиано), поет в ансамбле "Берегиня", занималась в танцевальном кружке. Рабочий день Светы распisan по минутам: с утра в школе, потом домой обедать, "музыкалка", после – готовится к урокам. Компьютером не увлекается, зато любит читать книги – "женские романы" и простые повести о жизни. Когда была помладше, делала мягкие игрушки и дарила их, а сейчас ей нравятся мастерить различные мелочи из конфетных фантиков.

Сам конкурс и подготовка к нему были очень волнительными. Сначала писали рефераты. Тема Светы называлась "Теоремы Менелая и Чевы" (!). Также написала сочинение на тему: "Если бы зазвучали голоса предков". Это предварительный этап. Кроме того, считались призовые места на олимпиадах и творческих конкурсах. В самом конкурсе самым трудным был тур "Умники и умницы", так как он стал решающим. Света выбрала желтую дорожку и ответила на два вопроса. Затем разгадывала кроссворды. В конкурсе "Хобби" исполнила песню Фрэнка Синатры "Путники в ночи" на английском языке и станцевала танец под песню в исполнении Натальи Орейро.

За победу в конкурсе Свете вручили диплом, грамоту, книгу, картину и денежный приз в размере 1000 рублей.

Я несколько не жалею, что у меня такая насыщенная и загруженная жизнь, хотя, конечно, это тяжело. Но другого я себе не представляю, - говорит девочка.

У Светы есть и свой жизненный девиз: "Добиваться своей цели и быть оптимистом".

Желаем ей силы духа и терпения в достижении своих целей.

Росина ЕФРЕМОВА.

ЦОГЗОЛЫН Варя: «ЭРДЭМ ШУДАЛХА ХҮСЭЛТЭЙБ»

Зунайһаа амаралтын үедэ Цогзолын Варийн Росси гүрэн айлшалхада, эндэ байһан үдэрнүүдын зүүдэн мэтээр үнгэршэдэг бэлэй. Усть-Ордаһаа баруулжа оршодог Хажал һууринда ажаһуудаг нагаса аба, эжыдээ үсөөххэ лэ үдэрөөр ерэдэг байгаа. Һаял ярьанда дадажа байтараа Монголоо бусаха са дүтэдэг һэн.

Варийн аба Батнян, эжы Марийн Викторовна хоёр залуу, оюутай һаһандаа Эрхүү хотодо уулзажа, хуби заяагаа нийлүүлһэн юм. Тийгэж Варийн гэртэһин дээдэ хургуулиһа дүүргээд, Увс нуурай хажуудахи Улаан Гом нотаг ажалахаа ошоһон.

Тэндэ Варя 14 жэл ажаһуугаа хургуулидаа эрхим һурадаг аэробикодо дуратай. Алимахуу хань басагантаяа англи хэлэ шудалжа, сүлэ сагаа үнгэргэдэг һэн. Энэ англи хэлэ һүүдэн хэрэгтэй болохо гэжэ Варя һаһандаашы оруулаагүй бээ. Тез танигдаагүй хэлэ заа зааханаар үзэхэд һонин байгаа.

Арбан дүрбэн жэлэй һүүлээр, нагаса аба эжыдээ һурахаа ерэхэдээ, Варя ородоор «а, б-шьё» мэдэхэгүй, буряад хэлэ тэрэ зэргэ тухайлдаг, англи хэлэй олон үгнүүдые мэдэдэг ерээ бшуу. Ород хэлэгүй монгол басагые тү тосхоной хургуулида һургахань хэср байха гэхэднэ, Цогзолын Варие Усть-Ордагай интернат-хургуулида эжыһа бэшүүлһэн юм.

Тэрэ үедэ ород хэлэ мэдэхэгүй байһандаа би гомдоогүй һэм. Ямаршы хургуулида һураха ехэ хүсэлтэй байгааб, - гэжэ Варя хөөрэнэ. Долоодохи класса һуража захалхада Варя англи, ород, буряад хэлнүүдэй тэгшэ адляар шудалжа эхилээ. Даруу номгон зантай Варя классайхидтай түргэн хэлээ ойлголсожо, тэднинеһе түрүүшээр эгээл ехэ туһа хүргэһэн байһа.

Түрүүшын хахад жэл Варийн хэшээлнүүдтээ нэгшье абяа гарадаггүй һэн. Тийгэбшье дэбтэр соогоо бэшэһэн харюунуудыен уншахада, сөбөр наринаар бэшээтэй, һүбэлгэн ухаансар гэжэ эли һэн, - гэжэ буряад хэлэй багша Бальжир Гончикжаповна Мантагусва хөөрөнэ. Монгол басаган хадаа заатагүй дууһа байгаа бээ. Ятаг инструмент дээр һуража, монгол дуунуудаа уян гоёо дуулажа, харагшадай һайшаала хүртөө. Гадна уран гоёор Варя зурада байна. Хоёр жэл соо буряад хэлэ эгээ түрүүн шудалжа, ород хэлэ ойлгож эхилээ. Зарим хүүгэдэй түрэн буряад хэлээ мэдэхэгүйднэ Варя гайхада байгаа.

Мүнөө Варя Цогзолын 11-дэхи классаа дүүргэжэ, Улаан-Үдын дээдэ хургуулида орохо хүсэлтэй. Ульгара гоёор ородоор зугаадаг Варя «монгол хэлээ мартажа байһаб» гээд, энегээ һэн. Теэд ерээдүй сагта багша болохо хүсэлтэй. Монголоо ошохо түсэбтэ Вариада англи, ород, буряад хэлнүүд һаалта болохогүй. Тиймэһээ Варийн һаһаһанаа бэсүүүлхэ, эрдэмэй орьөөдэ гарахыен хүсээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Цогзолын Варийн абатаа, хүгшэн эжытээ, АҮҮ хүбүүдээрээ.

Гэр бүлин альбомһоо

УРДАТНАЙ – ОЛОН ХАРГЫ

Аяар 137 хүбүүд, басагадые бээ даһан ажабайдалай харгыда Усть-Ордын хоердох хургуули энэ жэл үдэшнэ, һүүлшын хонхын һаһандарэй үедэ зүжэгэмэл наадан үнгэрэгдэнэ, хургуулиин директор А.Н. Никодаева, носологой мэр А. В. Бальбуров, басагад багшанар, түрэхид зүрхнэн халуун үгнүүдые хэлэһэн байна.

Энэ хургуулиин 11-дэхи «б» классай хүтэлбэрилиншэ байһан залуу мэргэжэтэй Евгений Большеев түрүүшынгээ выпуск тарыхан. Энэ класса эрхим хүбүүд, басагад олон юм. Виталий Шодноев мэдэжэ шахматист, физик, математикаар бэрхэ. Энэжэ предметида дуратай А. Забанов классай эрхим спортмен. Дена Николаенко артист болохо хүсэлтэй. Дена Хичибеева юрист мэргэжэл гэрхэнхэй. Роза Елбоева эмшэн болохо һаһаатан. Энэ классай олонхи хүбүүд Эрхүү хото ошоно, милициин хургуулида аза талаанһаа турнаха баша.

Багшаһань хүмүүжүүлэн эдэ үхибүүдэй хажууда байһан багшанар Лилия Валерьевна Буянтуева, Людмила Владимировна Апханова, Евгений Олегович Большеев тэгшэд үхибүүдэйнгээ амжаатануудаар омогорхон бээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Усть-Ордын 2-дох хургуулиин 11-дэхи «б» классай һурагшад А. В. Апханова багшатаа.

ДУУНАЙ АЯЛГААР

«Тамын аяланууд» гэрэн ансамблин хатарша Владимир Гилязов Усть-Орда ерөнээр арбаад жэл боложо байна. Хурамхан нотагта тоонотой артист мүнөө үедэ үхибүүдэй ансамбль эмхидхэнхэй. Олоной һайшаалада хүртэдэг, бэлгитэн хүбүүд, басагадай «Жемчужинки» ансамбль область дотор эдэрб хэмжээ ябуулануудта хабаадаһан уран һайханай намтартай.

Энэ ансамблин онсо илааа гэхэдэ, эндэ тулаһур байдалтай бүлэнүүдэй үхибүүд ябадаг юм. Түбэригүн хатарай студия 2-дох хургуулиин дирекци ехэ туһаламжа хүргэдэг. Концертын хубсаһа хуһар оёжо үгэдэг байна.

Номдоо муугаар һурадаг һашые, манай ансамбляда ержэ, дуу хатарта һуража, зоригтой,

дорюун үхибүүд болоно ха юм. Тиймэһээ алиһые талаараа тэгшэ ябаха гэжэ оролдоно, тэрэнднэ бидэ туһанабди, - гэжэ Владимир Дабавич Гилязов хэлээ һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «ЖЕМЧУЖИНКИ» ансамбль.

БООХОНОЙ ФИЛИАЛҺАА ЭХИТЭЙ

Округой соёлой ажалһадай түрүүшын съездын һүүлээр заһалта ёһоор концерт наадан дэлгээгдээ. Тэндэ БГУ-гай Боохоной филиалай оюутад Соёла Санжиева Номина Жигмитдоржиева хоёр «Түрэнхэн үдэр» гэжэ дуу гүйсэхэдөө, халуун алыга ташалгада хүртөө. Зал соохи хүнүүд эдэ хоёрые таниха болонхой байһанаа мэдүүлээ.

Мүнөө жэл тус филиалай хоердох курс дүүргэһэ 117 үхибүүд Улаан-Үдэ ержэ һуралсаалаа үргэлжэлүүлхэ. Хоёр жэлэй саада тээ эндэ конкурсоор орожо шадаагүй Буряад оройной 17 басагад Боохон ошоно һураха баатрай болоһон байгаа.

Хорёоһоо холо гараагүй бидэ түрүүшээр гэрээ һанаабди. Хамтын байрада булта байхадаа, бие бэстээс дүтэ танилсажа, дадажа, хоёр жэлнэй ехэ түргөөр үнгэршэб. Һуралсаһаа гадуур спортын мурсыһонүүдтэ хабаадажа, эдэрб конкуртуудтэ өһөлдөө хатар дуунуудые зохиёжо байгаа

хабаадалсаабди, - гэжэ Номина Жигмитдоржиева хөөрэнэ.

Эдэбхитэй оюутад нотагай зонтой ехэ ханилсажа, өһөдөгөөшье харуулаа, хүнтэйһые танилсаа гээнэ.

Амаралтын үедэ Оһын, Боохоной аймагаар басагадтаа айлшадаг байгаабди. Хүндэмүүшэ, ехэ һайн зантай хүнүүд эндэ ажаһуудаг, - гэжэ Сэлэнгын аймагай Носхон нотагай Соёла Санжиева хөөрөнэ.

Боохоной филиалай буряад таһагай оюутад эдэбхитэйгээр олонинтын хэмжээ ябуулануудта хабаададаг тухайн округой соёлой комитетдэй ажалһад, округой журналистикууд тэмдэглээ һэн. Манай басагадай тиймэ зоной дунда хүндэмүүшэ, урагһаа һаһаатай байһаниһы һайшаалтай байгаа. Область дотор үнгэргэгдэдэг «Музыкальная капель» гэжэ конкурсдо дууһа басагад мүн лэ лауреадууд боложо гараһан байна.

XVII ЖАРНАЙ УЯАН ХАРА МОРИН ЖЭЛ

ЗУНАЙ ДУНДА УЛААН МОРИН НАРА

Буряад литэ	21	22	23	24	25	26	27
Европын литэ	1	2	3	4	5	6	7
Гараг	Дабаа	Мягмар	Лягба	Пүрбэ	Баасан	Бимба	Нима
Нэрэ	Һара	Марс	Меркури	Юпитер	Солдон	Сатурн	Наран
Үдэр	понед.	вторник	среда	четверг	пятница	суббота	воскр.
Үнгэ	сагаан	сагагшан	хара	харагшан	хүхэ	хүхэгшэн	улаан
Үдэр	морин	хонин	бишэн	тахья	нохой	гахай	хулгана
Мэнгэ	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан
Һуудал	түмэр	огторгой	уһан	уула	модон	хий	гал

буудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, Аюушын хахил хүртэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайла, эм, аршаан найруулха, замда гараха, нүүхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха (5 шара мэнгын заһал хээд), наһа утадхалгүй ном уншуулха, наһанай хүсэ арьбажуулха, ном оршуулха, лүн абаха, бурханай ном үзэхэ, уншаха, гэрэй хуури табиха, муу юумэ зайлуулха, хура бороо дуудаха, засагта мэдүүлгэ бариха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, найрлаха, хатар наада эрхилхэ, наһа барагшые хүдөөлхэ, тараг бэрххэ, айраг халааха мэтын үйлэнүүдтэ байн. Зүгөөр уранай ажал эрхилхэ, модо нуулгаха, өөр дээрэ

уялга даажа абаха, үри зээлиэз бусааха, эд зөөри хүндэ үгэхэ, тогоо нэрэхэ, мал үүсэлхэ, хүндэ муу ханаха, хүнине шоо үзэхэ, ехэ уһа гаталха, һубаг татаха, онгосо, хала дархалха, хатуу газар номгодхо, хубсаһа эсхэхэ, оёхо, шулуу шорой хүдэлгэхэ, хюмһа абаха мэтын үйлэнүүд сээртэй. Бэри тухай дасанһаа асууха гэнэ.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, эд бараан эдэи, ундан олдохо.
Гарагай 5-да хуушанай 24 (нолин 4).
Харагшан тахья, 4 ногоон мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Лусууд буудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, лусууд тахиха, шуһа ханаха, төөнхэхэ, эм найруулха,

лүн абаха, мори, сар хургаха, гэрэй хуури табиха, шэнэ газарта буса түхээрхэ, гэр бариха, буян үйлэдэхэ, номнол хэхэ, тэрэниие шагнаха, модо нуулгаха, хатуу тарни уншаха, номнол хэхэ, тэрэниие шагнаха, сангарил хураха, маани сахиха, даллага абаха, нүүхэ, замда гараха, хэлэ ама намдааха, арга эб олохо мэтын үйлэнүүдтэ байн. Харин улай гаргаха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайла, шэрдэг бүрихэ, гуйраншадта юумэ үгэхэ, үзэл үзэхэ, тушаал эзэлхэ, үхнбүү хүлдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ коло злыгэхэ, бэлбээн эхэнэрэй гэртэ орохо, үһээ угааха мэтын үйлэнүүдые тэбшэлтэй.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн

хүрэхэ.
Гарагай 6-да хуушанай 25 (нолин 5). Хандмаанарай үдэр. Хүхэ нохой, 3 хүхэ мэнгын, модондо һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бурхан, сахюуса, лусууд тахиха, субарга, бурхан бүтээхэ, эм найруулха, уһан балин (чавдор), лусуудай балин (лудор) гаргаха, үргэлэй балин шатааха, эм найруулха, эм задаха, модо нуулгаха, гэрэй хуури табиха, хубсаһа эсхэхэ, оёхо, гэр байра андалдаха, уранда хураха, номнол хэхэ, даллага абаха, замда гараха (нохой үдэрэй заһал хүүлээд), наһа барагшые хүдөөлхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха мэтын үйлэнүүдтэ байн. Харин сангарил хураха, маани сахиха, үһээ угааха, нүүхэ, модо отолхо, модо хюөөдэхэ, саһааха, газар малтаха, шулуу шорой хүдэлгэхэ мэтын үйлэнүүдые сээрлэхээр. Бэри тухай дасанһаа асууха гэнэ.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, ноёнэй хараа муудаха.

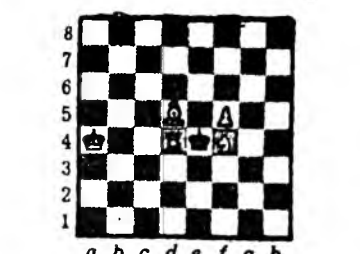
Гарагай 7-до хуушанай 26 (нолин 6).
Хүхэгшэн гахай, 2 хара мэнгын, хиидэ һуудалтай үдэр. Тантрын тарнинуудые уншаха, дасан (дуган), субарга арамнайла, уранай ажал эрхилхэ, аршаанар бээ арюудхаха, буян хэхэ, гэрэй хуури табиха, шажанай һайндэр хэхэ, баярта ушараа тэмдэглэн найрлаха, абаһанаа бусааха, мори, сар хургаха, ада шүдхэр зайлуулха, хараал сараха мэтын үйлэнүүдтэ байн. Гэхэ зуура нүүхэ, тэнгэри тахиха, хүнэй шуһа ханаха, төөнхэхэ, бурхан арамнайла, һуни ябаха, бурханда мүргэхэ, модо үндэһэтэй унагааха, бөөгэй хэрэг эрхилхэ, хадаг табиха, наһа барагшые хүдөөлхэ, замда гараха мэтын үйлэнүүд хоруултай.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, зот ушарха.

Гарагай 1-дэ хуушанай 27 (нолин 7).
Морин нарада хулгана үдэр хабсархада, тон муу, харша, тэрсүүд үдэр гэгдэдэг. Тиммэхэ имэ үдэр ямар нэгэ һайн үйлэ үйлэдэнгүй, юрынгөө ажал хэхэ үнжэхэ гэнэ.
Иимэ үдэр хүнэй үһэһие абалтагүй.

БОДОНУУДАЙ ТАНИЛСАЯ

Шатараар хэшээл России Федерацийн физическэ культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ Л.А. ГАРМАЕВА ябуулна.

Энээнине шатараар наадагша бүхэн ябажа болоно. Энэ ябадал хэхын түлөө ноён тэргэ хоёр түрүүн нууриһаа хүдэлөөгүй байха ёһотой. Рокировка алишыэ тэгшээ хэжэ болохо, зураг дээрэ харагдана. Харань бэрсын тала руу ябаа һаа, ута рокировка гэжэ нэртэй болоно, али О-О-О гэжэ тэмдэгтэй. Сагаанинын ноёной тала руу ябадал хэбэл, энэнь богони рокировка гэжэ нэртэй - иигэжэ тэмдэглэдэг-О-О. Рокировка хэхэдээ, ноён нэгэ тэбхэр хүрэдэг, тэргэ богони рокировка хэхэдээ - хоёр тэбхэр, ута рокировка-гурбан тэбхэр хүрэдэг.

Даабари: диагр. 16, сагаан: Н44, Трд4, Тд5, Мf4, хf5; хара: Нe4. Энэ хара ноён ямар бодонуудые сохиноб, бэшэгты!

Рокировка - «дайнай» сэрэгэй газарһаа хүбүүдэй саада талада хоргодоно. Энэ ябадалые түргөөр хэхэээ оролдохо ёһотой! Рокировка ноёной амияа хамгаалха газар болоно.
АРБАН ДҮРБЭДХИ ХЭШЭЭЛ
Хайшан гээд бодонууд сохидог бэ? Ябадалай тэмдэг.
Бодо нүгөө хүнэй бодо сохинодо, сохинон бодынгоо байрада өөрынгөө бодо табидга, хүнэй бодо самбар дээрэһэнь абажа, хажуу талада табидга.

Диагр. 17, сагаанинын бэрсэ: - Бf3; харань Нa8, Бc6, Трh5, Та3, Мf1, хf7. Энэ бэрсэ ямар бодонуудые сохиноб? Бэрсэ бэрсээ сохино гү, али тэмээ гү? Таагаад абажа болоно гү? Энээнине иигэжэ тэмдэглэхэ: Бf3: с6+, Бh5; Бa3; Бf1; Бf7.

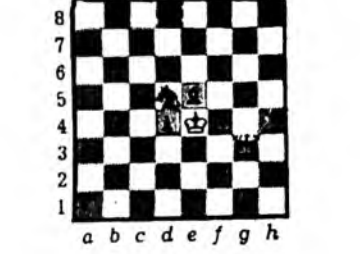
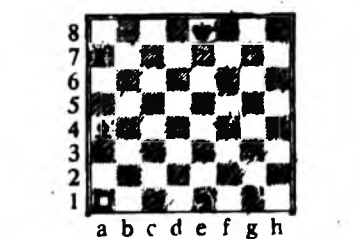

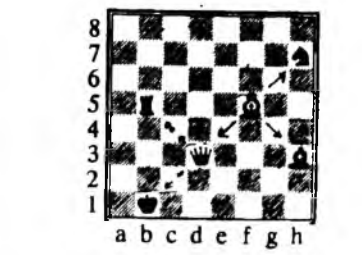
Диаграмма 15, сагаан: Нe4; харань: Нg3, Те5, Мd5, хd4. Энэ зураг дээрэ ноён ямар бодонуудые абажа болохо? Сагаан ноён мори, али тэмээн гү абажа болохо: Нe4:d5; Нe4:e5; хүбүү абажа болохогүй. Хүбүүн хамгаалтатай, ноён ноёндгоо хүрэнгүй байха туласа ябадаггүй, хоорондон тэбхэр байха ёһотой.

Даабари: энэ диаграмма бэшэгты: сагаанинын Нb7, Бb4; харань Трд4, Тc2, Мe2, хh2. Бэрсэ хайшан гээд ямар бодо сохиноб?
АРБАН ТАБАДАХИ ХЭШЭЭЛ
Тэргэ. Диаграмма 18.

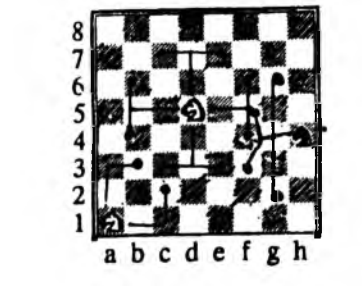
Сагаанинын - Трa1, харань - Нe8, Трa7, Та4, Мe1. Тэмээн морин хоёрой али нэгын сохёо һаа, юун болохо? Сагаан тэргээр мори сохёо һаа, хара тэргэ саашаа арилжа, носо хамгаалха, үгышые һаа, ноён арилха. Тр: a4 гэжэ сохёо һаа, хара тэргэ тэрэниие абаха.
Даабари: хара сагаан бодонуудые андалдажа табяад, тэмдэгын бэшэгты.
Тэмээн: диагр. 19.

Сагаан тэмээн: Тf5; харань Нb1, Бd3, Трb5, Тh3, Мh7. Эндэ тэмээн, тэргэ, морин гурбан

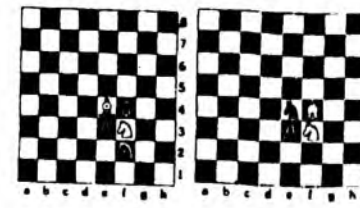

хамгаалалтатай. Бэрсэ хамгаалалтагүй, тэрэһээ гадна энэ ноёндгоо холбоотой.
Даабари: хайшан гээд тэмээн сохиноб - бэшэгты.
АРБАН ЗУРГААДАХИ ХЭШЭЭЛ
Морин ондоо бодонуудта орходоо, гурбалжаа шүдтэй шэнги хүржэ ябадаг, бууһан газарта, хүнэй бодо тулаа һаань, абадаг.

Диагр. 20. Энэ морин 8 бодо сохино болоно. Диаграмма жэшээлээд харатгы: хара Мd5-с7.

с3, e7, f6, f4, c3, b6, b4. Сагаан морин Ма1 ямар ябадал хэхэб. бэшэгты! Хара морин h4 хэдэ ябадалтайб, бэшэгты. Хаана байһан морин һайн байдалтайб, бэшэгты!
Даабари: хоёр диаграмма өөһэдөө табяад харатгы. бэшэгты. Сагаан, харань яагаад бэшэгдэхэб? Бэшэгты!
Энэ хоёр диаграмма дээрэ

мориной ябадал харагдана. Энээнине иигэжэ бэшэгты: Мf2-с4, богонбөр бэшэхэдээ, М:с4. Сагаан морин яагаад ябахаб, бэшэгты. Сагаан тэмээн хайшан гээд хүбүү абажа болохо?

Закончилось первенство республики среди школьников по пяти возрастным группам: до 8, 10, 12, 14 и до 16 лет.

Самая большая группа была до 12 лет, где участвовали 32 мальчика и 15 девочек. Удивительно то, что в этой группе участвовали представители Иволги, Курумкана, Селенги, Закаменска и Кижинги. Второе по численности была группа до 14 лет. Это говорит о большом резерве юных шахматистов.

В результате упорной борьбы чемпионами по группам стали: до 8 лет - Дугаров Булат; до 10 лет - Мултугуев Андрей и Дондокова Домина; до 12 лет - Бальхаев Яша и Петухова Наташа; до 14 лет - Бадмацыренов Олег и Доржиева Вика; до 16 лет - Бадмацыренов Олег. Победители будут участвовать на региональных соревнованиях.

Соёлой һонин

ШЭНЭ ПРОГРАММАЯ БЭЛДЭХЭНЬ

Ангар мурэн шадар ажаһуудаг буряадууд аялга дуунуудһаа бүридхэгдэн концертнэ программа олон тоото харагшадтаа дурадхажа, дуу, хатарай «Байгал» театр ээлжээтэ сезоноо июнийн 28-да түгэсэхэнь. Театрай артистнууд олон аймагуудай хүн зоной арадай аман үгын алтан адарһаа урданай аялга дуунуудые нэргээхэ ажал мүнөө жэлдэ ябуулаа.

Энэнь театрай байгуулагданаар 60 жэлэй ойдо дашарамдуулагдана. Тийхэдэ театрайнгаа ойн баяртай дашарамдуулан, Россин габыята артист Аюша Данзанов, Буряадай габыята артист Жаргал Бадмацыренов гэгшэд концерт үгээн байна. Хожомоо энэ ажал хүдэлмэрийн дүнгөөр театрай артистнууд арадай урданай дуунуудһаа бүридхэгдэн шэнэ программа харагшадтаа дурадхаха түсэбтэй.

ХҮДӨӨГЭЙ СОЁЛШОДЫЕ АНХАРХА

Соёл, искусствые хүгжөөхэ программа абтажа, дүрбэдэхи жэлээ манай республикада бэлүүлэгдэжэ байна. Энэ программа 2003 он болотор нэбтэрүүлэгдэхэ байна. Тэрэнэй удаа соёлые нэргээн хүгжөөхэ бүри дэлгэрэнгы хараа түсэб табигдаха юм. Энээн дотор хүдөөгэй соёлой байдал хүгжөөлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдаха байна.

Мүнөө республиканска бюджетэ хүдөөгэй онсо аюулай болоһон объектнуудые нэлээн шэнэлэгдэжэ мүнгэн хараалагдана. Тиймэнэ хүдөөгэй соёлые хүгжөөхэ түсхай программа манай республикада абтаха хараа түсэбтэй. Энэ программа хадаа «Россин хүдөөгэй соёл» гэгэн программын хэмжээндэ баталан абтаха юм.

ЭДИР БЭЛИГТЭН АЙЛШАЛБА

Хойто зүгэй арадуудай хүүгэдэй фестиваль июнийн 16-һаа июлийн 7 болотор манай республикада үнгэргэгдэжэ байна. Энэ фестивальда 7-һоо 16 хүрэтэр наһатай үхибүүд хабаадаха түсэбтэй. Алтайн, Красноярска хизаарнуудые, Саха-Яхад, Тыва болон бусад республикануудые бэлитэй хүүгэд түлөөлэхэ юм.

«Мүнөө үедэ Мурманск, Красноярск, Хабаровск хотонуудта фестивалийн түрүүшын хоёр шата үнгэргэгдэжэ байна. Мүнөө манай эндэ 15 регионһоо үхибүүд хабаадана, нэрлэбэл, Саха-Яхадтай, Алтайн, Коми - Пермьца, Камчаткын, бусад хизаарай бэлитэй хүүгэд талаан шадбарияа харуулаа.

Энэ фестивальнай июлийн 7 болотор болохо. һонин һонин уулзалганууд, «Мастер-классай хэшээлнүүд» үнгэргэгдэхэ. Арадуудай хани барисаанда, үхибүүдэй бэлит хүгжөөлгэдэ энэ фестиваль түлөөлэхэ байха» гэжэ РЦНТ-гэй гол мэргэжэлтэ Жаргалма Анзановна Архинчеева тодорхойлоо һэн.

«Дети Севера» гэгэн фестиваль хадаа 15 регионий үхибүүдые, Карелинээ эхилээд, Номгон далай хүрэтэр ажаһуудаг хүүгэдые нэгдүүлнэ. Элдэб арадуудай үхибүүд Байгал далай дээрэ нэгэ сезон амаржа байна. «Энэ хэрэгтэ гүрэн түрэнхөө мүнгэн арадай уран бэлит хүгжөөлгэдэ һомологдоо» гэжэ республикын соёлой министр Евдокия Будожаловна Раднаева тэмдэглэбэ.

Э. ДАМБАЕВА.

Жаягсан гэгээн Бидьяадара Замбуули Хэжэнгэдээ мүнцэлхэн аад, Засагай байдалай тогтууригуйһөө Заларжал һөөргөө морилшоболта. Зам хайхан харгыгаараа Заларжал манаа адислыта.

Отошо гэгээн Бидьяадара Уужамхан Хэжэнгэдээ мүнцэлхэн аад, Ороной байдалай тогтууригуйһөө Ошожол һөөргөө морилшоболта. Уужам хайхан харгыгаараа Орожо манаа адислыта.

Хамба гэгээн Бидьяадара Хабтагай Хэжэнгэдээ мүнцэлхэн аад, Хамагай байдалай тогтууригуйһөө Харижал орондоо морилшоболта. Харгы хайхан замаараа Хамагхан манаа адислыта.

Богдол гэгээн Бидьяадара Борьёохон Хэжэнгэдээ мүнцэлхэн аад, Бултанай байдалай тогтууригуйһөө Бусажал ороноо морилшоболта. Будалан хайхан харгыгаараа Бусажал манаа адислыта.

Хэжэнгын Сулхари нютагай 95 наһатай ЭРДЭНИЙН Цэбэк Арданаевна хүтшэнһөө уран зохёолшо Доржопалан ДЫМБРЫЛОВ бэшэжэ абаба.

ХҮНДЭТЭ УЛААН-ҮДЫНХИД!

Буряадай ниислэл хотын ажаһуугшад, нютагаархид! Улаан-Үдэ хотын мэргэ тушаалда хоёрдохи болзорто һунгажа намда этигэл найдалтай байһандатнай Таанарта баярые хүргэнэб. Таанадтай хамта түрэл хотоёо дулаан, гэрэлтэй, байг зугаатай болгохын тула өөһэднхөө хото үзэсхэлэн гоё, мүнөө үеын түхэлтэй болгохоо оролдохобди.

Тэрэшэлэн наһатай зоной сэдбхэл дүүрэн, хайн хайхан наһанайнгаа амаралтада ажаһуухын тула; ажалша зоной ажаллаха, бэлигээ хүгжөөхэ, эрдэмэй талаар шэнэ туйлалтануудта зоригжуулаха арга боломжонуудтай байхын тула; залуушуулай үглөөдэртөө этигэл найдалтай байхын туйлалт үхибүүдтэ манай хото бага Эхэ оронинь боложо, нютагаар орхихо дурагүй болгохын тула.

Таанартай хамта урданай ехэ ажал бии. Улаан-Үдэ хотын танай мэр Г.АЙДАЕВА

Июнийн 27 - Россин Залуушуулай үдэ

УЛААН-ҮДЭ ХОТЫН МЭР ГЕННАДИЙ АРХИПОВИЧ АЙДАЕВАЙ АМАРШАЛГА

Хүндэтэ улаан-үдынхид! Залуушуулай үдэрөөр - инаг дуранай ба сэбэр хайханай, зохой байгуулгын ба этигэл найдалай хайндэрөөр Таанадые үнэ зүрхэнһөө халуунаар амаршалнаб!

Манай хамтын байшангай - бултанайнай дура булядаг Улаан-Үдэ хотын ажабайдалда, ажал хэрэгүүдтэ залуушуул ехэ үүр дүүргэдэг гээшэ. Улаан-Үдэ хотын депутадуудай городской Совет болон захиргаан шэнэ үетэндэ айхабтар ехэ, түрүүшын ээлжээр анхаралаа хандуудаг юм. Манай хото Россин Федерацин муниципальна байгуулалтануудай дунда түрүүлэн Залуушуулай жэл үнгэргэһэн, «2002-2010 онуудта залуу мэргэжэлтэдые тэбээр байраар хангалгын» муниципальна тусхай зорилготой программа зохёонон байгаа. «Улаан-Үдэ хотын залуушуул - XXI зуун жэл (2002-2005 онууд)» гэгэн тусхай зорилготой программа байг оңдо бэлүүлэгдэжэ эхилэнхэй. Хүсэ шадалдаа этигэхэ, үүсхэ эдэбхи гаргаха, бэлиг шадбарияа бодотоор бэлүүлэхэ талаар хотын хүтэлбэрилэгшэд залуушуулаа үнэн зүрхэнһөө туйлалхые оролдов.

Таанадай, хүбүүд болон басагадай, ашаар лэ манай дурата Улаан-Үдэ хотомнай хэтэдээ залуу, ходоодоо үзэсхэлэн хайхан байна бшуу. Таанадай үзэл бодол, эрдэм ухаан, үсэд нэртэр байлга, эдэбхи үүсхэл манай Эхэ ороной экономика, эрдэм ухаан соёлые, оюун бодолые хүгжөөхэ талаар шэглүүлэгдэхэ байһандаа этигэн найданаб.

Эдүүр энхэ, зол жаргалтай ябахыетнай, зохёохы амжалта болон шэнэ илалтануудые туйлахыетнай таанадта хүсэнэб!

Бүхы ажабайдалдаа, бүхы наһан соогоо үнэн сэхэ хани нүхэдтэ байгты, халуун дуранай охиндо абтажа ябагты!

Улаан-Үдэ хотын мэр Г.АЙДАЕВА

«АЛТАН ГУУРҮАН» ГЭНЭН СЛЕТ НЭЭГДЭХЭНЬ

Гараха нарын 13-15-най үдэрнүүдтэ Сурхайта нуурай эрьдэ «Алтан гуурһан» гэгэн хүүгэдэй II республиканска слет үнгэргэгдэхэ юм. Эндэ аймаг бүхэнһөө хоёр хүн хабаадаха эрхэтэй. Радио, телевидени, газетэ гэгэн олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хабаадалгатай түхэрэн шэрээнүүд дүй дүршэл абалгын хэшээлнүүд эмхидхэгдэхэ Тийхэдэ «Отцы и дети журналистике» гэгэн ток-шоу мүн зохёохы ажалай, ухаан бодолой, хүгжэм дуунай конкурсы - харалганууд түсэблэгдэнхэ гээд тэмдэглэе. 11 номинаци үхибүүдэй ажал сэгнэгдэхэ тусхай шагналнууд үгтэжэ болохо.

Ц. НАДЦАЛОВ

Дайнай ветеран

БАЛДАНОВ

Владимир Дашиевичай

наһа бараһан ушараар Аргутаев Батор Ардыновичай гэр бүлэдэ «Саяан» эблэл гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Новости от «Бурятинформ»

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ФЕСТИВАЛЬ ШАМАНОВ ПРОЙДЕТ НА ОЛЬХОНЕ

Международный фестиваль шаманов пройдет в конце июня на Байкале. Служители древней формы религии из стран Азии, Африки и Европы соберутся на острове Ольхон. Об этом корр. ИТАР-ТАСС сообщили в Центре развития этнических культур "Священный Байкал", выступающего одним из организаторов так называемого Вселенского кампания.

В программе фестиваля ритуалы общения с духами, целительства, обретения новых знаний, различные обряды, включая свадебный, песнопения, танцы.

БЮДЖЕТНИКОВ НЕ УБУДЕТ

Число бесплатных бюджетных мест при поступлении в российские вузы в 2003 году уменьшено не будет. Об этом сообщил на пресс-конференции министр образования РФ Владимир Филиппов. По предварительным данным, в этом году абитуриентами станут около 1 млн. 250 тыс. человек, добавил он.

МИНИСТР также отметил, что в текущем году вообще не предусмотрено никаких коренных изменений в плане приема в вузы. Соотношение платных и бесплатных мест, как и в предыдущие годы, составляет примерно 50 на 50 процентов.

Владимир Филиппов рассказал, что уже в 2003 году планируется отменить совмещенные выпускные экзамены в школе, которые одновременно засчитываются как вступительные в вуз.

СОНОСХОЛ

БГУ-гай буряад филологийн отделени (ОРБФ) 1982 ондо дүүргэһэн выпускнигуудай уулзалга июлийн 6-най үдэр 2-дохи корпусо 12 сагта болохо.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директорэй - ахамад редакторай уялга дүүргэһшэ Б-М.Ж. БАЛДАНОВ.

Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: А.Л.АНГАРХАЕВ (генеральна директор - ахамад редактор), В.Е.ГУЛИ ОНОВ, В.В.ХИНГЕЛОВ (Буряад Республикын Правительство), Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Д.Д.ЭРДЫНИЕВА (харюусалгата секретарь), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (секретариядые хүтэлбэрилэгшэ - генеральна директорэй орлогшо), таһагуудыедаягшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, Д.Ш.ХУБИТУЕВ, Л.Л.Н.Г.ЕРГЕНОВ, Г.В.САМБЯЛОВА, Н.А.ГОНЧИКОВА, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй - ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-50-52; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-60-21; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай «Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринүүдэй суглуулбарин» редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутандай ажабайдалай болон олонинтын хүдэлмэрийн, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэл - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97; компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалнууд шүүмжэлэгдэхтэй, мүн авторнуудтань бусаадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлгые хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакцийн ханамжа автархитай адли бэшэ байжа магад.